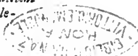

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
11 H
27

COMPENDIUM
Geographiæ Territorialis
Cum omnibus, & singulis Statibus, Provinciis, Dominiis, ac rebus notabilioribus Europæ, Asiæ, Africæ, & Americæ:

COMPOSITUM

AB ABBATE D. JO: CAROLO DE STADEL
Nobili Moguntinæ Diœcesis, Canonico Cathedralium Augustanæ, & Curiensis, Serenifs. Principis Electoris Palatini Consiliario Ecclesiastico.

DEDICATUM

Quatuor Serenifs. Fratribus, Comitibus Palatinis Rheni, Bavariæ, Juliæ, Cliviæ, & Montium Ducibus, Dominis

D. JOANNI WILHELMO, S.R.I. Archi-Dapifero, & Electori; nato 1658.

D. CAROLO PHILIPPO, S.Cæs., & Cath. Majest. Gubernatori Tyrolis; nato 1661.

D. ALEXANDRO SIGISMUNDO, Episc. Augustano, S.R.I. Principi nato 1663

D. FRANCISCO LUDOVICO, Episc. Wormatiensi & Uratislaviensi, Magno Magistro Ord. Theutonici; Præposito & Principi Elvacensi, Coadjutori Moguntino; nato 16. Julii Anno 1664.

SUMPTIBUS AUTHORIS
ROMÆ, Typis Bernabò. 1713. *Superiorum permissu.*

Venduntur in Bibliotheca Erasmi Sylvestri, in Foro Agonali prope S. Agnetem.

Imprimatur;

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac. Palatii Apostolici.

D. de Zaulis Archiep. Theod. Vicesg.

EGo Infrascriptus fidem facio, & attestor, quomodo de mandato Reverendissimi Patris S. P. A. Magistri viderim Librum inscriptum: *Compendium Geographiæ Territorialis, comprehendens omnes Status Ecclesiasticorum, & Sæcularium, Principum, Comitum, & Baronum etiam Episcopatuum &c. Liber IV. & V.* Compositum ab Abbate Jo. Carolo de Stadel, Patritio Moguntinæ Diœcesis, Ecclesiar. Cathedralis Curiensis, & Equestris Wimpinensis Canonico, & nihil inveni contra fidem, & bonos mores, imò totum Orbem brevi gyro comprehensum, & terram universam paucis paginis comprehensam, & cum delectatione, & absque labore percurrendam. In quorum fidem. Datum Romæ in Collegio Clementino die 15. Octobris 1712.

Jo. Bernardus Pozzolus C. R. S. S. Th. Lector.

Imprimatur,

Fr. Gregorius Selleri Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magister.

Sereniſsimi Domini.

ERENITATIBUS VESTRIS, *me variis Titulis obligatiſsimũ agnoſco: Ser. Elect. quidem, quòd ejuſdem Conſiliarius Eccleſiaſticus exiſtam; Ser. Duc., quia ejuſdem Protectione gaudeo; Ser. Epiſc., quia in illius Cathedrali Eccleſia me Canonicum profiteor; Ser. alteri, quia ſub ejus Juriſdictione Coadjutorali natus ſum; Ut igitur ingrati animi notam effugiam, patiemini*, SERENISSIMI DOMINI, *ut; nonnullis libris, Clementi XI. PP. ac Carolo VI. Romanorum Imperatori, ac*

Regi Catholico, cumomni respe-ctu antecedenter dedicatis, & hunc exiguum meum Librum Geographicum, Typis Romanis editum, Vobis humillimè dedicem, parti mearum obligationum satisfacturus; cum eo, me totum (: cum aliud non possim:) Vobis demississimè offerendo, & memet enixissimè commendando; qui felicia, diuturnaque Ecclesiarum, & subditorum Regimina, & respectivè nunquam intermorituram Serenissimæ Familiæ conservationem; singulorumque animæ & corporis salutem devotissimè auguror. Romæ 1. *Febr.* 1713.

SERENITATUM VV.

Servus humillimus
Ioannes Carolus de Stadel.

COMPENDIUM
GEOGRAPHIÆ
TERRITORIALIS
SIVE
COMPENDII
Cosmo-Geo-et-Hydrographiæ, & Chronologiæ.

LIBER IV., & V.

CAPUT I.

De Limitibus Europæ.

LIMITIBUS Europa sic circumscribitur. Versus Orientem est Asia; Meridiem, Africa; Occidentem America, Septentrionem, Polus Articus. Europa depingi solet in figura sedentis Virginis. Ornatus capitis Lusitania esse

poteſt : Vultus, Hiſpania : pectus, Gallia : brachium ſiniſtrum, Anglia, Scotia, Hybernia: dextrum, Italia : ſub ſiniſtro ſunt Flandri ; ſub dextro eſſe poſſunt Helveti : Ad corpus pertinet Germania, Polonia, & Hungaria ; Poplites eſſe poſſunt Dania, Norwegia, & Svecia : Toga, uſque ad pedes eſt Moſcovia ; poſteriora eſſe poſſunt Europæica Turcia, & Græcia. Inſulæ in vicinis Territoriis includuntur. *Iſaacus Voſſius* in variis obſervationibus 1685. Londini impreſſis, ſtatuit in Hiſpaniis reperiri duos milliones hominum, in Francia, 5. in Italia, 2. in Anglia, Scotia, Hybernia 2. in Flandria 2. in Germania, & Hungaria 5. in Dania 400. millia ; in Svecia, & Nordwegia 600. millia. In Polonia 1$\frac{1}{2}$. millio. In Europæica Turcia 5$\frac{1}{2}$. millio : in Moſcovia 3. milliones ; in Africa, & America 100. milliones ; in Aſia 300. milliones, & tandem concludit in orbe terrarum non reperiri ultra 500. milliones hominum, qui omnes & ſinguli juxta ſe poſiti in

for-

forma quadrangulari non occupant milliare Germanicum.

CAPUT II.

De Lusitania.

Cum supra dixerim Lusitaniam in primo loco existere, si scilicet velimus considerare Europam in forma sedentis Virginis, necessario hìc de Lusitania, seu Portugallio incipiendum; & primariis ejusdem rebus in compendio dicendum erit.

Germanis Lusitania est versus Occidentem, est primum, prout hìc concipimus, seu ut alii volunt ultimum Europæ Regnum: Ad sinistram Atlantico; ad dextram est Hispanicis Provinciis circumdatum. Territorium sat montosum est, nec frumentis abundat: Multi incolarum mercaturam exercent, sunt omnes Catholici; Gubernatur ab uno Rege. Alias Regnum in 5. dividitur Provincias, Extremaduram, Transtaga-

nam, Beiram, Interamnensem, Transmontanam. In Extremadura eminet Ulyssipo ad Tagum, Regis Residentia; Setubalia, Irenepolis, Leiria, Almerinum, Alicubarotta.

In Provincia Transtagana, Ebora, Helvæ, Oliventia, Portus Alacris, Pax Julia, Ulricum, Vitiosa.

In Provincia Beira: Conimbria, Viseum, Lameca, Guarda, Salvaterra, Castellum album.

In Provincia Interamnensi: Bracara, Pontus Cale, Vimarinum. In Provincia Transmontana: Miranda Durii, Bragantia, Villa regalis. In Algarbia, Tavila, Sylva, Pharus, Caput S. Vincentii sunt. Habent & Lusitani in Africa Masaganum in Regno Marocchio, Loandam S. Pauli in Regno Angolæ; Mosambicensem Civitatem in partibus Zanguebariis; Insulas Maderam, Capitis Viridis, & alias.

In Asia, possident Goam in partibus Cuncanis: Dium, fortalitium in territorio Magni Mogolis; Commer-

cium

cium in Sinica Civitate Macai. In America: Braſſiliam, Inſulas Azoricas.

Aër in Regno Luſitaniæ, eſt ſuavis, ſanus, & temperatus, quia ſituatio ejuſdem habet calorem temperatum, particulariter verſus partes fluxûs maris. Territorium potiùs ſterile eſt quoad frumenta, vino abundat, & excellentibus fructibus, exempli gratiâ, malis aurantiis, malis citrinis, amygdalis, olivis; ex quibus ultimis conficitur oleum perfectiſſimum. Inſunt Regno plurimi vermes progignentes ſericum, unde ex ſerico conficiuntur ibi labores mirabiles Regno magnam utilitatem afferentes. Inibi etiam notantur apes in magna quantitate, dulciſſimum mel conſtruentes. Adſunt etiam venæ auri, argenti, plumbi, ferri, ſtanni, aluminis. Inter montes, Herminius eminet, qui quovis anni tempore nive tectus, ipſa æſtate horridam oſtentat hyemem. Multis fluminibus irrigatur, unde à Strabone Regio felix dicitur, & amnibus magnis, & parvis irrigua: Qui omnes ab Oriente

pariter disjuncti à Tago sunt, & majori ex parte navigabiles, & sunt Apa, Tagus, Munda, Vacca, Durius, Avius, Limia, Minius. Potu Anæ, ingenitâ naturæ vi, mirum in modum grandescunt pecudes. *Bleau f.97.*

Post obitum Regis Don Sebastiani defuncti, vel potius perditi in Africa, anno 1578. adfuerunt varii prætendentes hujus Coronæ. Henricus Cardinalis fuit coronatus in extrema senectute, & obiit anno 1580. Antonius Prior de Crato eodem anno per Regni Proceres fuit electus Rex, sed aliquibus mensibus post Philippum II. Regem Hispaniæ. Anno 1640. Joannes VI. Dux Bragantiæ Regnum Lusitaniæ obtinuit, licet se opposuerit inefficaciter Philippus IV. Rex Hispaniæ.

Joannes V. Rex, cum Maria Anna, Archiducissa Austriæ a. 1712. filiam habuit primogenitam. Alias de reliquo statu Lusitaniæ, videatur meum Compendium Geograph. Eccles., impressum Romæ a. 1712. f.175. & f.176.

CA-

CAPUT III.

De Hispania.

HIspania limitibus circumscribitur ad Orientem per mare Mediterraneum. Ad Meridiem, per idem mare, & partes de Gibraltar: ad Occidentem per Oceanum: ad Septentrionem, per eundem Oceanum, & Montes Pyrrhenæos.

Aër in Hispania generaliter bonus est, & sanus, sed calidus per excessum, unde tellurem nimium siccam reddit, & ineptam ad protuberanda bona frumenta; montes insunt plurimi, rivi, & lacus pauci. Ferax tamen patria est vinorum generosissimorum, fructuum, & Olivarum. Reperiuntur venæ argenti, ferri, cupri, & nonnulla auri, in quibus non amplius laboratur, postquam detectæ fuerunt illæ in America. Abundat animalibus, ovibus, bovibus, & equis velocissimis. Captura piscium æstimabilis est, & interdum unica captura ascendit

ad valorem quadraginta millium ſcudatorum. Ad partes Biſcajæ capiuntur Ceti magnitudinis extraordinariæ: Biſcaja rectè Cantabria dicitur.

Fluvii principaliores in Hiſpania, reputantur Hebrus, qui originem trahit è Montibus Caſtellæ veteris propè Aſturiam, penetrat Navarram, pergit per Arragoniam, & ejuſdem Capitale, & poſtquam tranſiverit Tortoſam in Catalaunia, labitur in mare Mediterraneum. Tagus pergit per Toletum, tranſit totam Caſtellam novam, & Luſitaniam. Sequuntur Durius, Anas, Bætis, Iberus, vulgo Ebro, unde olìm Hiſpania, Iberia dicta.

Dividitur Hiſpania in 15. territoria, ex quibus in medio patriæ, nova, & vetus Caſtella ſunt: verſus Occidentem Legio, Extremadura, & Vandalitia: verſus Meridiem Granata, Murcia, Valentia. Verſus Septentrionem Gallitia, Aſturia, Biſcaja: ad Orientem Navarra, Arragonia, Catalaunia. In Mari ſunt Majorca, Minorca, Yvica, Formentera.

tera. Inter mirabilia ſunt Caradingæ, ubi pavimentum, ſub quo ſepulti ducenti Monachi à Saracenis cæſi a. 848. 6. Auguſti, quâ die contigit cædes, quotannis ſanguineo ſudore madet. Muſantius ſæculo 7. Heraclius in Oriente, Sileontus in Hiſpania, Dagobertus in Francia, Judæos omnes baptizari jubent, aut exulare. SS. Leander, & Fulgentius Hiſpaniam cum Recaredo Rege Catholicæ Religioni reſtituunt.

Quia Caſtellæ novæ Regnum majus eſt cæteris Hiſpaniæ Provinciis, inde eſt, quod à Geographis modernis utpote conſiderabilius primo loco ponatur; antiquitùs vocabatur Regnum Toletanum, ſeu Caſtellæ ſimpliciter. Victoria condita fuit à Leovigildo an. 680.

Aëre gaudet perfectiſſimo, ſed aqua deficit in hoc Regno, & rarò pluit. Fertilitas vallium (quas valles percurrunt aliqui rivi) ſuccurrit ſterilitati quorundam locorum ſiccorum, montoſorum, ac minus fertilium. Dicti valles progignunt optima frumenta, vina, fructus,

ctus, crocum, & repelluntur inibi plurima animalia. Adſunt etiam quædam fodinæ Salis. Madritum, ſeu Mantua Carpentanorum, Regis reſidentia eſt; Toletum, Archi-Epiſcopalis Sedes; Complutum, Univerſitas; Eſcuriale, Sepulchrum Regum; Concha, Epiſcopalis locus; Calatrava Equitum dicti Ordinis. Arantuez, & Buonretiro delitiæ Regum; Caſtiliam, & Andaluſiam ſeperant Montana Leſæ.

Apellatur aliud Regnum Caſtella Vetus, ſeu antiqua, quia primum fuit, quod Catholici è manibus, & poteſtate Maurorum, ſeu Ætiopum eripuerint; & etiam ad diſtinctionem Caſtiliæ, ſeu Caſtellæ novæ.

Aëre non adeo ſalubri gaudet Caſtella Vetus, ſicut nova; Territorium non adeo multi vini, & frumenti ferax eſt, nihilominus in aliquibus partibus terra progignit ibi vinum generoſiſſimum. Pratis, & animalibus abundat iſta Patria, & particulariter Segovienſis, ovibus, quorum lana optima eſt pro

con-

conficiendis pannis nominatissimis.

Capitale hujus Regni est Burgum, Sede gaudens Archi-Episcopali; Civitas est magna, & Mercatoribus abundans, sed ædes non sunt adeo benè ædificatæ, nec plateæ adeo latæ: & extra Urbem reperitur Abbatia de las Huelgas, in qua reperiuntur quotidie 150. Moniales, omnes filiæ Principum, aut Primatum. Abbatissima Domina est Septendecim aliorum Conventuum, 14. Villarum, 50. terrarum, ubi illa eligit Magistratus, Gubernantes, & Præsidentes. Adest hic Hospitale Regium Peregrinorum, habens circiter redditus annuos librarum 80000. Reliquæ Civitates principaliores sunt Vallisoletum, Seguntia, Abula, Segovia, Oxama, Calaguria, Lerma, Medina cœli.

Aër in Legionis Regno, seu Provincia admodùm est temperatus, vino plus quam frumento abundat. Prope Salamancam aquæ Scaturiginem habent calidam, quæ aquæ remedium adferunt scabiosis, & similibus malis infectis.

No-

Notantur hic Civitates Afturiæ, Zamoræ, Tauri, Civitatis Roderici, Palentiæ, Ledefnæ.

Civitas hujus Regni principalis Legio eft, Sedes Epifcopalis, & Suffraganea Archi-Epifcopi Compoftellani. Cathedralis pulcherrima totius Hifpaniæ effe creditur. Salamanca, Univerfitatem ftudiorum habet florentiffimam, in qua etiam Urbe Epifcopus refidet.

In Extremadura, feu Bethuria, Pax Augufta eft, vulgo Badajoz, fortalitium limitiale verfus Lufitaniam; adeft etiam in eodem Regno Alcantara, famofa Civitas Equitum S. Jacobi. Reperitur & Emerita, Placentia, Cauria, Madrigallexum, Albuquercum, Monafterium S. Jufti, in quo obiit Carolus V. ann. 1558.

Aër in Galitiæ Regno eft quidem temperatus, fed humidus, & non adeo fanus, ob mare vicinum, & varias aquarum calidarum fcaturigines, quæ inibi reperiuntur. Territorium potius montofum eft, nec adeo ferax frumenti, &

Oli.

Olivarum ; potiùs vini generosi , & prætiosissimi . Adsunt fodinæ auri , cupri , & plumbi . Abundat hoc Regnum animalibus majoribus , & minoribus , specialiter equis , & mulis velocissimis . Reperiuntur & pisces , Salmones , Ceti , & alii varii generis in maxima quantitate .

Capitalis , seu principalis Civitas Galitiæ est Compostella , nominata impropriè à Peregrinis , Urbs S. Jacobi , cujus corpus in Ecclesia ejusdem nominis ibidem quiescit . Illa Civitas situm habet inter duos rivos Ullam , & Tambrem; ann. 882. ædificari cœpta . Adest ibi Sedes Archi-Episcopalis . V. Meum Compend. Geogr. Eccl. f. 168. Notantur in hoc Regno Caronium , Bajona , Vigum , Promontorium Artabrum, Lucus , Auria , Tuda , Mindonia , Civitates notabiles .

Aër potius salubris est in Asturia ; sed territorium montosum est , & non adeo habitatum ; nihilominus ferax est vini , & frumenti , nec desunt venæ , vel fodinæ auri , & metallorum : equis velocibus abundat . Astu-

Asturicæ principalis Civitas est, Ovetum, Sedes Episcopalis, & Universitas studiorum ibi est, notatur etiam hìc Julianopolis, & Villa vitiosa; Coronæ hæres,ab hoc Statu nomen assumit Principis.

Aër est admodum temperatus ob plurimos altos mòntes, qui ibi reperiuntur. Territorium est inæquale, & saxosum, nec vini, aut frumenti ferax, potiùs quorundam fructuum sylvestrium. Hæc Provincia nulla re magis abundat, quam venis ferri, ex cujus commerciis ut plurimùm habitatores vivunt; transportando etiam ad alias Europæ partes, arma, clavos, ferramenta, & similia.

Flaviobriga, vulgo *Bilbao* ad Nervium creditur esse Capitalis, seu Civitas, principalis totius Biscajæ; notantur & Portus Andreopolis, Passagii, & Laredi: Fortalitia Sebastianopolis, & fontis rapidi, Civitates Ognati, Victoriæ, Lucronii, Tolosæ, & Fuentarabiæ ad Vidassum. Prope hunc fluvium reperitur Insula Phasianorum, quæ nec Gallo-

lorum, nec Hispanorum dominium agnoscit, & in hac Insula pax Pyrrhenæica inter Carolum II. Catholicum, & Ludovicum XIV. Galliarum Regem a.1659. conclusa fuit, ubi Rex Christianissimus ejusque conjux, pro se, & suis renuntiarunt omni juri ad Hispaniam; accipiendo pro dote magnam quantitatem pecunię, seu Urbem Quercetanam, aliasque Urbes in Flandria; Hæc Provincia antiquitùs dicta fuit Cantabria, unde & Contiguum mare, Oceanus Cantabricus; in hac Provincia natus est S. Ignatius Loyola, S. I. fund.

Aër est temperatior in superiore & inferiore Navarra, quam in quavis alia Provincia Hispaniæ; potius pratis, quam vino, & frumento patria abundat, reperiuntur ibi multi cervi, apri, & alia animalia ad venationis oblectamentum facientia; Pampelona, Sedes Episcopalis caput Regni est, ad Argam situatum est duplex fortalitium, cum ipsa Urbis propugnacula, & mœnia benè munita existant; ædificata à Bamba Rege a.674.

V. meum

V.meum Comp. Geog. Eccl.f. 168.Dux Medina Cœli a.1710. hìc in carcere vitam cum morte commutavit. Tafala, olim residentia erat Regum,& *Viana* Titulus Coronæ hæredis.Prope Burgetum, sunt altissimi Roncevallenses Pyrrhenæici montes, in quibus Rolandus Caroli M.Generalis siti extinctus est.

Arragoniæ Aër Saluberrimus, & territorium siccissimum est, montosum, & nitrosum in pluribus partibus; Valles feraces sunt vini, & frumenti. Civitas Principalis est ad Iberum Cœsar Augusta nuncupata, quæ sedes est Archi-Episcopalis. Adest Hospitale locupletissimum, & ut aliqui dicunt etiam ditissimum in tota Christianitate. Universitas studiorum nulli alteri in Hispania cedit. V. *Meum Comp. Geogr. Eccl.f.*171. Celebriores civitates ibi sunt Tarasona; Osca, Jaca, Barbastrum, Episcopales; notantur & Terula, & Albaricina. Patacinæ prope Taragosam natus Michaël Molinos, cujus errores damnati.

Aër in Catalauniæ est admodum sa-

salubris; territorium autem inæquale, & montosum, producit abundanter frumenta, vina, olea, lina, & fructus; nec non ligna pro ædificiis parandis apta; Sacchari illa patria ferax non est, sicut aliæ partes Hispaniæ; nihilominus *Cardanus* asseverat crescere inibi herbam Scorzoneram nuncupatam, alexipharmacam, & utilem in affectibus oculorum. Non desunt venæ auri, argenti, ferri, alumnis, vitrioli, & salis; reperiuntur in abundantia Ametisti, Cristalli, Alabastri, Oniges, Coralli, Jaspides, in illis montibus versus partes Orientales.

Civitas principalis Catalauniæ est Barcinona, situata ad mare inter Montluyc, & rivum Betulam nuncupatum; habet Sedem Episcopalem; panni, & variarum rerum commercia florent in illa Urbe; plateæ sunt pulchræ, & in iis petræ latæ munditiam sese ipsis, & Urbi conciliantes, dummodo vel minima cadat pluvia]. V. meum Comp. Geogr. Eccl. f.171. A. 1691. à Gallis obsidione

cincta fuit, capta a. 1697. restituta Carolo II. vigore pacis Risvicensis; Carolo III. Hispaniarum Regi a. 1705. se dedit; à Gallis a. 1706. vano conatu obsidione cincta; Regina Conjux Caroli Regis Christina Elisabetha 1708. ibi solemniter ingressa ex Ducissis Saxoniæ Wolffenbüttel; ad pręsens Catalauniam, in absentia Imperatorii, & Regii Conjugis moderatur. Principaliora Catalauniæ loca sunt Tarracona, Rhoda, Gerunda, Palamos, Ilerida, Dertosa, Cartona, Celsona, Vicus, Cerritonia; Promontorium Crucis, apud Veteres Aphrodisium ubi an. 1660. limites limites inter Hispaniam, & Franciam constituti fuerunt ductâ rectâ lineâ per montes Pyrrhenæos. Rossilio Comitatus erat Catalauniæ.

Aër Regni Valentiæ salubris est, & temperatus; patria ferax est risi, vini, olivarum, Sacchari, lini, & cujuscunque generis arborum fructiferarum, exempli gratiâ, malorum punicorum, malorum citrinorum. Abundat veni:

ar-

argenti, & ferri, alabastri, aluminis; in conclusione jucundissima audit Provincia Hispaniæ, excepto, quod frumenta, & animalia non adsint; pisces vero plurimi; non deficiunt tamen montes, & partes etiam steriles.

Civitas principalis, seu Capitalis Regni est Valentia, situata ad rivum Quadalabiar, non adeo procul à mari. Civitas est mercatoribus plena, & commerciis dedita; sed ejus plateæ sunt admodum lutosæ in hyeme, & pulverosæ in æstate, quia pavimentum non adeo bonum est. Adest in illa Civitate Universitas studiorum, & Sedes Archi-Episcopalis, V. Meum Comp. Geogr. Eccl. f. 170. Reliqua principaliora sunt Alone, Oriola, Gandia, Denia.

Aër salubri gaudet Murcia, seu Mauritania, sed territorium est Montosum, nec ferax frumenti aut vini; nihilominus abundat fructibus, malis citrinis, malis aurantiis, olivis, amygdalis, leguminibus. Magna inibi reperitur quantitas sacchari, & melis; notabilia

ſunt commercia ſerici in illis partibus. Plures habet colles aluminis, ametiſti, & rerum ſimilium. Murcia, Civitas principalis Regni eſt, ibi reſidet Epiſcopus Carthagenæ, utraque Dignitate conſpicuus, Portus ibi eſt ad Mare Mediterraneum nobiliſſimus, vocaturque viridarium totius Regni Hiſpaniarum. Promontorium Saturni famoſa præmontana conſtituit.

Aër temperatus habetur in Granatæ ſeu Bethicæ Regno, nec adeo montoſum, aut ſiccum eſt, unde fertilius, quam quædam aliæ partes Hiſpaniæ; abundat commerciis ſerici, mele, uris optimis; plurimæ petræ pretioſæ in hoc Regno reperiuntur; adſunt & varii generis animalia. Concludendo, Ætiopes æſtimaverunt Granatam, eſſe Paradiſum terreſtrem, ob abundantiam rerum meliorum. Principalis Civitas Granata eſt; ſecundariæ, Malacca, Almeria, Quadiccia; Promontorium Charidemum, nota præmontana conſtituit.

Aër in Andalutia ſalubris, & tem-

pe-

peratus est in hyeme, sed calidus per excessum in æstate. Territorium habet fertilissimum totius Hispaniæ, & progenerat in incredibili abundantia, frumenta, vina, olea, & fructus. Prope Hispalim videntur integræ quasi sylvæ olivarum, & creditur quod ad minus omni anno 60000. vasa olei ibi colligantur. In pluribus partibus conspiciuntur pulcherrima prata, in quibus nutriuntur plurima animalia parva, & magna; reperiuntur etiam ibi plurimi equi albi, ordinariè nuncupati, *Genets d'Espagne*. Venatio optima est. Apes, mel dulcissimum construentes, & vermes sericum facientes in maxima quantitate ibi observantur: notantur etiam plurimæ cannæ, seu arbuscula sacchari feracia. Nec desunt venæ auri, argenti, plumbi, argenti vivi, antimonii. Sal pulcherrimum ibi in magna quantitate conficitur. Pisces sicci in tonnis, seu vasis, transportabiles soli Duci Medinæ Sidoniæ annuum fructum ferunt scudatorũ 100000. dicti pisces, & sal, transportantur per

 mare

mare in Italiam, Angliam, & alias Europæ partes. Solus defectus illius Provinciæ consistit in paucitate rivorum, & nimia siccitate quarundam partium admodùm montosarum; & quod in aliquibus locis nec cibus, nec potus, etiam pro paratis pecuniis emibilis reperiatur; & quod æstate præsertim reperiantur multi itinerantes siti extincti, & mortui in viis.

Civitas principalis Andalutiæ Sevilla audit ad Quadalquivir, quæ est ditissima,& nobilissima Civitas totius Hispaniæ. Regem Hispaniarum fructus annuos ibi percipere dicitur scudatorum 500000. Divitiæ totius Americæ omnes hìc confluunt, qui annuè ascendere dicuntur ad triginta milliones: Unde rectè dici in communi Hispanico proverbio potest. *Qui en non ha visto Sevilla, non hà visto Maravillo.* V. *Robbè* in Geog. n. *6.* *Sevilla*, latinè Hispalis dicitur, *Calepinus* L. H. V. Meum Comp. Geogr. Eccl. f. *169.* Metropolitana erigitur a. 1401.

Civitas Cordubensis tempore
Ætio-

Æthiopum fuit Andalutiæ Civitas principalis.

Portus Gaditanus vulgo Cadix, Situatus est in quadam Insula hujus nominis, aliàs famosa fuit ob Columnas Herculeas, quæ ibi adhuc sunt, cum antiqui crediderint, ibi orbis finem esse. Hodiè portus existit satis nominatus.

Partes Gibraltariæ nomen sumpserunt à certis montibus nominatis Tarix, insigni Capitaneo Maurorum, seu Æthiopum, qui ibi primitùs castra metatus est, & moratus per aliquod tempus, unde nuncupatus fuit locus Gibal-Tarix in lingua Æthiopica, seu in linqua latina montes de Tarix. V. *Robbè*. A. 1704. ab Anglo-Hollandis captus est hic locus. Hìc pertinet Fanum S. Luciferi clavis ad Hispalim, Algezira, Tariffa, Xera, Arcus Assidionia, Orsuna, Aymontium, Biatia, Giennum, Ubeda, ubi a. 1212. Christiani 200000. Barbarorum trucidarunt.

Insulæ Hispaniæ ab antiquis nuncupabantur Baleares, & Regna vocata

fuerunt, solùm sunt tres, situatæ ad Orientem Regni Valentiæ, abundant frumentis, vino, fructibus, lignis: optimæ lanæ, & panni in illis Insulis reperiuntur, quæ ad alias Europæ partes transportantur. Pulcherrima ibi sunt prata, & oliveta, multa animalia, non tamen venenata.

Insula Majorica maxima est, in longitudine potest habere 10. milliaria Germanica, seu leucas Gallicas viginti, aut milliaria Italica 60. in latitudine vero octo milliaria Germanica, seu 16. leucas Gallicas, & 25. milliaria Germanica in circuitu, seu 50. leucas Gallicas, aut 150. milliaria Italica. Insula dives opum est, habet sedem Episcopalem, adest & Pro-Rex, qui jura dicit aliis omnibus Insulis Hispaniarum. Ad ejus Occidentem occurrit Insula Dragonera, & ad Meridiem Cabrera, quam aliqui accipiunt pro Ophiusa Græcorum.

Insula Minorca, est ad Orientem Majoricæ, Civitas principalis est Citadella, & Portus Mahon.

In-

Insula Juica septem milliaribus Germanicis, seu 14. leucis Gallicis distat à Regno Valentiæ. Abundat frumentis, vinis, fructibus, & sale.

Insula parva Fromentera, quæ est ad meridiem Insulæ Juicæ, scatet venenatis animalibus, ac proinde inhabitata dicitur; cum è contrario nulla venenata animalia sint in Insula Yvica, nec serpentes, uti & Melitæ. Credo, quod Fromentera, sit vera Ophiusa Græcorum.

CAPUT IV.

De Gallia.

Situs Galliæ, temperatioris *Zonæ* est, & ejus extensio, longitudo, vel latitudo ad summum potest esse nonaginta milliarium Germanicorum, seu 180. Leucarum Gallicarum ab Oriente, ad Occidentem. Limites ejus sunt ad Septentrionem Canalis Angliæ, & Flandria: ad Orientem, Germania, Helvetia, Sabaudia, & Pedemontanæ partes; qua-

quarum Alpes ſeparant Galliam:ad Meridiem, mare mediterraneum, & Montes Pyrrhenæi ſeparantes Franciam ab Hiſpaniis: ad Occidentem eſt Oceanus.

Aër Galliæ, dulcis, & Salubris eſt; territorium ferax eſt frumenti, vini, & fructuum. Prata non deſunt, nec ſylvæ, nec aquæ calidæ, & minerales; adſunt, & piſces, animalia Sylvatica, & domeſtica, & volatilia, & alia neceſſaria ad conditionem humanæ vitæ.

Principaliora flumina Galliæ, quatuor recenſentur, videlicet Rhodanus, qui ſuam Scaturiginem habet è monte S.Gottardi, altiſſimo in Helvetia, in dioeceſi Curienſi, penetrans lacum Genevenſem, & intrans Galliam: alter fluvius eſt Garona: tertius, Sequana: Quartus, Liguris; qui tres poſteriores fluvii ſcaturiunt in ipſo Regno Galliæ.

Tempore Ludovici Regis XIII. Galliæ anno 1614. in majori Congregatione Regnum diviſum fuit in 12. Regimina, videlicet Picardiam, Normandiam,

diam, Campaniam, Brittaniam minorem, Aurelianum, Burgundiam, Lugdunum, Languedocium, Provinciã, Delphinatum, Insulas. Quæ tamen regimina postmodum nonnihil multiplicata fuerunt, ob varias acquisitiones factas successu temporis. Judæi ex Gallia expelluntur primum 1253. tandem 1295. uti & Calvinistæ seu Hugonotti sub Ludov. XIV.

Parisiensis Civitas honorem habet, & primum locum Capitalis, seu principalioris Civitatis Galliæ, situata est Urbs ad Sequanam, pulchra, populata, & dives est. In ea Pettus Anglus in Bibliotheca Universali numeravit domus 23223. & in iisdem personas 487680. sed Londini inveniri 696000.

Regimen Picardiæ comprehendit Picardiam, & Artesiam. Picardia dividitur in 7. Provincias parvas secundum Ordinem situs earundem. *Ambianum* ad Somonam, est Civitas Præcipua. Civitates Secundariæ sunt Abbavilla, Bononia, Ardrerium, Caletum, Montrolium,

Qui-

Quina, Fanum S. Quintini, Picquinacum, Guiſa, Peronna, Contiacum, Vervinium, Creſſiacum famoſum, ob victoriam Anglorum contra Gallos an. 1346.

Arteſiæ Comitatus; eſt una Provincia ex decem Provinciis Flandriæ Catholicis, facientis partem Regiminis Generalis Picardiæ, per longum temporis ſpatium Theatrum exſtitit belli Gallico-Hiſpanici, donec vigore tractatus pacis Noviomagenſis per ceſſionem Hiſpanorum Coronæ Gallicæ incorporata fuit. In Arteſia pluviæ mixta cecidit lana a. 367. *Hieron. Atrebatum* Scarpa Civitas principalis Arteſiæ eſt, ubi reſidet Epiſcopus proprius; S. Audomari ad Aam, fortalitium egregium eſt.

Aria ad Velulam prope Lyſam remanſit in poteſtate Regis Hiſpaniæ vigore tractatus pacis de anno 1659. ſed capta à milite Gallico anno 1676. & per ceſſionem Hiſpanorum factam in tractatu pacis Noviomagenſi remanſit in poteſtate eorundem Gallorum, donec anno 1710. armis confæderatis ſuperata iterum

rum fuerit : quæ ſors eodem anno etiam accidit Bethuniæ. Secundariæ Civitateș ſunt Fanum S.Venantii, & S.Pauli, Papalma, Hedinum, Lentium, Lilerium.

Provincia Normanniæ olim à ſuis propriis principibus regebatur, qui etiam bella geſſerunt contra Regem, Franciæ, Angliæ, & alios Principes.

Neuſtria Occidentalis aliàs nominata fuit,nomen autemNormmandię accepit à Populi ſeptentrionalibus, qui inceperunt illic habitare, nomine ab iis accepto vocabulis, *Nord.* & *Man.* quæ in linqua Germanica ſignificant hominem ſeptentrionalem.

Territorii fertilitas exinde elucet, quòd abundet fœno, frumento, lignis, fructibus, & piſcibus; multæ venæ ferri ibi reperiuntur, ſed paucæ vineæ, quia ibi bibitur ut plurimum cereviſia. Rivi principaliores ſunt ultra Sequanam, Eura, & Rilla.

Regimen dividitur in Superiorem, & inferiorem Normanniam;comprehendendo, Rothomagum, Portum Gratiæ,

Ca-

Cadomum, Deppam, Abrincas, Constantiam, Carobutgum, Ogigiam, Bajocas, Eboricas, Sagium, Laxovium, Alenconium, Albam malam, Bellomontium, Longam villam.

Civitas principalis Normanniæ est Rotomagum ad Sequanam, celebris est illa Urbs ob plurima commercia variarum rerum, nec non propter fluxum, & refluxum maris. V. Meum Comp. Geogr. Eccl. f. 140. Hic S. Romanus Archi-Episcopus, Draconem agro Rothomagensi infestum, stolâ inrectâ in Urbem traxit, populo spectante cremandum. *Musantius*.

Insula Franciæ speciali prærogativa gaudet, ob præsentiam Aulæ Regiæ, quæ in ea viget. Civitas principalis Reginimis Insulæ Franciæ, Lutetia Parisiorum nuncupatur. Civitas Vessoniensis à *Ptolomæo* Augusta Vessonum nuncupata, in linqua Gallica, *la Ville de Soissons*, celebris & antiqua est ad Ainam in quadam plenitie jucundissima. Clodovæus I. & Wildericus I. nomen habuerunt Re-

gum

gum Vassoniensium. Carolus Magnus ibi anno 788. introduxit Cantum Gregorianum Româ allatum; adest Sedes Episcopalis, & Universitas associata ad Parisiensem; primus Suffraganeus est Archi-Episcopi Rhemensis, & interdum consecrat, & inungit Reges Galliarum, maximè Sede Parisiensi vacante; undè S. Ludovicus, Philippus audax, & Ludovicus XIV. inuncti fuerunt Reges ab Episcopo Vassionensi. Robertus Sorbona, celeberrimo Parisiis Theologorum Collegio initium, & nomen dedit ann. 1265. loca minus principalia snnt Versalia, Fons Bellaqueus, Fanum S. Dronisii, cum Abbatia, ubi Reges sepeliuntur, Fanum S. Clodoaldi, Confluentia, Nemus Vicenarum, Marlia, Pontisara, Belliovacum, Silvanectum, Noviodonum, Svessio, Laudunum, Crepiacum, Meladunum, Corbelium, Drocum, Nemosium, Castellio, Curtiniacum, Montmoranciacum; loca quidem famosa, sed respectu ad Parisios minus Principalia.

Provincia Campaniæ Comitatus

sem-

ſemper celebres habuit, quorum Comites etiam olim bella geſſerunt contra Reges Franciæ; nomen accepit Campaniæ à Campis frugiferis. Civitas Metropolis: Rhemi: ſuccedunt Meldæ, Caſtrum Theodorici, Trecæ, Catalaunum, Sedanum, Rupes Regia, Carolopolis, Retebium, Maceriæ, ager Senonenſis, & Lingonenſis.

Regimini Campaniæ etiam adjicitur Provincia *Briæ* ad Sequanam, & Marnam, cujus circuitus poteſt eſſe 10. vel 12. Leucarum in longitudine, & latitudine; in hac Provincia creſcit in quibuſdam partibus vinum generoſum, & in aliis debilius. Frumento, & pratis, ac venationibus ubique abundat.

Brittanniæ minoris Domini ad annum Chriſti 300. Reges, verſus annum 878. Comites; verſus annum 1620. Duces, & pares Franciæ nuncupati fuerunt; tandem ob matrimonium unicæ filiæ ultimi Ducis cum Carolo VIII. & poſtmodum cum Ludovico XII. Regibus Franciæ, hic Ducatus incorporatus

fuit

fuit Coronæ Gallicæ. Brittannia primitùs nuncupata fuit Amorica, & postmodum probabiliter à Bruto Rege nuncupata fuit Brittannia. Dividitur Brittannia in Superiorem, & inferiorem, Metropolis: Nannetes, Archi-Episc. Minus principalia loca sunt, Redones, Venetiæ, Brestia, Fanum S.Maclovii, S.Briocci, Portus Ludovici, Trecorium, Corisopitum, Fanum S.Pauli Leonini, Dola, Uxantes, Calonesus.

Quatuordecim; aut quindecim præfecturas sub se continet Regimen Aurelianense, ita dictum, quia est principalior, & melior locus totius Provinciæ.

Tellus producit abundanter frumenta; vinum vero non adeo in magna quantitate, varia hic sunt commercia, pulchri portus, pisces in magno numero hìc capiuntur.

Aurelianum principalis Civitas est hujus Provinciæ, pulchra, & plena mercatoribus, aliàs etiam titulum Regni obtinuit ejusdem nominis; hodiè est

Ducatus destinatus semper secundogenito Franciæ.

14. Præfecturas continet hoc Regimen circa Ligerim. Loca principalia sunt Nivernum, Biturix, Cœsarodunum, Ambasia, Sparnonum, Camborium, Vindocinum, Carnutum Bretirniacum, Moritania, Cœnomanum, Meduana, Larallium, Andegavum, Salmurum, Flexia, Pictavium, Rischelium, Lusignanum, Rupes ad Yonam, Tremolia, Noviliacum, Luciona, Engolisma, Rupes Fucaldi, Rupella, Rea, Uliarus.

Duces Bugundiæ, olim erant potentes, & varia bella gesserunt coram eorum vicinis; ultimus Burgundiæ Dux occisus fuit prope *Nancejum* ann. 1477. & reliquit unicam filiam, quæ matrimonium postea injit, cum Maximiliano Archiduce Austriæ, mox Imperatore: Sed Ludovicus XI. Galliarum Rex considerando Feudum masculinum reunivit Coronæ suæ. Imperator titulum habet. Territorii qualitates consistunt in feracita-

citate vini, & frumenti, cum magno numero pratorum, & Sylvarum. Ducatus dividitur in novem minores partes, quarum aliquæ planitiem, aliquæ montes respiciunt. Civitas Principalis Burgundiæ est *Divionum*, caret Sede Episcopali; Reliqua loca considerabiliora sunt Augustodunum, Matisco, Cluniacum, Antissiodorum, Carolesium, Burgius Bressiæ, Trevoltium, Cabillonum, Bellicum.

Lugdunenses partes sunt pulcherrimæ, fructiferæ, & plenæ delitiis. Civitas principalis est Lugdunum, non tantum hujus partis in particulari, sed totius Regiminis Lugdunensis; situs ejusdem Urbis est ad confluentiam Rhodani, & Saronæ, Civitas antiqua, pulchra, & referta est mercatoribus. Primi mercatorum, Scabinorum, & Procuratorum, nobiles fiunt, cum facultate transplantandi nobilitatem ad posteros. Olim Lugdunum fuit Colonia Romanorum. V. Meum Com. Geogr. Eccl. f. 136. Sex Provinciæ hic notantur,

Ager Lugdunensis Alvernia, Ager Burbonensis, Bellojoviensis, Farensis, & Marchia Gallica. In Alvernia, loca Principaliora sunt Clarmontium, & Floriopolis in Prov. Burbon. Molinum.

Antiquitùs ab aquis Aquitania nomen traxit, quia ibidem reperiuntur variæ scaturigines aquarum calidarum: Historia ejusdem in hoc consistit, quod Eleonora hæres hujus Provinciæ post repudium Ludovici Junioris Regis Galliæ matrimonium iniierit cum Henrico Rege Angliæ, cum restitutione Aquitaniæ, quæ loco dotis Ludovico data fuerat. Materiam præbuit belli Aquitania diuturnioris, siquidem bellum duravit trecentis fermè annis, donec tandem anno 1453. Galli victores expulerint Anglos.

Aër generaliter salubris est, territorium satis fertile, & ferax frumenti, & fructuum, exceptis partibus versus montes Pyrrhenæos, ubi prata meliora sunt, pabulum præbentia variis animalibus. Scaturigines, aquarum calidarum etiam hic notantur.

Bur-

Burdigali, Civitas principalis Aquitaniæ est, ornata Universitate celebri studiorum; V. Meum Comp. Geogr. Eccl. f. 151.

Ad Aquitaniam pertinet Guienna, & Vasconia ad Montes Pyrrhenæos divisa in 15. Præfecturas. In Santonia, notantur Mediolanum Santonum, Rupes fortis, Babecillum: In Regione Petrocoriensi, Petrocorium, & Sarlatum. In P. Lemovicensi, Lemovicum & Tutela: In Regione Cadurcorum, Divona Cadurcorum, & Mons-Albanus. In P. Rutenensi, Ruteni & Vabræ: In Tractu Aginnensi, Aginnum. In Tractu Lapurdensi Vasconiæ: Bajona, & Luisium: In Navarra Inferiori; Fanum S. Palladii, & Grammontium: In Bearnia; Palum, Olerona, Lascarum: In Comitatu Bigerrensi, Tarba: In Agro Consoratensi, Fanum, S. Bertrandi: In Tractu Landarum, Aquæ Trabellicæ. In Vasconia, Adura, Severopolis. In Provincia Vasatensi, Vasates; in Agro Armeniacensi, Augusta Ausciorum, Lectora: In

Comitatu Convenensi, Lombaria, Subola, Albretum, Condomum, Astaragum, Caurum.

Languedocensis Provincia, aliàs Gallia Narbonensis dicta, à Gothis nomen retinuit linguæ Gothorum. Phodanus separat Lãguedociũ à Delphinatu, & Provincia: Lugdunum, Alvernia, Rovergnia, & Quercy tangunt Septentrionem: Vasconia, Occidentem: Catalaunia, cum mari mediterraneo, meridiem.

Languedocum, jucundissima, & fertilissima Regni Galliæ Provincia est; aër est temperatus, & admodum salubris, tellus protuberat frumenta optima, fructus nobilissimos, vina generosissima. Apes plurimæ mel, & ceram construentes, & Vermes sericei in maxima quantitate inibi reperiuntur. Croco abundat, & Medici asserunt in nulla Galliarum parte reperiri herbas meliores simplices, & aptiores ad conficienda medicamenta. Oleum, sal, carnes animalium optimæ sunt, & bono pretio haben-

bentur; quibus omnibus abundat utraque Lanquedocensis Provincia. Nec desunt Venationes; nec venæ variorum metallorum, ac petrarum pretiosarum; aquæ Salubres minerales ibi habentur; pisces plurimi; imo in fluviis, & rivis sæpè extrahuntur arenæ aureæ, & argenteæ.

Cemmenenses vero partes, non adeo steriles sunt, sed potius montosæ, pratis tantùm abundant. Fluvii, & rivi ultra Rhodanum sunt, Tarnus, Garona, Ariegus, Fresquelus, Canalis Lanquedocensis, qui habet communicationem cum Oceano, & mari mediterraneo.

Lanquedocensis Provincia, seu Gallia Narbonensis dividitur in Superiorem, & inferiorem, una est versus Occidentem, altera versus Orientem ad Mare mediterraneum. Tolosa ad Garonam Civitas principalis est hujus Reginiinis, antiquissima, & pulcherrima Urbs est, primitùs fuit Colonia Romanorum, postea Visigothorum, tandem

Comitatus titulo, & Sede Archi-Episcopali donata fuit, in Civitate plurima sunt Corpora Sanctorum, nec desunt monumenta antiquitatis, videlicet Capitolii, Amphitheatri, Aquæductuum, templorum antiquorum, & plurium antiquitatum.

Albium ad Tarnum, Civitas Archi-Episcopalis est Albigensium. V. Meum Compendium Geogr.Eccl.f.148. Castrum, Civitas Episcopalis est sub Archi-Episcopo Albiensi. Apamia Civitas erecta in Episcopalem per Bonifacium VIII.; dividit Justitiam cum Rege. Narbona Civitas Archi-Episcopalis est, cujus Metropolitanus præsidet statibus Lanquedocensibus. Puy est maxima Civitas Lanquedocii post Tolosam, Episcopus Vellajensis dicitur Comes, immediatè Summo Pontifici, & nulli Metropolitano subjectus est, Justitia communis est in illo loco inter Regem, & Episcopum. Comitatus Roussillonensis comprehenditur intra Regimen Generale Lanquedocense, tangit Catalauniam,

& fuit

& fuit aliàs belli Gallico - Hiſpanici Sedes : Poteſt habere ille Comitatus 20., vel 25. leucas ab Oriente, ad Occidentem, & 20. à Septentrione ad Meridiem. Limites ejus ſunt ad Meridiem ſuperior Lanquedocenſis Provincia; ad Orientem, mare Mediterraneum; ad Meridiem, & Occidentem Catalaunia. Territorium montoſum eſt, & pauci vini, paucique frumenti ferax; prata autem ibi ſunt plurima. Fluvii, ſeu rivi notabiliores ſunt *Tetus*, *Techus* & *Eglius*.

Perpinianum, Civitas principalis eſt Comitatus Rouſſilionenſis, bonum ibi adeſt fortalitium cum optimis propugnaculis, reſidet etiam ibi Epiſcopus, Suffraganeus Narbonenſi.

Mons Ludovici fortalitium novum eſt in Comitatu de Cerdagne in limitibus Rouſſilonenſibus ad pedes Montium Pyrrhenæorum, quod Ludovicus XIV. Rex Galliarum fieri curavit anno 1680. ad defendendos limites Galliæ, & ad arcendos, ſeu reprimendas invaſiones Catalaunorum, & Hiſpanorum. Notatur

tur aliâs inLanguedocensi Provincia Superiore Comitatus Fuxensis, Carcasso, Rivi, Castrum, Vaurum, Fanum S.Papuli: In Interiori Lanquedocensi P.sunt, Peucata, Bliterræ, Mons pessulanus, Nemausus, Belloguarda, Pontiopolis, Mirapicum, Alecta, Agatha, Lutera, Utica, Aquæ mortuæ. In Tractu Cemmenio, reperitur Gabalensis Provincia, in qua Mimatusũ.; Ep. Civitas Suffraganea Albiensi, & Vivariensis P. in qua Vivarium: Ducatus Joyosæ, & in Velaunia, Anicium.

Delphinatus partem constituebat Veterum Allobrogum, tandem comprehensus fuit intra Regnum Burgundiæ, quod Carolus Magnus junxit ad cœtera membra Franciæ.

Tempore Henrici IV. Imperatoris, Otto Comes Flandriæ occupavit Comitatum Burgundiæ, Beraldus, Sabaudiam; Berengarius, Provinciam; Guido Crassus, Delphinatum, qui idem nomen huic provinciæ dederat, ob Delphinum, Comitem Viennensem, cujus fi-

filiam in uxorem duxerat ejus filius. Origo autem Delphinatus, iste est: & quod idem debeat dari primogenito Regis Galliæ: quia Humbertus Delphinus Comes Viennensis molestatus ab Amadeo Duce Sabaudiæ, post amissionem liberorum, objecit eidem Duci Sabaudiæ vicinum potentem, vendendo Delphinatum Philippo de Valois Regi Franciæ, pretio centum millium florenorum auri, & conditione, ut primogenitus Franciæ titulum Delphini, & arma Delphinatûs assumeret: quâ conditione acceptâ, Carolus V. filius Philippi, primus fuit, qui nomen Delphini assumpsit anno 1350.

Territorium montosum est, & in aliquibus partibus progignit vinum generosum, & bona frumenta, sed generaliter tantùm tellus ferax est siliginis, & hordei, ac avenæ. Multa prata hìc conspiciuntur, & ob id varia animalia nutriuntur inibi, videlicet, oves, capræ, porci, & muli. Sylvæ, & montes pleni sunt cervis, damis, & aliis animalibus

Syl-

Sylvestribus; Phasiani, perdices albi, & rubri communes hic sunt. Herbæ medicinales, & alexipharmacæ ad sunt innumerabiles: nec desunt venæ ferri, aut aliorum Metallorum. Res magna admiratione digna est, fons de *Vis* prope Gratianopolim, ubi quotidiè aqua bulliens conspicitur, & tamen nunquam calida invenitur. V. *Robbæus* hìc.

Civitas principalis Delphinatûs est Gratianopolis ad Iseram, nomen trahendo ab Imperatore Gratiano, V. Meum Comp. Geogr. Eccl. f. 159. Humbertus Secund. Delphinus Viennæ Dominicanis 1349.; & Joannes Rex Armeniæ Minoribus nomen dat 1312. Ultra Gratianopolim florent in Delphinatu Vienna, Archi-Episc. Civ. Valentia, Ep. & Univ. Ebrodunum Archi-Ep. Vabincum, Ep. Brigantium, Augusta Tricastinorum.

Ad septentrionem superioris Provinciæ aër frigidus est, sicut & in Delphinatu ob multitudinem montium, & frequentiam nivium; frumenta ibi satis colliguntur, sed parum vini, & fructuum; pra-

prata plurima ibi videntur, quæ pabulum præbent variis animalibus: In Inferiori Provincia, aër est salubris, & interdum calidus per excessum; glacies vix ibi videtur, hyems ferè nulla notatur, pluviæ raræ, sed grandines, & tonitrua sunt frequentiora; venti magnam in illis partibus exercent tyrannidem, tollendo in altum homines, & animalia, & transferendo ea per plures passus in alia loca; territorium hujus Provinciæ inferioris fertilissimum est, & abundat frumento, vino, & fructibus.

Ad Arcum fluvium situatæ sunt Aquæ Sextiæ, nomen trahendo à Cajo Sexto Capitaneo Romano, Urbs, celebris, vetus, & Archi-Episcopalis. Ultra Aquas Sextias florent in Provincia, Arelate, Massilia, Portus Teloniensis, Forojulium, Antipolis, Sistarica, Apta, Regium, Dinia, Glandata, Vincium, Sanitia, Grassa: Adest & Principatus Arausicanus. Tolosæ rivus Sanguinis toto unius diei curriculo defluxit. 261. Genebr. Theodorico Hispano, Meroveo

Fran-

Franco,&Aetio cum Attila ad Arelatem confligentibus utrinque ad 180. mortalium millia cadunt una die a. 451.

CAPUT V.

De Regnis Angliæ, Scotiæ, & Hyberniæ.

§. 1. *De Regno Angliæ.*

Mirabile eſt, quod Carolus I. Rex Angliæ, carnificis manu in foro obtruncatus fuerit an. 1649. Majus Regnum eſt Anglia, quam Scotia, & Hybernia, nomen accepit ab Anglo-Saxonibus, qui ibi habitarunt: Situatum eſt ad partes Meridionales Inſularum Brittanniæ, habebit leucas gallicas in extenſione à Meridie ad Septentrionem circiter 100. & plus ab Oriente ad Occidentem.

Limites ad Septentrionem Separantes Scotiam ab Anglia ſunt fluvius Solway, Mons Cheviot, & fluvius Twe-

Twede, cujus medietas ſcaturiginem habet è Scotia, & altera Regni Separationem facit: ad Orientem alluitur mari Germanico: ad Meridiem ſeparatur à Francia per Canalem: ad Occidentem mare eſt Hyberniæ. Anglia cum Lucio, primo Regum omnium Chriſtiano, per Ariſtobolum, Eugatium, & Damianam Chriſtianis addicitur. Aër non ita ſalubris eſt ob frequentes pluvias, unde Peſtis frequentius invadit hoc Regnum, quam alias Europæ partes; alii rationem addunt ob fluxum aquarum omni quaſi Septennio partes has inundantium, & relinquentium in cavitatibus fœtorem, & corruptionem cauſantium, aëremque inficientium, quod & eſt probabile.

Tellus admodùm fertilis eſt, producens abundanter frumenta, & partes montoſæ dant ſiliginem, & avenam; vinum ibi non creſcit, ſed bibitur plerumque cereviſia, confecta ex hordeo, & Lupulis. Montes, & collus ovibus quaſi innumeris repleti ſunt, quorum ovium lana eſt admodum longa, & ſubtilis.

Nulli

Nulli in hoc Regno obſervantur Lupi, & pauci admodum Aſini, & Muli. Reperiuntur venæ Cupri, ferri, ſtanni, plumbi, carbonum terræ, & aliorum mineralium. Caro bovina, ſeu bubula, & porcina, gratioris ſaporis eſt hìc, quam in quacunque alia Europæ parte. Pauci admodùm adſunt lacus, flumina plura, quorum principaliora ſunt Tamiſus, qui Originem trahit in Comitatu Glocesterano, alluit Oxfordium, & Londinum, poſtmodum labitur in Mare. Saxernus pertranſit Shrovesbury, Worceſter, & Gloceſter. Humberus, brachium eſt maris, in quod ſe diffundunt rivi Berwentus, Trentus, Arus, Warfus.

Angli, & Saxones, poſtquam expulerint originarios, diviſerunt Provinciam in ſeptem Regna, quorum etiam Tituli retenti fuerunt uſque ad tempora Regis Egberti, qui reduxit illa Regna ad unum ſolum tempore Imperii Caroli Magni; nomina autem illorum Regnorum erant 1. Eſſexia 2. Eaſt-Angliæ 3. Kan-

Kentium.4.Suſſexia.5.Weſtſexia.6.Northumbria. 7. Mercia. In Angliæ Regno, 52. Comitatus continentur. In veteri Regno Eſſekio reperiuntur tres Comitatus, primus ejuſdem veteris Regni nomen habet, & lambit mare: duo poſteriores Comitatus nuncupabanturMiddelſckius, & Hartfortius; in Middelſexio Comitatu ſituata eſt principalis hodiè Civitas, & hodiè Regni caput Londinum. Regnum Eaſt-Angliæ includit comitatus Suffolxium, & Nordfolxium, & Cambrigienſem; in qua ultima Civitate famoſa eſt ſtudiorum Univerſitas. RegnumVetus Kentium,nullum alium Comitatum comprehendit, quam Comitatum ejuſdem nominis, vicinus eſt Galliæ, & habet tantùm leucas ſeptem in extenſione de Calais à Doures; Cantuaria ad Sturam, ubi Sedes Archi-Epiſcopalis, Civitas principalis eſt hujus Comitatûs, ſeu Regni Veteris. Vetus Regnũ Suſſexium,duosComitatus includit; unum ejuſdem nominis; alterum Surrejum nuncupatum. Vetus Regnum

de Westsex septem habet Comitatus, & eundo ab Oriente ad Occidentem, ad canalem inveniuntur Sourhampton, Dorcet, Devon, & Cornwal; ad Septentrionem reperiuntur Bark, Wilt, & Sommerset: Comitatus Cornuvalensis præcipuè fert stagnum Anglicum. Principatus de *Galles*, cujus dominus est primogenitus Regis Angliæ, olim etiam dividebatur in plura parva Regna, tempore autem Roderici magni reducta fuerunt ad simplicem Principatum comprehendentem nonnullos Comitatus, inter quos Flint, Dembigh, Laernarvan, l'Isle Anglesey, Merionet, Mongomery, Cardighan, Pembrock, Caermarden, Glamorgan, Brecnok, & Radnor. Vetus Regnum Northumbriæ majus est cœteris, continens sex Comitatus, videlicet Yorck, Durham, Northumberland, Landcaster, Westmorland, & Cumberland; priores tres sunt ad mare Germanicum; posteriores respiciunt mare Hyberniæ. Comitatus, seu Ducatus Yorck est maxima Provin-
cia

cia totius Angliæ, & eſt Titulus, & menſa Secundogeniti Regis : Civitas principalis titulum Archi-Epiſcopi obtinet, Sedeſque ejus eſt ad fluvium, ſeu rivum Ouſam. Comitatum Lancaſter famoſum reddunt hiſtoriæ, & vetera bella duarum domuum Regiarum d'Yorck, & de Lancaſter : quidam volunt trigeſies ibi conflxiſſe milites durante dicto bello prætenſivo Coronæ, & ibi occubuiſſe tres Reges Angliæ, Principem de Galles, duodecim Duces, Marchionem unum, novendecim Comites, viginti tres Barones, & plures alios conſiderabilis qualitatis; Civitas principalis eſt ejuſdem nominis ſituata ad Lonum. Regnum vetus Merciæ eſt in medio Angliæ, continendo 18. Comitatus, quorum ſeptem ſunt ad parte s Orientis, eundo à Meridie ad Septentrionem, videlicet Oxford, ubi celebris univerſitas ſtudiorum, & Sedes Epiſcopalis, Kukinkam, Betford, Nordhampton, Huntington, Rutland, & Rincolne : Sex ſunt in medio, videlicet Glocaſter, Var-

wick, Leicester, Staffort, Derby, & Nottingham: quinque alii sunt ad partes Occidentis, scilicet Montmonth, Hereford, Vorchester, Shrop, & Chester. V. *Robbè* p.1. l.2. c.7.

Insulæ dependentes ab Anglia, sunt Insulæ Man, & Anglesei in mari Hyberniæ, cum titulo Comitatus: Insula Wicht in Canali prope partes de Southempton: Jarsei, & Garnesci, prope partes Normandiæ: quibus annumerantur, centum & quadraginta quinque aliæ Insulæ Sorlinges nuncupatæ ad Occidentales partes Cornwallenses, inter quas duodecim sunt principaliores, in quibus omnibus reperiuntur Stanni Anglici fodinæ.

Londinum, Civitas Angliæ principalis audit, situata ad Tamisam, in Provincia, seu Comitatu Middelsexio. In magnitudine vix cedit Civitati Parisiensi, si Suburbia comprehendantur: commercia ibi florent, & reperiuntur in illa Mercatores plurimi, & divites. Hìc Rex residet, aut Regina; Studia omnia suam

Uni-

Univerſitatem habent, & Epiſcopus Sedem. V. Meum Comp. Geog. Eccleſ. f.225.

Regimen Angliæ potius Ariſtocraticum eſt, quam Monarchicum, licet ſit hæreditarium, ob potentiam Parlamenti, quod interdum morte damnat Reges, ac manu Carnificis capita eorum in publico decollari jubet; prout in ſpecie factum eſt 9. Februarii anno 1649. V. Robbè l. c. n. penult.

Senatus compoſitus eſt duabus Cameris, Superiori, & inferiori: Superiori præſidet Rex, aut Regina, vocatis Proceribus Regni: in inferiori reperiuntur nobiles, Satrapæ, & alii Miniſtri. Quibus hodiè uniti ſunt Scoti, & Hyberni.

Regnum hoc Religionem Catholicam amplexatum eſt anno Dominicæ Incarnationis 162. quam & retinuit uſque ad tempora Henrici VIII. qui repudiatâ uxore legitimâ, Catharinâ, Sorore Caroli V. Imperatoris, Annam Bolenam adultero jungens conjugio errores

hæreticorum, cum plurima parte Regni amplexatus eſt, adeo ut multæ novæ opiniones, videlicet Zwinglianorum, Huſſitarum, Calviniſtarum, Lutheranorum, & Anabaptiſtarum, ſubdiviſæ in plures alias ſectas differentes ibi viguerint, cum omnimoda (ut illi aſſerunt) conſcientiæ libertate; quæ confuſio ſectarum, quidem ceſſavit tempore Regiminis Mariæ, filiæ Regis legitimæ, & Catholicæ, ac devotæ; ſed cum ejus Regnum duraverit tantùm annis quinque, & menſibus quatuor, obiit enim cum univerſali dolore fidelium anno 1558. priores reaſſumpſere vires ſectarii, quorum quidem audaciam, & errores reprimere conatus eſt Jacobus II. Rex Brittanniæ, ſed bello in eundem concitato, & vocato Principe *d'Oranges*, Wilhelmo Rege poſtmodum nuncupato, objit in Galliis Jacobus II. Poſt obitum dicti Wilhelmi, ad Sceptrum vocata fuit Anna, filia Jacobi II. Regis.

Abbatia *d'Hulm* Ordinis S. Benedicti ſola remanſit in fide in illo Regno; uni-

unita est Episcopatui, seu Diœcesi de Norwich.

§. 2. *De Regno Scotiæ*.

Fergusius II. Scotorum Rex, Gothis sub Alarico ante Regnum adeptum militans, è præda Romana vetustissimos Codices, aureis argenteisque vasis præhabitas in Scotiam defert, eosque in Jonæ Monasterios locandos ordinat. *Boetius*.

Murus dividens Scotiam, à reliqua Brittannia per 80000. passus ab Hadriano ductus fuit. Partes ab antiquis nuncupatæ Caledonicæ, hodiè vocantur Albania, & titulum obtinent Regni jam à bis mille, & pluribus annis; *Fergus* primus suorum Regum incæpit regnare trecentis circiter triginta annis ante adventum Domini nostri Jesu Christi. Ab illo tempore, & ante unionem Anglicam numerati fuerunt centum, & septem Reges, non obstante interruptione annorum quadraginta, &

unius, post obitum Eugenii I. usque ad Fergum II. restitutorem, seu restauratorem Regni Scotiæ ad annum 422.

Situatum Regnum est ad Nord-Angliæ, cum quo est contiguum, occupans partes Septentrionales Insulæ majoris Brittanniæ, continet 72. leucas gallicas in extensione à Meridie ad Septentrionem, & 60. ab Oriente ad Occidentem sine comprehensione Insularum.

AërRegni Scotiæ similis est illi Regni Angliæ, sed nonnihil frigidior, & territorium non adeo ferax est frumenti, siliginis, hordei, & avenæ. Oves, & boves plurimi in hoc Regno reperiuntur, uti & animalia sylvatica, in specie lupi ferocientes, rapaces, & magnitudinis, alibi non ita reperibilis. Piscatores hic extrahunt maximam quantitatem piscium, sulmonum particulariter, & halecum. In montosis partibus satis frequentibus in hoc Regno reperiuntur venæ ferri, plumbi, sulphuris, & nonnunquam auri, & argenti; unde cum ferro, plumbo, cupro, lana, & piscibus incolæ com-

commercia faciunt, & magnas divitias acquirunt.

Inter fluvios, & rivos notabiliores sunt Varsus, Twedus, Nithus, Lidus, Speyus, Decus, Donus. Varii hic videntur lacus, inter quos principaliores sunt Edimburgensis, & Dumbritonensis; nec non Nessensis, Lomundensis, Lossensis, & Louthensis. Lacus Nessensis nunquam congelatur.

Fluvius Tayus dividit Scotiam in duas partes, una est Meridionalis, quæ aliàs nuncupabatur Regnum Pictes, altera est Septentrionalis, & est illa Scotiæ. In parte meridionali quinque Provinciæ reperiuntur, videlicet *Louthiana*, *Sterling*, *Mentheit*, *Stratharn*, & *Fise*. Versus occidentem tanguntur partes Angliæ, Provincia Twedalensis, in qua comprehenditur territorium Lauderdalense. Teviodalum, & Liddesdalum limites constituunt Angliæ; sequuntur postmodum *Exdale*, & *Esdale*, *Anandale*, *Nithesdale*, & *Galloway* versus mare Hyberniæ. Ad lacum Dumbritonen-

nen-

nensem sunt Provinciæ *Karikæ*, *Kylæ*, *Kunigham*, *Lennox*, *Argile*, quæ ultima Provincia comprehendit territorium *Knapdalense*; adjacent partes Lornenses, & Cantirenses; Insulæ Aranensis, & Buthensis, comprehensis, castro, & Ducatu Rotsayensi, qui Ducatus aliàs fuit mensa, & titulus Regis Scotiæ. In medio istarum Provinciarum, reperitur Clidesdalensis ad Clidum, à quo flumine nomen trahit. In parte Septentrionali tredecim Provinciæ reperiuntur, quarum octo sunt ad Orientem, lacus Lomundensis, & Nessensis, videlicet Brod-Albanensis, Atholensis, Perthensis, cum territoriis Stratmundensi, & Gurensi; Comitatus Augusensis, qui Comitatus, seu Provinciæ situatæ sunt ad tractum Tay. Ad septentrionem est Provincia Murrayensis, comprehendens territoria Balzenothense, Strathspeyense, Marrense, Mernisense, Buchamensa, & Ainziense, Bænense, & Sthratbolgyense, Gareotense, Strathylense, Frendrachense, Baluense, Strathdonense.

ſe. Ad Nort-Oüeſt iſtarum octo Provinciarum quinque alia reperiuntur eundo, à meridie ad Septentrionem; videlicet Provinciæ Lochquabeirenſis, Sutherlandenſis, Strathnavernenſis, Cathnenſis, & Roſſenſis, comprehendens territorium Ardmanochenſe, admodùm montoſum.

Ultra alias Inſulas Scotiæ, de quibus in §. Præcedenti Sermonem habui, plures aliæ reperiuntur dependentes ab eodem Regno, videlicet Hebudenſes, ſeu Hebrides, quæ ſunt ad Occidentem Scotiæ, & olim habuerunt Reges Sapientes proprios, & independentes à Regno Scotiæ; adſunt etiam Inſulæ *Orcades*, Comitatus titulo donatæ. Quidam numerant Inſulas ***Hebudenſes***, ſeu *Hebrides*, ultra trecentas, ſed meliores ſunt ſex, vel ſeptem, de quibus in ſequentibus. Inſulæ Orcades triginta duæ conſpiciuntur, ſed populatiores ſunt tredecim; & major illarum Provinciarum poteſt eſſe Mainlandenſis, quæ leucas decem in longitudine, &

tres

tres in latitudine occupare poterit; habet Episcopum aliàs residentem in Civitate Kirkewallensi. Insulæ Schettlandicæ, possunt esse triginta, vel quadraginta; inter quas major est Schettlandensis, quæ computum faciendo à meridie ad Septentrionem leucas viginti habere poterit in longitudine; & in latitudine circiter quinque, vel sex. Nonnulli credunt, illam Insulam fuisse Thullensem veterum.

Principalis Civitas Scotiæ est Edimburgum, prope lacum ejusdem nominis in Comitatu Louthianensi; donata est Parlamento Justitiæ, olim independenti, hodiè unito cum Anglico.

Scoti amant exteros, promissis stant fideliter, ita ut etiam latronibus fidem datam observent; & ob eorum fidelitatem, sicut Summus Pontifex pro sua propria custodia adhibet Helvetos, Rex Neapolis Austriacos, ita Reges Galliarum Scotos; quorum Scotorum fidelitatem primus recognovit Carolus VII. Rex Franciæ, ad annum circiter

1414.

1414. eos adhibendo ad excubias Palatii, & Personæ Regiæ, quod successores ejusdem usque huc observarunt. Donaldus ScotorumRex à Victore I.R.P. præcones Christianæ fidei petit, & accipit, secundum *Bet.Leslæum*. Scoti per S.Palladium ad fidem iterum adducuntur.

Regimen Scotiæ, unitum, & commune est, cum Anglico; habet Congregationem Ecclesiasticorum, Nobilium, & tertii generis Procerum, Congregationem Statûs nuncupatam. Quando Rex desiderat Congregari Status, Cancellarius id intimare facit tribus Ordinibus; nobiles eligunt personas octo, & totidem Ecclesiastici; deputati à primis præsident Comitatibus, alii Oppidis, & Villis. Imo dicta Congregatio, seu Assemblea componitur 32. personis, ultra Cancellarium, Thesaurarium, Secretarium Regium, & quosdam alios officiales.

Lessæus Author Scotus refert fidem Catholicam recepisse Scotiam ad annum Gratiæ 203. tempore Regis Donaldi V. quo

quo tempore Papa Victor I. misit illuc missionarios ad prædicandum Evangelium in illo Regno, qui Missionarii strenuè laborantes spatio septem, aut octo annorum circiter, idololatriam totaliter exstirpari fecerunt. Hæc veritas Catholica, cum Religione Sanctè observata fuit in Regno Scotiæ usque ad tempora Jacobi V. sub quo secretè Sectariorum opiniones introductæ fuerunt in hoc Regno, mediantibus, seu Procurantibus Ministris Angliæ: post obitum Patris Jacobi V. filius ad huc infans Jacobus VI. educatus fuit inter Hetterodoxos, donec tempore Jacobi VII. aliàs II. refloruit Religio Catholica, aut saltem permissum fuerit liberum Religionis exercitium. Tempore autem Wilhelmi, & Annæ Reginæ filiæ Jacobi VII. aliàs II. plures Calvinismum sequuntur, Catholicis privatim divina plerumque celebrantibus.

De

§. 3. *De Regno Hyberniæ*.

Hæc Insula varia accepit nomina Irlandiæ, Brittanniæ minoris, Brittanniæ Occidentalis, quia est ad Occidentem Brittanniæ majoris, à qua separata est per Mare Irlandiæ. Frigida Regio est, nihilominus aër interdum temperatus existit, & frigus sufferibile est non minus, ac calor; aër oriundis paucissimas causat infirmitates, unde ad extremam senectutem perveniunt sine morbis.

Territorium Irlandiæ divisum est, in Lacus, Montes, & Sylvas, unde nullius vini, & paucissimi frumenti ferax est. Herbæ optimum habent saporem, unde in Montibus,& Pratis plurimi conspiciuntur Boves, & oves. Sylvæ plenæ sunt Cervis, Apris, & Lupis. Apes ita communes sunt, ut interdum trunci arborum pleni videantur Apibus, mel hinc & inde construentibus. Res magis miranda, & singularis est, quod nulla

Vi-

Vipera, aut animal venenoſum in toto Regno reperiatur. Colligitur etiam in hoc Regno magna quantitas Croci.

Senus fluvius in ſuo curſu quatuor format lacus, videlicet *Sewerum*, *Broodwaterum*, *Barrojum*, *Boynum*. Sewerus currit per Caſelum: Broodwaterus tractum facit per Liſmoram in Mammoniam: Brravius per Caſterlacum fluit in Lageniam; Boynus per Trimum tendit in Mediam. Rivus, & lacus Earnus, & Eanus exeunt è lacu Eaugio in Ultonia. Reperitur etiam alius lacus major, ſeu brachium maris nuncupatum de Bantre, in quo Salpæ in magna quantitate capiuntur, quæ poſtmodum venduntur Hiſpanis, & Luſitanis; aut portantur in alias Europæ partes.

Regnum Hyberniæ, ſeu Irlandiæ in quinque Provincias dividitur, quæ omnes olim etiam titulum Regnorum obtinebant. Ordo, ſeu ſitus Provinciarum talis eſt: Lageniæ, ſeu Leinceſter eſt ad Orientem: Ultonia, vel Ulſter eſt ad Septentrionem: Connaccia, vel

Con-

Connaught ad Occidentem: Mommonia, ſeu Mounſter ad Meridiem. Media, vel Meath eſt in medio verſus partes Orientis.

Dublinum, Civitas principalis Hyberniæ eſt in Provincia Lageniæ, olim ibi reſedit Archi-Epiſcopus, hodiè Pro-Rex ſuam reſidentiam Ordinariam facit, & tenet Conſilium Statuum. Pro Rex poteſtatem habet creandi, & deponendi Magiſtratus; puniendi reos, ignoſcendi ſeu liberandi criminoſos, non tamen reos læſæ Majeſtatis. In Provinciis ſunt Satrapæ, Præſidentes, Gubernatores, & Commiſſarii; nec non Mareſchalli, ad reprimendam inſolentiam militum, & Subditorum, ad bonum eorum regimen deputati.

Quamvis anno 1624. crudele Edictum à Parlamento Hyberniæ publicatum fuerit contra Catholicos, cum comminatione graviſſimarum pœnarum, intra tempus 40. dierum omninò è Regno diſcedendi, nihilominus multi adhuc reperiuntur in Regno Catholici.

CAPU VI.

De Flandria.

SOeculo 8. S. Wiro Belgis, S. Willibrodus Frisiis, aliisque in utraque GermaniaEvangelii lumen importarunt. Flandria, aliàs vocatur Germania inferior; plures habuit Dominos temporales, tandem venit in poteſtatem Ducis Burgundiæ; qui illam poſſedit ab anno 1426. uſque ad 1478. donec Maria, filia unica Ducis Burgundiæ occiſi propè Nanceyum in matrimonium duxerit Maximilianum Archiducem Auſtriæ, qui poſtmodum fuit Imperator, & Avus Caroli V. quâ occaſione in dotem accepit Maximilianus Flandriam, & Comitatum Burgundiæ. Poſtmodum Rex Hiſpaniarum illam obtinuit, & poſſedit uſque ad annum 1581. donec contra Philippum II. partes Septentrionales rebellionem moverint, quo exorto bello, eoque ad octuaginta, & plures annos

pro-

protracto, pars libertatem sibi vindicaverit, una pars Regi Galliæ cesserit, & altera in potestatem Hispanorum remanserit. Post obitum Caroli II. atrox denuo bellum illas partes invasit, & belligerantes pro domo Austriaca varia Fortalitia, & Civitates Flandriæ Gallicæ expugnaverunt.

Flandria situata est ad Rhenum, & Scheldam. Aër hic frigidus est; territorium divisum in varios fluvios, rivos, canales, & Sylvas; adeo, ut non sit ita ferax frumenti, minus vini. Plurima ibi sunt prata, in quibus nutrimentum bonum accipiunt, oves, Boves, & Vaccæ; unde venit, quod bona sint Butyra, & casei Hollandici.

Distinquitur Flandria in duas partes; in Meridionalem, & Septentrionalem; Meridionalis nomen habet Provinciarum Catholicarum, seu potiùs Flandriæ propriè; Septentrionalis nomen obtinuit Provinciarum unitarum, seu potius Hollandiæ. V. *Coronellus*, *Bleau*.

Generaliter autem Flandria divi-

ditur in Septendecim Provincias; quatuor Ducatus, Brabanticum, Limburgicum, Luxemburgicum, & Gelderensem; septem Comitatus, Flandriam, Artesiam, Hannoviam, Namurcum, Hollandiam, Seelandiam, *Zutphen*; quinque Dominatus, Frislandiam, Groningiam, Oberyssel, Utrecht, seu Ultrajectum, Mecliniam, & in Marchionatum Antuerpiensem. Artesia, comprehendit Atrebatum, Audomaropolim, Ariam, Fanum S.Venantii, Bethuniam, Papalmam, Hedenam, Fanum S.Pauli, Lentium, & Lilerium. Hannovia, comprehendit Valencenas, Cameracum, Bochanium, Condate Malobodium, Quercetum, Landrecium, Avennam, Bavacum, Philippopolim, Mariæburgum, Montes, Athum, Angiam, Lessinas, Ligniacum, Lotusam, Sognacum, Hallam. Flandria Meridionalis Catholica dicitur, quia ibi profitetur unusquisque Religionem Catholicam, & ad contra distinctionem alterius Flandriæ, recipientis opinionem Calvinisticam.

cam. Olim hæc Flandria videtur fuisse membrum Galliæ, quia illam possederunt nonnulli Feudatarii Coronæ Gallicæ, tandem redacta est in potestatem Ducum, seu Comitum Burgundiæ, & Regum Hispaniarum, maximè cum Franciscus I. Rex Galliarum tempore Caroli V. renuntiaverit Madriti omni prætensioni Flandricæ. Robbè in Geog. f.282. Loca Namurcensis Comitatus, comprehendunt Namurcum, Caroloregium, Floriacum, Carolomontium. Duc. Luxemburgensis, comprehendit Luxemburgum, Chiniacum, Bastonacum, Fanum S. Viti, Viennam, Montem Medium, Theodonis Villam, Epoisum, Damvillerium, Stenacum, Ducatus Limburgen. Comprehendit Limburgum captum à confœderatis an.1703. Dalemum, Falconis Montem, Vicum è regione Mastriachy. Ducatus Geldriæ, continet Geldriam, Venlonam, Ruremundam, & Stephanoverdam.

Flandria particularis dividitur in Theutonicam, Wallonam, Imperialem,

& Hollandicam; prima, constringitur Mari, & Lisa: altera, Lisa, & Schelda comprehenditur; Tertia, reperitur inter duas prædictas; quarta, in quatuor partes dividitur, videlicet: Gandavensem, Burgensem, Iprensem, & partes liberas versus DonKerchen. Brabantia subdistinquitur in Hispanicam, & Hollandicam.

Bruxellæ, Civitatem constituunt principalem Flandriæ Catholicæ, ibi residet Inter-Nuntius Apostolicus. Gubernator Regis Hispaniarum cum Consilio status. Civitas dives, magna, & plena est mercatoribus.

Civitates principaliores in Flandria Catholica sunt Mechlinia ad Dilam Archi-Episcopalis: Cameracensis ad Scheldam, pariter Archi-Episcopalis, cum titulo Imperialis Principis: Antuerpia, & Gandavum ad Scheldam sunt duæ Civitates Episcopales spatiosæ, Metropolitanus est Mechliniensis. Antuerpia plura habet commercia, quam sint in reliqua Flandria Catholica, & illuc

ac-

accurrunt mercatores ex omnibus partibus. Tornacum, ad eundem fluvium, Civitas eſt Epiſcopalis. Ipra ad fluvium ejuſdem nominis; Brugæ, ad ejuſdem Canalem, Civitates ſunt Epiſcopales ſitæ in Flandria Catholica Theutonica, ſub Metropolitano Mechlinienſi. Arras ad Scarpam, & S. Odomari ad Aam in Arteſia ſunt Civitates fortiſſimæ,& Epiſcopales, Suffraganeæ Mechlinienſi. Leodium (ubi 7. filii Regum olim erant Canonici). & Namurcum ad Moſam, ſunt Civitates Epiſcopales: Boſceducenſis Civitas fortiſſima eſt, ſituata ad Domelum, in Brabantia Hollandica, Maſtrichum ad Moſam ſimiliter ſitum habet in Brabantia Hollandica, Civitas fortis eſt, & fuit à Gallis expugnata an. 1673. reſtituta vero Hollandis vigore pacis Noviomagenſis anno 1678. Lovanium ad Dilam in Brabantia Hiſpanica celebrem habet Univerſitatem ſtudiorum, Oſtendam, Portum maris an. 1706. cœperunt Confœderati, uti & Menenam, Inſulas Tornacum, Duacum, Bocha-

nium, Quercetum, Athum, Montes. Bruxellis reſidet Pro-Rex Provinciæ, & Princeps de Turre, & Taxis Magiſter Generalis Poſtarum, cujus antenati deputati fuerunt Magiſtri Generales Poſtarum per Germaniam, Flandriam, & Italiam à Maximiliano I. hæreditariè. Princeps hodiernus vocatur Eugenius Alexander.

Flandria Septentrionalis, unita, ſeu confœderata, eſt illa pars Flandriæ, quæ jugum Hiſpanicum excuſſit, ob crudelitatem (ut ajebant) Ducis Albenſis, Gubernatoris Hiſpanici in illis partibus; unde hi populi unionem fecerunt ultrajecti anno 1579. ſe obligando mutuè confœderatis ſemper ſuccurrendi, ad conſervandam eorum libertatem, unde nomen Provinciarum unitarum, ſeu confœderatarum ſunt conſecuti; ſed crediderim potius Sectam Calviniſticam (quam Rex Hiſpaniarum in ſuis Dominiis tolerare noluit) hujus unionis cauſam exſtitiſſe.

Octo Provinciæ unitæ ad ſeptem po-

potiùs reducuntur, ob Comitatum Zuphen, existentem in Geldriæ Ducatu. Ad mare Alemanniæ versus Occidentem reperiuntur Comitatus Hollandiæ, & Zelandiæ: ad Septentrionem ad eundem Oceanum Dominationes Frisiæ, & Groningæ. Ad Orientem, Dominatus Oberyssel, & Ducatus Geldriæ, & intra hos Ducatus, & Comitatus Hollandiæ, Dominatus Ultrajectensis. Civitas principalis Flandriæ Septentrionalis est Ambstelodamum, Civitas pulcherrima; & dicitur ibi, & in reliqua Hollandia plures reperiri Naves, quam in reliquis Mundi partibus. V. Hübner.

Dordrectum primum locum habet in Sessionibus, & ibi etiam cuditur moneta. Harlem Suffraganeatus est Ultrajectensis, ibi dicitur inventam fuisse Typographiam, auctoremque Civem Harlemensem fuisse, cujus deinde famulus auffugiens Moguntiam se contulit una cum Characteribus, & ibi se primum Typographum publicari fecit; alii volunt literas ex Regno Sinarum primùm

alla-

allatas fuisse. Roterodamum patria fuit Erasmi, apud nonullos principes æstimatus. Ultrajectum, (Mastrich) aliàs Sedes Archi-Episcopalis, ad Rhenum: locus fuit, ubi prima vice Confœderati se congregaverunt ad excutiendum Jugum Hispanorum. Alia loca sunt Bergæ ad Zomam, Stenoberga, Breda, Sylva Ducis, Gravia, Narda, Muda, Monachodamum, Horna, Enchusia, Medemblickum, Alcmaria, Egmonda, Texelia, Flevolandia, Lugdunum Batavorum, *Leyden*, Quibus accedunt Delfi, Dordracum, Gouda, Haga Comitum, *la Haye*, Riswickum, Gravesanda, Honslardyck, Delphorum Portus, Aquæ veteres, Vœrdæ, Iselsteinium, Viana, Vorconium, Gorichemium, Heudena, Crepicordium, Mons S.Gertrudis, Guilielmostadium, Noviomagus. Ubi penultima pax conclusa fuit.

Hollandi sunt Politici, & potentes per mare, ut plurimùm Mercatores divites; in India Orientali varias acquisiverunt Povincias; varia habet loca in In-

Insulis Sondicis, & Moluccicis, in Partibus Malabarensibus, Coromandelensibus, & aliis Asiæ, Africæ, & Americæ districtibus. In Oceano Orientali habent Insulas Zeylon, & sunt amici Imperatoris Japoniæ.

Regimen harum Provinciarum est democraticum; potest etiam considerari, ut Republica, componens status Generales Provinciarum Confœderatarum. Congregationes faciunt Hagæ, in Comitatu Hollandiæ, qui locus pagi nomen tantum obtinuit, nihilominus ejus Ædes, & Palatia, sunt melius ædificata, quam in quacunque alia famosa Civitate. V. *Coronellus* in Atlante. Sectarii potissimum exercitium Religionis publicum habent. V. *Bleau*.

CAPUT VII.
De Helvetia.

HElvetia, vulgò Schwizerland, nomen assumpsit à Pago Schwiz, in quo initium sumpsit eorum libertas, respu-

puendo dominium Austriacum; videndo hoc Imperator Albertus rebellionem refrœnare conatus est, mittendo in illas partes exercitum viginti millium hominum, qui in conflictu prope Schwiz occumbentes, in libertate confirmati, & Swizeri seu Helveti nuncupati fuerunt.

Aër in Helvetia salubris, & admodùm subtilis est; Territorium inæquale, montosum, maximè versus Meridiem, pauci frumenti, & nullius ferè vini ferax est; montes plerumque quasi semper nivibus coperti sunt, maximè versus montem S. Gottardi.

Lacus principaliores sunt Genevensis, Constantiensis, Zellensis, Neo-Castellensis, Bielensis, Moratensis, Thunensis, Brienzensis, Lucernensis, Zurigensis, Zugensis, Lucanensis, & Rivensis. Fluvii principaliores sunt Rhenus, initium sumens à tribus Scaturiginibus ad radices montis Gothardi, tandem se conjungentes infra Curium, & Separantes Rheinthalium à Comitatu Tyrolensi tractum faciunt per lacum Constantiæ,

qua-

quatuor Civitates Sylvestres, per Sueviam, Basileam, & Alsatiam. Fluvius Aara Scaturiginem similiter habet in illis partibus, pergens per partes Bernenses, tandem in Rhenum influit. Rhodanus pergit per Valesiam, lacum, & Civitatem Genevensem. Russius tractum facit per Lacum, & Civitatem Lucernensem, & tandem influit in Aaram. Tesinus pergit versus Ducatum Mediolanensem, & influit in Lacum Lucanensem.

Helvetia dividitur in Cantones tredecim, qui totidem Respublicas constituunt. Inter dictos Cantones comprehenduntur plures alii status, & Respublicæ unitæ; videlicet Episcopatus Basileensis, Abbatiæ, S.Gallensis, Einsidlensis, Fabariensis, Dissentisiensis, Murensis, Ordinis S.Benedicti, Principatus titulo illustres. Urbs S. Galli constructa est a. C. 620.

Schaffhusen ad Rhenum, Lucerna ad Russium, Berna ad Aaram, Zurichum ad Lacum ejusdem nominis, sunt pul-

chræ,

chræ, ſed non adeo magnæ Civitates: Lucernæ reſidet Nuntius Apoſtolicus, Badenæ Cœſareus, Solidurni Francicus Legatus. Academiam Solidurni habent Patres Franciſcani; Lucernæ Patres Societatis; multa Monaſteria ſunt in Helvetia Capucinorum. Berna, & Friburgum cœpta a. 1180. Soliturna, Baſilea, Tigurium, Abbatis Cellæ, Glaronum, Uranium, Svitium, Sylvanium, Tugium.

Regimen Helvetiæ eſt Democraticum, principaliores ſunt Capitanei, & Magiſtratus electi à populo per deputatos cujuſcunque Cantonis. Aliqui, & numero ſeptem ſequuntur Cantones Religionem Catholicam, quatuor Reformatam nuncùpatam, & duo ſunt partim Catholici, partim reformati, qui etiam interdum bella inter ſe movent Religionis ergò prout factum a. 1712. Chriſtianam fidem amplectuntur Rhæti per Lucium M. & iterum per S. Severinum ſœculo VI. Plurium Rhætorum Oppidum, propinqui Montis ruina cum incolis oppri-

primitur 1631. Ad 7. vicos Helvetorum antiquiores pertinet Bada, Certiacum, Tribunal Cœsaris, Provinciæ liberæ, Turgovia, Tractus Sarunetum, Castra Rhætica, Uzenacum, Muratum Grandisonum Urba, Schwarzenburg, Italicæ Præfecturæ, Luganensis, Locarnensis, Medrisiana, & Madiana, cessæ à Maximiliano Sfortia Duce Mediolanensi ann. 1512. ob recuperatum Ducatum Mediolanensem, ope Helvetorum. Præfectura Belitioni, & Vallis Bruniæ, & Rivieræ, ad duos vicos Swizii, & Sylvani pertinent. Huc referenda Urbs Curiensis, Episcopatus, & Principatus titulo illustris, cum 3. unionibus Rhæticis.

CAPUT VIII.

De Italia.

ITalia omnium Regionum pulcherrima, aëre salubri, & omnibus abundat; aër in Statu Ecclesiastico non est adeo bonus, nec salubris. Frumenta optima, & vina generosissima producit, nec desunt mala punica, Citrina, Aurentiæ,

tiæ, Granatæ, Olivæ, & alii fructus pulcherrimi. Regnum Neapolitanum abundat Saccharo, Croco, Nucibus, amygdalis, quæ etiam transportantur in Barbariam. Vermes sericum construentes innumerabiles profert, unde nobiliores in Italia, vestibus sericeis passim utuntur. Prata semper sunt virentia, Sylvæ copiosæ, cum omnibus animalibus sylvaticis, Apris, Cervis, & Bubalis, seu Bobus Sylvestribus. In Montibus reperiuntur venæ metallicæ,& dicitur; quod in Statu Ecclesiastico, Neapolitano, & Tusciæ reperiantur etiam venæ auri, & argenti; Alabastra, & Lapides pretiosi non desunt, ut adeo verum remaneat, Italiam hortum Europæ existere.

Principaliores fluvii Italiæ sunt Padus, qui scaturiginem sumit in Pedemontio, & progreditur per Ducatus Montferratensem, & Mediolanensem, Separantem Ducatum Parmensem à Mediolanensi, pergit per Ducatum Mantuanum, & Ferrariensem, alluendo Civitates Taurinensem, Ticinensem, Casalen-

lensem, Valentianum, Placentiam; Cremonam, & Ferrariam: postmodum se exonerat in mare Uenetum.

Padum sequitur Addicus, Vulgò *l'Adige* scaturit in Cœsareo Comitatu Tyrolensi, perlabitur Diœcesim, & Civitatem Tridentinam, Statum Venetum, separando eum à Patavino, Veronensi, & Rovigensi. *Addua* exit è Comitatu Chiavennensi, pergendo per Lacum Comensem, Laudensem, influit in Padum inter Cremonam, & Placentiam. Tesinus oritur in radicibus Montis Gothardi, Cantonis Uri Helvetiæ in Diœcesi Curiensi, pergit per Lacum majorem, alluendo Ticinium, seu Papiam.

Arnus fluit per Civitates, Florentinam, & Pisanam, pergendo per Hetruriam, in mare labitur. Tyberis pergit per statum Sabinensem, alluendo Urbem Romanam se exonerat in mare. V. *Maginus*, *Bleau*.

In Italia reperiuntur Lacus Garda, & Iseus in Satu Veneto: Lacus Celanus in Aprutio ulteriore: Anderus, Varan-

nus, & de Lesina in Capitaneatu: Perusinus, aliàs Tresimenus celebris ob cladem ibi illatam Romanam per Hannibalem: Lacus Bolsenæ nominatus est in Patrimonio D.Petri.

Italia principaliter dividitur in tres partes: Prima comprehendit Regnum Neapolitanum: altera, Statum Ecclesiasticum, & Hetruriam; tertia, Lombardiam veterem; quæ omnes partes subdividuntur postmodum in varias alias partes, de quibus in sequentibus.

Verè Catholica Romana Religio unicè floret in Italia, exclusis quibuscunque hæreticis, eorumque fautoribus; & meritò cum enim ibi resideat Christi Vicarius, nulla alia, quam pura, & non infecta Christi Religio ibi florere, aut tolerari debet.

Ab Urbe condita, Italia per spatium 245. fuit gubernata per Reges, quorum ultimus fuit Tarquinius Superbus, qui ob suas insolentias nomen Regium in Italia ita odiosum reddidit, ut penitùs illud abolere fecerint. Tandem re-

redacta est in formam Reipublicæ famosæ, quæ sibi immortale nomen acquisivit ob tot victorias, & altiores virtutes Consulum, & Senatorum.

Status Reipublicæ permansit usque ad Julium Cœsarem, qui fuit proclamatus Imperator anno 706. qui etiam extendit Imperium in tribus aliis Mundi partibus, & reddidit tributarios sibi plures alios Reges, mirum in modum dilatando Imperium, donec illud paulatim diminutum fuerit, & divisum sub Honorio, qui obiit Anno reparatæ salutis 423. Hoc est ab Urbe Condita ann. 1176.

Italia tandem venit in potestatem Imperatorum Constantinopolitanorum, qui remanendo, seu residendo in persona Costantinopoli, miserunt illuc eorum Pro-Reges, seu Gubernatores, ad observandum interesse, & Authoritatem Imperialem: dicti Gubernatores vulgò nuncupabantur Exarchi, & Ordinariè residebant Ravennæ; primus Exarchorum Longini nomen obtinuerat, mis-

 sus

ſus anno 568. per Juſtinum Imperatorem Juniorem; centum, & octuaginta quatuor annis duravit Exarchatus; quibus finitis, Aſtolphus Rex Lombardiæ expugnavit anno 752. Ravennam. Sed Carolus Magnus poſt Pippinum multas Civitates, Oppida, Pagos, & Provincias Summo Pontifici reſtituit. Conſtantinus autem Imperator primum jecerat fundamentum.

§. 1. *De Statu Eccleſiaſtico*.

Civitas principalis Italiæ Roma eſt ab Tyberim, ante annos 2000. fuit famoſiſſima Urbs totius Mundi clariſſima & bello, & pace; hodiè Caput eſt Religionis Catholicæ, Amphitheatrum, Coloſſæum à Cœſare Philippi inchoatur. A.C. 12. Portus Romanus ad Oſtia Tyberis à Claudio an.42.

Status Eccleſiaſticus conſiſtit in Civitatibus, Oppidis, Pagis, Terris, & Vil-

Villis dependentibus ab Ecclesia. Aër, maximè prope Romam non adeo salubris est, nihilominus tellus fert frumenta, vina, fructus, & fœnum abundanter. Imo mihi retulit P. D. Benedictus Ciaperonius, Visitator Gen. Monachor. Reformat. S.Bernardi, Romæ quendam suum Amicum, ex ovis fornaci inclusis duos pullos exclusisse, illosque cuidam Principissæ donasse, unde infertur aërem Romanum, Ægyptiaco, eandem virtutem habenti, & eosdem effectus producenti, non dissimilem esse. Dividitur iste Status in duodecim minores Provincias, qui sunt Districtus Romanus, Patrimonium D. Petri, Ducatus Castrensis, Urbevatanus, & Perusinus, Umbriæ, seu Spoletanus Ducatus, Territorium Sabinense, Ducatus Urbinatensis, Marchionatus Anconitanus, & Romaniæ, seu Flaminiæ: Comprehendendo etiam Civitates, & partes Bononienses, & Ferrarienses. Primæ tres Provinciæ sunt ad Mare Hetruriæ, reliquæ sunt ad Mare Mediterraneum, Venetias versus.

In Romania ſunt Ravenna, Ariminum, Cervia. In Duc.Urbin. reperiuntur Urbinum, Piſaurum, Fanum Fortunæ. In Marchionatu Anconitano eminent Æſium, ubi Clemens XI. numiſma ſub altare majus cōdidit S.Creſcētino ſacrum, Aſculum, Firmum, Macerata, Lauretum. In Ducatu Spoletano, claret Peruſia, & Spoletum: In Sabina, Manliana, exurgit: In Campo Romano ſunt Roma, Tybur, Tuſculum, Velitræ, Oſtia, Terracina, Anagnia, Aſtura, Albanum, Neptunum. In Patrimonio D. Petri ſunt: Viterbium, Urbs Vetus, Tuſcania, Mons Faliſcus, Centumcellæ. Habet & Summus Pontifex Ducatum Caſtrenſem, & Comit. Roncilionis, Montem Altum. Quibus adjunguntur Status Beneventanus in Regno Neapolis; & Status Avenionenſis in Francia. Summus Pontifex, Caput Eccleſiæ, & Dominus Statûs Eccleſiaſtici mittit ad illas Provincias ſuos Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, & Deputatos. Ferrariæ, Bononiæ, & Ravennæ Cardina-

nales Legati reſidere ſolent, qui de triennio in triennium ordinariè mutari ſolent; ſicut & Cardinalis Legatus Urbini, qui partim ibi, partim in Piſaurenſi Civitate reſidet. Ferraria munitur à Smaragdo Exarcha a. 505. amplificatur à Vitaliano R.P. an. 657. transfertur ad Padi ripam oppoſitam an.673. Ravennæ 11. Archi-Epiſcopi à Spiritu S. in forma columbæ electi fuerunt. S. Catharina Bononienſis ſanctificata anno 1712. 22. Maii à Clemente XI. Bononiæ quieſcit. Quo tempore Illuſtriſs. D. Philippus Comes Aldrovandus Mareſcottus, Oratoris Bononien. munere, apud Sedem Apoſtolicam in 12. annum laudabiliter fungebatur.

Ancona à Syracuſanis Dionyſii Tyrannidem fugientibus conditur. Fanum Fortunæ, fuit conditum poſt Brennum à Camillo victum; Senogallia, à Gallis Senonibus, Duce Brenno. Bononia, ab Hetruſcis condita, duobus ante Romam Sœculis: Roma vero à Romulo condita a.3301. Præneſte, & Tuſculum,

à Telegono Ulyſſis f. conduntur. *Fabrettus in Apoll.* Albanum conditur ab Aſcanio Æneæ f. 3903. de his omnibus *V. Mea Geogr. Eccl.* Prope partes Sabinenſes eſt Utricolum, Malianum, Narnium; quę Urbs Narnienſis protulit Nervam Coccejum, Cæſarem ex Imperatoribus Romanis XIII. *V. Meum Compendium Chronologiæ in Vitas Imp. fol.* 10. Protulit & plures CardinalesBernardum Ærulum, & Joſephum Sacripantem, qui ultimus mirificè adornavit Chorum, & Confeſſionem Cathedralis S. Juvenalis, I. Epiſcopi, & Tutelaris Narnienſis; ibidemque erigi curavit nobilem Capellam B.LuciæNarnienſisV.*6*.columnis pretioſis ex Baſilica XII. Apoſtolorum Româ Narnium translatis; fieri curavit, & idem Em. Card. Sacripantes, Patritius & Protector Narnienſis, Prodatarius SS. Domini N. P. Clementis XI. Hoſpitium invalidorum, & Pauperum adoleſcentum, in mechanicis, aut artibus inſtruendorum Narnii. Adeſt ibi Seminarium; notantur & ultra 16. Canoni-

nicos residentes, duo adjuncti. De reliquis videatur *meum Compendium Geograph. Eccl. fol.* 29. uti & *meum Comp. Cosmographiæ*, *& Chronolog. Summorum Pontif. & Cardin. f.* 101.

§. 2. *De Magno Ducatu Hetruriæ*.

Magnus Ducatus Hetruriæ, olìm Regnum extitit nuncupatum Tusciæ, quod Græci Thyrreniam dixerunt. Comprehendit Statum Florentinum, Pisanum, & Senensem, qui aliàs omnes fuerunt Respublicæ, ante tempora Cosmi de Medicis, qui fuit primus M. Dux creatus à Sancto Pio Quinto Summo Pontifice.

Civitas principalis Hetruriæ est Florentia, Sede Archi-Episcopali donata, situata ad Arnum; Pisa ad eundem rivum sita est, pariter Archi-Episcopali honore eminet. Sena, Civitas Archi-Episcopalis est, in qua lingua melior Italica floret, condita à Gallis Senonibus, Brenno Duce. Nec omitti possunt

Pi-

Pistoria, Pratum, Scarperia, Burgum S.Sepulchri, Aretium, Sena, Cortona, Pontremolum, Fesulæ, Liburnum, Campilia, Volaterra, Pientia, Mons Alcinus, Politianus, Grossetum, Clusium, Petilianum. Radagisius Rex cum 200000. Gothis ad Fesulas victus fuit an. 405. Hodie destructæ jacent. Thomas è Com. Gerardescæ ad an. 1712. Archi-Ep. Florentiæ novũ Seminariũ erexit.

§. 3. *De Regno Neapolitano.*

Regnum Neapolitanum, aliàs nuncupabatur Sicilia cis Farum; non solum Italiæ, sed totius Europæ pulcherrima Provincia audit; non tantum ob aërem saluberrimum, sed & Territorium feracissimum omnium eorum, quæ ad humanam sublevandam necessitatem desiderari possunt. Toto anno, Ver, cum Pratis, in Campania ridere videtur. Magna quantitas Amygdalarum, & nucum Avellanarum colligitur in hoc Regno, quæ transportatur ad alias Europæ partes, imo ad Barbariam, seu Turciam.

Dividitur Regnum in duodecim Pro-

Provincias, Terram Laboris, Aprutium Superius, & Inferius, Comitatum Molissensem, Capitaneatum, Principatum ultrâ, & citra, Basilicatum, Territorium Barense, Partes Otranti, Calabriam Utramque. Basilicatus, Lucania etiam dicitur. Historia Regni Neapolitani in eo consistit, quod primitùs fuerit in manu Imperatorum Orientis; postmodum in manu Theodorici, & Totilæ, Regum Gothorum; tandem illud acquisivit Narses, Bellidux Imperatoris Justiniani; Lombardi postmodum illud possederunt per ducentos annos. Expulit Lombardos Pipinus, filius Caroli Magni; postmodum fuit divisum, inter Nicephorum, Imperatorem Orientis, & Ducem Beneventanum; successivè idem Regnum possederunt Suevi, Galli, Hispani, qui omnes Summo Pontifici in recognitionem Supremi Dominii, in Vigilia S. Petri per Legatum eorum Romæ residentem septies mille Ducatos aureos cum equo albo solenniter præsentare soliti sunt. Alphonsus primus Arragoniæ Rex, primus

mus pariter titulum assumpsit Regis Neapolis. Rex Hispaniarum ordinariè mittit omni triennio Pro-Regem, qui solet esse Primas Hispaniæ, & titulum habet Locumtenentis, & Capitanei Generalis Regni, qui deputat Præsidentes, & Gubernatores in provinciis particularibus: similis honor illi exhibetur, ac Regi; Duces, Marchiones, & Comites tantùm ipsi adstare possunt. Provinciæ, Civitates, & loca principaliora Vid. in Mea Geogsaph. à f. 88. ad 130. Civitas principalis Regni, est Civitas ejusdem nominis, Italiæ maxima, Italiæ pulcherrima, & populatissima, ac nobilissima, ob multitudinem nobilium, Baronum, Comitum, Ducum, Marchionum, & Principum ibi cum Archi-Episcopo loci, ordinariam residentiam facientium. Troja in Apulia à Bulano Græco ædificata fuit ann. 1022. Vid. Meum Comp. Geographiæ Ecclesiasticæ f.88. *Ad Terram laboris* pertinet Neapolis, Capua, Aquinum, Fundum, Cajeta, Puteoli, Venafrum, Surrentum, Nola, Sora,

Mons

Mons Caſſinus, O. S. Benedicti. Inſula Onaria, Veſuvius. *In Provincia Citeriori* : Salernum, Amalphis, Policaſtrum.

In Provincia ulteriori : Compſa, Beneventum, Mons Fuſculus. *In Apritio ulteriori*, Aquila, Atria, Pinna. *In Aprutio Citeriori* : Anxanum, Theate. *In Comitatu Moliſſæ*: Provincia Anxani. *In Capitanata*, obſervatur Manfredonia, Nuceria Paganorum, Mons S.Angeli. *In Barenſi* Provincia obſervatur Barium, Barulum, Andria, Converſanum, Tranum. In Provincia Hydruntina notatur Aletium, Brunduſium, Hydruntum, Gallipolis, Tarentum, Neritum. *In Baſilicata* reperitur Acheruntia. In Calabria Citeriori, Coſentia, & Roſſanum : *In Calabria ulteriori*, Cantacium, Squillaceum, Fanum S. Euphemiæ, Regium, S.Severina, Crotona.

§. 4. *De Lombardia*.

Lombardia, tertia pars Italiæ, alias

ti-

titulum habuit Regni, minus fertilis eſt, quam reliquæ duæ partes, ſpecialiter verſus Alpes, ubi territorium ſatis ſterile eſt, fertilitas solùm in pratis conſiſtit: quoad flumina, Rivos, & Torrentes, Lombardia, Regno Neapolitano haud cedit; cum idem ferè numerus reperiatur in hoc, quam in illa. Videatur *Maginus* in ſua Geographia Italiæ.

Lombardia, diviſa eſt in varia Dominia, quorum principaliora ſunt, Principatus Pedemontanus, Ducatus Montferratenſis, & Mediolanenſis, Status Reipublicæ Venetæ, Ducatus Mantuanus, Mutinenſis, & Parmenſis, Reſpublicæ Januenſis, & Lucenſis. Ultra ſupradictos Status reperiuntur octodecim, vel viginti alii, partim principes, Comites, & partim Marchiones. Inter quos eſt Dux Mirandolæ, Sabionettæ, Bozzoli, Guaſtallæ, Comes Nolaræ, Marchio Caſtilionis, Dux Maſſæ, Marchio Malæſpinæ, Princeps Maſſeranus, Marchio Torigliæ, Reſpublica S. Marini, in Ducatu Urbinatenſi; qui omnes dependent

dent ab eorum Principibus, Marchionibus, Comitibus, aut Rebus publicis, quorum nomina habent. Principatus Plumbinus, & Cossæ, Status nuncupati Præsidum, existunt sub Protectione Regis Hispaniarum. Imperator in Lombardia possidet ComitatumGoritiensem, cum Trigesto, Pedenna &c. Josephus Hercules Ludovicus Marchio de Priè obtinet Comitatum Pisinum in Istria. Turris Cremonensis à Guelphis erigitur ann. 1290. Mediolanense Metrop. Templum, in Gothica Architectura celeberrimum ann. 1386. Carthusia Papiensis à Galeatio Sforza ædificantur. Mediolanum, Cremona, Placentia; Alexandria, ab Ænobarbo excisæ, instaurantur ann. 1168. Soranæ Marchio in Ducatu Parmensi declaratus Joann. Paulus Melus Lupus 1704.Princeps S.R.I.

§. 5. *De Statu Veneto*.

Venetæ Regionis Incolæ, vastante Galalim Cisalpinam Attilâ, in paludes Adria-

Adriatici sinus confugientes, Venetias fundant ann.452. Apellatur Status Venetus, extensio illa Civitatum, & terrarum, quas possidet Respublica Veneta in Italia, constituentes partem Lombardiæ inferioris. Hæc Respublica ab anno Domini 697. gubernatur per Ducem, electum à Nobilibus, qui ad dies vitæ nomen Ducis retinet, nisi deponatur à Republica, cujus tamen non habetur memoria, aut exemplum. Dicitur, quod ob defensionem Alexandri III., præstitam dicto Papę à Duce SebastianoZiani, contra Fridericum Barbarossam Imperatorem, à Papa Ducis Digito immissum fuisse annulum aureum, denotando desponsationem, & superioritatem Maris; quæ etiam solemnitas omni anno, in Festo Ascensionis Domini, adhuc celebratur, in qua Dux Navem Bucentaurum ascendendo, inter explosiones tormentorum, annulum aureum, stipatus nobilibus Venetis, in signum novæ desponsationis projicit in mare.

Venetiæ, Civitatem pulcherrimam con-

constituunt illius Status; honoratur Sede Patriarchali jam ab ann. 1350. à quo Patriarchatus Gradensis huc translatus fuit, dividitur in 72. Insulas. Dicitur, quod ob furorem Attilæ post devastatam Aquilejam nonnulli illuc se receperint versus annum 421. & cœperint in Insula Rialtensi, & postmodum in Vicinis ædificare domus, quibus tandem multiplicatis, pulcherrima, & florentissima totius Europæ exsurrexerit Civitas, in qua tamenDuces ad annum 810.nondum habitaverunt; sed non adeo multum post illa tempora ædificata fuerunt Palatia, & pro Duce, & pro Episcopo. Cives sunt ditissimi, adeo ut una vice quidam inhabitantes offerre potuerint millionem Ducatorum, pro acquirenda nobilitate Veneta.

Palatium Ducis, Structuræ, & ædificii mirabilis est; adest in eo Camera quædam pluribus instrumentis bellicis instructa.

Patavium Vetus Urbs est, cujus meminit in Æneidis Virgilius, Patria

 fuit

fuit Titi Livii, & hodiè numeratur inter celebriores Urbes Italiæ, tam ob magnitudinem ejus, quam ob ſtudium celebre, & Univerſale ejuſdem; item, ob celebrem Epiſcopatum, quem etiam poſſidere ſolent, nati Principes, & Cardinales.

Verona, etiam pulchra, & bene munita Civitas eſt, patria Catulli, hodiè Sedes Epiſcopalis audit, Suffraganea Patriarchatui Venetiarum; uti & Patavium.

Reſpublica hæc poſſidet etiam Iſtriam, quæ eſt quaſi Semi Inſula ad Meridiem Carniolæ; dominatur etiam reliquis Inſulis in mari Veneto exiſtentibus, verſus partes Morlacciæ, & Dalmatiæ. Præeſt etiam locis ſituatis ad brachium maris Catari, cum Budua verſus partes Albaniæ: Butrinto, Perga, Inſulis Corfù, Cephaloniæ, Zante, Paxu, Antipaxu, & aliis, verſus partes Occidentales Græciæ, cum nonnullis in Archipelago, & ad præſens integra Morea.

Inſula Corfù, in longitudine habere

re

re poterit milliaria Germanica decem, in latitudine quatuor, in toto circuitu viginti duo; Civitas illius principalis, idem nomen habet ornatâ Sede Archi-Episcopali.

Insulæ Cephaloniæ, aliâs Samos, Melæniæ; aut Noiræ, situata sunt intra duo brachia marina de Patras; in longitudine habere poterit quatuordecim milliaria Germanica, in latitudine octo, in toto circuitu triginta; Civitas principalis idem nomen habet, cum Dignitate Episcopali, ibi etiam ordinariè residere solet Gubernator, seu Provisor, Nobilis Venetus.

Insula Zante, est ad Meridiem supradictæ, medietatem tantùm vix superat Insulæ antenominatæ, nihilominus duos habet Episcopos, Latinum unum, Græcum alterum. Videantur Bleau, Coronel. & alii Authores.

§. 6. *De Statu Mediolanensi.*

Ducatus Mediolanensis hodiè de-

pendet à Rege Hispaniarum, concessus eidem in feudum ab Imperatore, sicut & Civitas, & fortalitium Finalis. Dicto Ducatui præest Gubernator, cum titulo Locumtenentis, & Capitanei Generalis Regis Hispaniarum in Ducatu Mediolanensi; majorem videtur habere Authoritatem, quam Pro-Rex Neapolis, aut Siciliæ, unde dici solet Regem Hispaniarum regnare in Sicilia, comite dulcedine; in Regno Neapolitano, intercedente subtilitate; in Ducatu Mediolanensi, accedente Authoritate.

Mediolanum, Civitas principalis hujus statûs est, numeratur inter maximas Civitates Europæ, situata est inter Addum, & Tesinum fluvios, unde profluunt duo Canales versus Civitatem ad commoditatem ejusdem; in Civitate est egregium fortalitium; Sœpiûs Theatrum belli exstitit; & observatum est illam Urbem, bis, & quadragesies fuisse obsessam, & quater & vigesies, aut per vim, aut per pacta captam fuisse, includendo etiam ultimam obsidionem fa-
ctam

ctam à Germanis anno 1706. Urbs ædificata fuit a. m. 4640. à Gallis Senonibus ampliata, à Friderico Barbarossa Sale superseminato excisa, restaurata ab Alexandro III. PP. Concive, habuit & alios 2. PP. Cœlestinum IV. & Urb. III. Senatus componitur Præsidente, & duodecim Senatoribus Doctoribus, quorum tres ordinariè solent esse ex Hispaniis oriundi. Iste Status comprehendit Novaram, Papiam, Tortonam, Cremonam, Laudum, & plures non ignobiles Italiæ Civitates, & Lombardiæ nominatissima fortalitia. In Civitate Mediolanensi residet Archi-Episcopus, de cujus Authoritate, & appertinentibus Vide meum Compend. Geogra. Eccles. confertur Archi-Episcopatus à Summo Pontifice nobili Concivi Mediolanensi, debet autem talis petitio fieri solemniter per Legatum deputatum à Civitate, uti factum est ann. 1712. vacante illâ Infulâ per obitum Josephi Archinti. Ad Statum pertinent etiam, Comum, Bobbium, Vigevanum, Archi-

Episc. omnia beneficia confert Mediolani.

§. 7. *De Principatu Pedemontano, & Ducatu Montferratensi in parte.*

Principatus Pedemontanus est in Dominio Ducis Sabaudiæ, qui residet in Civitate Taurinensi, principali hujus Statûs. Hic Princeps possidet partem Ducatus Montferratensis. Civitas Taurinensis principalis Statûs Pedemontani est, in qua Aula pulcherrima, Archi-Episcopatus, Universitas Studiorum, & propugnacula famosa defensa egregiè in ultima Gallica obsidione ann. 1706. per Generalem de Thaun, Alemannum, qui postmodum fuit Pro-Rex Neapolis. Civitas Trinensis, Caput est Statu s Montferratensis in parte. Dominus D. Sab.

§. 9. *De Sabaudia.*

Habitantes in hac Provincia antiquitùs nominati fuerunt Allobroge s

Cen-

Centrones, Latobriges, faciendo partem Galliæ Narbonensis, & Celticæ, postmodum constituendo partem Veteris Regni Burgundici; primitùs Comitatus fuit, sed Imperator Sigismundus erexit hunc Comitatum in Ducatum an. 1417. ad favorem Amadei VIII. Hodiè nuncupantur Duces Sabaudiæ, Reges Cypri, quia Ludovicus Sabaudus duxit in Uxorem filiam unicam Joannis Regis Cypri. Titulum etiam Vicarii in Italia, Sacri Romani Imperii, obtinent à tempore Amadei Grandis, seu Magni. Latitudo Ducatûs Sabaudiæ esse poterit ab Oriente ad Occidentem Leucarum 26., & 28. à Septentrione ad Meridiem, incipiendo à lacu Genuensi, usque ad montes Separantes Delphinatum à Sabaudia. Statum Alexandrinum à Mediolanensi avulsum donavit Josephus I. Duci Sab. Limites ejus sunt ad Septentrionem Rhodanus, & lacus Genevensis: ad Orientem, Helvetia, & Pedemontium: ad Meridiem Delphinatus; ad Occidentem Rhodanus, Separans Burgundiam

à Sabaudia ; Aër eſt admodùm frigidus, propter montes plerumque nive copertos, nec adeo patria ferax eſt frumenti, aut vini. Venatio hìc optima eſt, unde abundat Cervis, Apris, Damis, leporibus albis, Phaſianis, & quibuſcunque volatilibus ; multæ etiam arbores reperiuntur nucum, caſtanearum, & ſimilium frugum. E lacubus piſces, optimum ſaporem habentes in magna quantitate extrahuntur. Principaliores fluvii, rivi, & lacus, ſunt Iſara, Archus, & Arvus ; lacus vero Burgetinus, & Anecinus. Sabaudia in ſex partes dividitur, quorum tres ad Meridiem, reliquæ ſunt ad Septentrionem. Primæ ſunt Sabaudicæ propriæ, Mauriennenſes, & Tarantaſienſes. Secundæ ſunt Jenuenſes, Fauſignenſes, & Cabillonenſes. Chamberium, Civitas principalis Sabaudiæ eſt, ſituata ad rivos, Leſſum, & Albanum ; in ſpiritualibus dicta Civitas, eſt ſub Juriſdictione Epiſcopi Gratianopolitani. Religio Catholica hìc floret, profligatis quibuſcunque Sectariorum opinio-

nionibus. Ultra Chamberium reperiuntur in Ducatu Sabaudiæ, Mommelianum, Tractus Genevensis, Anecium, Ager Cabellicus, Tarentasia, Monasterium, Fanum S. Joannis in Maurianna, Tractus Fossigniacus. In Pedemontio reperitur Taurinum, Carinianum, Savibianum, Cuneum, Mons Regalis, Fossanum, Mons Calerius, Chierium, Pinarolium, Ducatus Augustus, Augusta Prætoria, Vercellæ, Canapitium, Eperoda, Marchionatus Segusinus, Salutiæ, Carmaniola, Nicea, Villa Franca, Boleum, Barcino, Tenda, Asta, Veruca, Clarascum, Cervum, Onelia, Valles, Lucernensis, Perusina, & Sancti Martini.

§. 9. De Ducatu Mantuano, cum parte Montferratensis.

Ducatus Mantuanus plures continet Status concessos ab Imperatore in Feuda, cum obligatione accipiendi investituram ab eodem Cœsare. Ultimus

Prin-

Princeps fuit de Domo Gonzagæ, cum titulo Ducis Mantuani, Montferratensis, & Quastallensis, Vicarii perpetui Sacri Romani Imperii, Marchionis Gonzagæ, Viandani, Casoli, Bosoli, &c. Domini Luzzaræ, Castelli Godefridi, Comitis Rodigi. Marchionatum Mantuanum erexit in Ducatum Carolus V. Imperator. Civitas Ducatûs, Principalis est Mantua, situata in medio cujusdam lacus, pulchra, magna, & ornata existit Sede Episcopali Exemptâ; Patria fuit Virgilii, Poëtarum facilè Principis. Civitas Casalensis, principalis est Statûs Montferratensis. Rex Galliarum illam expugnavit anno 1681. Dux verò Sabaudiæ illam recepit anno 1695. Ultra Ducatum Montferratensem reperiuntur in Ducatu Montferratensi, Nicea, Palea, Tridinum, Aquæ Satelliæ, & Albium, duæ Civitates Episcopales.

§. 10. *De Ducatu Mutinensi*.

Ducatus Mutinensis comprehendit Regium, Brixellum, Carpium, Frignanum, Corregium, & partes Carfagnanas. Olìm Duces Mutinenses fuerunt iidem, ac Ferrarienses.

Mutina, Civitas principalis Statûs est, situata inter Secchiam, & Panarum; Episcopus etiam ibi residet, Suffraganeus Bononiensi. In hac Urbe Brutus sustinuit insultus Marci Antonii, post obitum Julii Cœsaris ann. 710. à condita Urbe.

§. 11. *De Ducatu Parmensi*.

Dividitur Ducatus Parmensis, Ecclesiæ feudum, in Parmensem, & Placentinum, Statum Buseti, & Vallis Tari. Civitas Parmensis situata est ad fluvium ejusdem nominis, Sedem habet Episcopalem Suffraganeam Bononiensi. Duces Parmenses ordinariè hic resident. Videatur *Robbè* P.1. L.2. c.9. §.13. Civitas Placentiæ, magna est, & notabilibus ver-

sus

ſus Padum munita propugnaculis, ornata Sede Epiſcopali. Gaudet & Dux Ditione Buxetana, & Valle Tari, in qua Florentiola, Buxetum, Burgum S. Domnini.

§. 12. *De Republica Januenſium.*

Status Reipublicæ Januenſis, aliàs vocatur Liguria, continet etiam Corſicam. Civitas principalis totius Statûs eſt Janua, Urbs, pulchra, fortis, & Mercatoribus plena, unde ſunt admodum divites Januæ. Januæ fons ſanguinis, futuram ſequentis anni calamitatem prænuntiavit a.935. Ad Statum Januenſem pertinet Savona, Naulum, Albingaunum, Intemilium, Portus Delphini, Raſallum, Seveſta Tiguliorum, Portus Veneris, Spedia, Serezena. Franciſcus Maria Imperialis hodiè Januæ Dux eſt.

§. 13. *De Republica Lucenſium.*

Reſpublica Lucenſis regitur à Confalonerio, à nobilibus eligibili, de duobus in duos menſes, cui aſſiſtunt novem

Se-

Seniores, ſimiliter ſex vicibus in anno eligibilibus; qui gaudent titulo Excellentiæ; totus Status eſt ſub Protectione Imperii. Civitas principalis eſt Luca, ſituata ad brachium fluminis Serechii.

§. 14. *De Republica S. Marini.*

Reſpublica S. Marini eſt ſub Protectione Summi Pontificis, prætendit libertatem, & tuetur ſuam gravitatem, ut reliquæ Reſpublicæ, quæ etiam illi titulum concedunt Chariſſimæ Sororis. Civitas principalis eſt S.Marinus, ſituata in ſummitate alicujus montis, dependentia ab hac Republica ſunt tria Caſtra, & nonnulll Pagi in Confiniis Ducatus Urbinatenſis.

§. 15. *De Reliquis Italiæ Statibus, ſeu Principatibus minoribus.*

Reliqui Italiæ Status, ſeu Principatus minores reguntur à propriis Principibus, quorum aliqui ſunt ſub protectio-

ctione Summi Pontificis, alii sub protectione Imperatoris, & nonnulli sub protectione Regis Hispaniarum, ut principatus Plumbinus. Sunt & alii Status, & Civitates, ut Orbetellum, Portus Herculis, Portus S. Stephani, Telamon, Portus Longus; Principatus Farnesianus, Prænestinus, Braccianus, Meldulans, Palianus.

§. 16. *De Sicilia*.

Insula, & Regnum Siciliæ, in mari Mediterraneo poterit habere in longitudine, computum faciendo, ab Occidente ad Septentrionem milliaria Italica ducenta, & decem; & centum, & quinquaginta ab Oriente, ad Occidentem. Territorium admodùm fertile est, feraxque frumenti, vini, & fructuum, unde dicitur Horreum Italiæ. Aër admodùm salubris est. Magna quantitas hìc colligitur ceræ, melis, facchari, olei, croci, & aliarum herbarum medicinalium. Vermes sericum construentes,

tes, plurimi hìc inveniuntur, unde commercia fericea Siciliæ funt nominata. Nec defunt venæ auri, argenti, ferri, & aliorum mineralium, Salis, Jafpidum, Porphyriorum, & aliarum petrarum pretiofarum. Corallia verfus Trapanum optima è mari extrahuntur. Multa prata, & fylvæ ibi occurrunt, unde abundat Patria cervis, apris, & aliis animalibus fylvaticis, & domefticis. Pifces gladiati, & anguillæ prope Fretum Meffanæ in magna quantitate extrahuntur à pifcatoribus. Vefperæ Siculę Gallis cantatæ fuerunt a. 1282.

Fluvii Infulæ funt Salfus, & Datainus, Scaturientes in medio Infulæ, quorum unus currit verfus Meridiem, alter verfus Orientem: Terminus, Boliceus, & Platanus funt in parte Occidentali Infulæ, quorum unus fluit verfus Meridiem, & duo reliqui verfus Septentrionem: Traina, Contara funt in parte Septentrionali, quorum unus tractum habet, ad Septentrionem; alter ad Orientem. Multi funt montes in Sicilia, fed

ſed famoſior eſt Mons Æthna, Aliàs Gibel, ille altus admodùm eſt, & ſummitas ejus ſemper coperta eſt Nivibus, in medio autem eructant flammæ, vicinis partibus notabilia damna ſæpè afferentes. Dividitur Inſula in tres partes, tres valles nuncupatas, quorum primus Vallis de *Mazara*, di *Demona*, & di *Noto*.

Panormum Civitas principalis Regni eſt, ibi ſemper reſederunt Reges, & adhuc ibi reſidere ſolet Pro-Rex, & Archi-Epiſcopus, Civitas admodùm magna eſt, & dives; ſicut, & Meſſanum duplici maris portu celebre: & Syracuſa Urbs Epiſcopalis, famoſa: quia mundo edidit Archimedem, Mathematicorum forſan Principem. Religio Catholica ibi eſt, quamvis adſint Græci, in eorum Eccleſiis græco mores ſacrificantes, ſed tamen recognoſcentes Summum Pontificem, verum Chriſti Vicarium, eidemque obedientes. In valle Natini reperitur Nothum; Syracuſæ, Auguſta, Terra nova, Sperlinga. In valle Demonæ re-

pe-

peritur Meſſana, Mylæ, Catana, Æthna ignivomus. In valle Mazaræ reperitur Mazara, Panormus, Drepanum, Agrigentum, Mons Regalis.

§. 17. *De Inſula Sardiniæ*.

Sardinia à Sardo Rege nomen traxit, habebit milliaria centum, & ſeptuaginta in extenſione à Meridie ad Septentrionem, & nonaginta ab Oriente ad Occidentem. Aër non adeo bonus eſt. Tellus, vinum optimum, frumentum, & oleum in abundantia dat. Inveniuntur ibidem venæ argenti, ſulphuris, & aluminis, & non cedit Telluri Siculæ, ubi campi benè fuerint culti. Abundat patria animalibus domeſticis, & ſylvaticis, caret animalibus venenatis, exceptis quibuſdam araneis, *ſolifugis* nuncupatis, & reperibilibus in venis argenti, quorum morſus ſunt mortales. Herba ranucula comeſta, ridere faciendo, mortem cauſat, unde natum Proverbium: *riſus Sardonici*. Paludes plures in hac

Insula sunt, quarum aquæ admodum sunt insalubres, uti& pluvia, non obstante, quod raro admodùm pluat. Pauci notantur fluvii, inter quos nominatiores sunt Coquinas, & Tyrsus, qui ultimus tractum habet per mediam Insulam à Septentrione versus Meridiem. Dividitur Regnum in duas partes, quarum una versus Meridiem, Caput Calaritanum, altera versus Septentrionem, Caput di *Logudori* nuncupatur. Civitas principalis est Caleritana, ubi Residet Archi-Episcopus, & Pro-Rex. Per Donationem Pontificiam, hoc Regnum pervenit in potestatem Hispanorum, à quibus hodiè dependet. Primus autem possessionem accepit Iacobus Rex Arragoniæ. Religio Catholica ibi floret, & Hispania ibi tenet Inquisitorem, contra Apostatas, hæreticos, & Magos. In Sardinia notatur Calaris, Arborea, Bosa, Algaria, Sassaris, Castrum Aragonese, Terra nova.

De

§. 18. *De Insula Corsicæ*.

Ad Septentrionem Sardiniæ, Insula Corsica situata est, trajectu unius horæ ab illa distans; Extensio hujus Insulæ à Meridie ad Septentrionem potest esse milliarium centum & octo; ab Oriente ad Occidentem, quinquaginta; in toto circuitu circiter ducenta, & septuaginta. Aër insalubris est: Territorium petrosum, sylvaticum, & incultum, in quibusdam tamen Vallibus terra frumentum producit, & vinum generosum colles proferunt, cum optimis fructibus. V. g. Amygdalis, ficubus, & Castaneis, & oleo. In medio Insulæ exurgit Mons Gradaccius, ubi scaturiunt duo fluvii Liamon, & Tavignan, quorum unus fluit versus Orientem, alter versus Occidentem. Lacus Inus lambit territorium Marianense. Incolæ dividunt Corsicam in quatuor partes, secundum quatuor principalia puncta mundi; & nominant partem Orientalem; partem interio-

rem ; partem Occidentalem ; partem exteriorem ; partem Meridionalem ultra montes : Septentrionalem , cis montes.

Nulla Civitas considerabilior est in Corsica, quam *Bastia*, quæ est principalior totius Insulæ, situata est ad partem Orientalem cis montes , Gubernator Insulæ ibi ordinariè residet, & Episcopus Marianensis, & Aleriensis, post destructas, & ruinatas Sedes Episcopales proprias. Hæc Insula dependet jam à sexcentis, & ultra annis , à Jurisdictione Reipublicæ Januensis, quæ omnibus duobus annis illic mittit Gubernatorem, qui habet sub se Locumtenentem, & nonnullos Commissarios. Sola Religio Catholica ibi floret ; Episcopatus, ultra Bastiam, reperitur Adiacium, Curia, Bonifacium.

§. 19. *De Insula Melitensi*.

Insula Melitensis, à Græcis nuncupatur *Ogygia*, & *Hisperia*, situata est ad ad Meridiem Siciliæ, posset habere mil-

lia-

liaria viginti in longitudine, duodecim in latitudine; sexaginta in toto circuitu ob littora satis anfractuosa. Aër est salubris, sed forsan calidus per excessum, temperatur tamen à ventis, maximè post meridiem. Glacies ibi nunquam videtur. Tellus profert uvas raræ magnitudinis, & excellentes, mala citrina, olivas, ficus. Provincia hæc mele abundat, & caret venenatis animalibus. Possident hanc Insulam Equites S. Joannis Hierosolymitani ab anno 1530. quo anno Carolus V. Imperator, & Rex Hispaniarum, illis hanc Insulam donavit. Ab anno enim 1522. quo Rhodo expulsi fuerant, nullam manentem Civitatem habebant tempore Adriani VI. Inhabitantes sunt Catholici, latini, & Græci, utuntur corruptâ lingua Arabica. Civitas principalis Insulæ, hodiè dividitur in quatuor partes, Valettam, Burgum, S. Michaëlis, & Cotoneram. In Valetta habitat Eminentissimus M. Magister; non procul ab illinc conspicitur fortalitium S. Elmi, contra quod septuaginta

& octo millenis vicibus tormenta majora bellica Turcæ exploſerunt durante obſidione anno 1565. Porta ad manum dexteram vocatur Marza Muzetto, illa ad ſiniſtram ſolùm Marza, ſeu Porta major. Burgum, aliàs vocatur Civitas victorioſa, & Civitas S. Michaëlis, utraque ædificata eſt in quadam terræ lingua. Notatur etiam Valletta, Burgum S. Angeli, Medina ſeu Civitas vetus.

CAPUT IX.

De Imperio Germanico.

QUare Imperium vocetur Germania, varię ſunt opiniones, aliqui credunt ex eo ita nuncupatum, quod, *Gar*, & *Man*, ſint vocabula Germanica, & hominem egregium denotent. Prærogativam Germania habet, quod ea Sedes Imperii Occidentalis remanſerit. Situata eſt in medio Europę, & habere poterit in longitudine, ducenta milliaria Germanica; & centum, & quinquaginta in latitudine. Notandum autem, unum milliare Germanicum, facere

cere ſex Italiæ; limites Germaniæ ad Septentrionem ſunt, Oceanus, Danimarca, & Mare Balticum: verſus Orientem Polonia, & Hungaria: verſus Meridiem, Italia: verſus Occidentem Sabaudia, & Francia.

Omnium rerum ferax eſt Germania; Aër optimus, Civitates pulchræ, & divites adſunt: Fluvii principaliores ſunt Danubius, Rhenus, Mœnus, Nicarus, Moſa, Moſella, Albis, Wiſurgis, Odera, Dravus, Savus, Innus, Spera, Muera. Danubius totam Hungariam, ultra Germaniam perfluit. Rhenus oritur prope Curiam, alluit Baſileam, Conſtantiam, Briſacum, Argentinam, Spiram, Manhemium, Wormatiam, Oppenhemium, Moguntiam, Bingium, Confluentium, Bonnam, Coloniam, Duſſeldorpium, Ultrajectum &c. Regnant in Imperio Imperator, hodie Carolus VI. Electores, Archi-Epiſcopi, Epiſcopi, Ordinum Magiſtri, Abbates *Principes*, Prælati, Abbatiſſæ, Vetetes, & Novæ Domus Principum, Im-

perii Comites, Status, & Nobiles. Electores, Archi-Episcopi, & Episcopi Vid. in Meo Comp. Geogr. Eccl. Ordinum Magistri sunt: Teutonicus, & M. Prior Ord. S. Joannis; Abbates Principes sunt sessionem in Imperio habentes, Fuldensis, Campidunensis, Elvacensis, Murbacensis, Luderensis, Berdolsgadensis, Weissemburgensis, Prumiensis, Stabulensis, Corvejensis; sunt & alii Abbates Principes, sessionem in Imperio non habentes, ut Sant Gallensis, Einsidlensis, Murensis, Dissensiensis, Fabariensis. Prælati in Scamno Svevico sunt: Marchthalensis, Elchingensis, Salamaswailleranus, Weingartensis, Ochsenhausensis, Irsingensis, Pelerschausensis, Ursbergensis, Münchrodensis, Roggenburgensis, Wessenoensis, Schüssenriadensis, Wettenasensis, Gengenbacensis. In Scamno Rhenano notantur Abbates Kaysersheimensis, S. Emerani, S. Georgii, Walekanridii, SS. Ulrici, & Afræ, Verdenæ, Bruchsaliensis, vel Odenheimensis, Monasteriensis in Valle Gregoriana,

& Mo-

& Monafterii S.Cornelii.Abbatiſſę Principiſſæ ſunt Eſſendienſis, Buchavienſis, Quedlinburgenſis, Andlavienſis, Lindavienſis, Heerwordenſis, Gernroderenſis, Monaſteriorum Superioris, & Inferioris Ratisbonæ, Burſcheidenſis, Gandersheimenſis, Rottenmünſterenſis, Guttenzelenſis, Haggenbacenſis, Baindenſis.

Circuli ſunt 10. 1. Ad Circ. Auſtriac. numeratur Archi-Ducat. Auſtr., Ducat. Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Comitatus Tyrolis, Epiſcopatus Tridentinus, & Brixinenſis, Civitates Sylveſtres, Status Imperatorii in Svevia, Briſgovia. 2. Ad Burgundicum refertur Comitatus Burgundiæ, & Flandriæ. 3. Ad Circulum Rheni inferioris, Archi-Epiſcopatus Electorales, cum Palatinatu Rheni inferioris, & Principatu Arenbergico in Eifflia. Ad Circulum Bavaricum pertinet Ducatus Bavariæ, Palatinatus Superior, Landgraviatus Leüchtenbergenſis, Ducatus Neoburgicus, Principatus Sulzbacenſis, Comitatus Sternſteinenſis, Archi-Epiſcopatus Saliſburgenſis, Epiſcopatus

Fri-

Frisingensis, Ratisbonensis, & Passaviensis, Præpositura Berdolsgadensis. 5. Ad Circulum Saxoniæ Superioris numerantur Marchionatas Misniæ, Landgraviatus Thuringiæ, Principatus Coburgensis, Querfurtensis, & Anhaltensis, Marchionatus Brandenburgicus, Ducatus Pomeraniæ, Episcopatus Merseburgensis, & Citizensis, Abbatia Quedlinburg, Com. Barbii. 6. Ad Franconicum pertinent, Marchionat. Baraitensis, & Ansbacensis, Principatus Schwarzenburgensis, Magisterium Ord. Theutonici, Episcopatus Bambergensis, Herbipolensis, & Eichstettensis, Henpebergensis, & alii Comitatus. 7. Ad Svevicum Circulum pertinent, Ducatus Württenbergensis, Marchionatus Badensis, Principatus Hohenzolleranus, Ottingensis, & Mindelheimensis, Episcopatus Augustanus, Constantiensis, & Curiensis, aliæque Abbatiæ, Comitatus, & Baroniæ Sveviæ. 8. Ad Circulum Rheni Superioris numerantur Comites Palatini; Bipontini, Birckenfeldenses, & Velden-

denſes, Haſſia, Wetteravia, Abbatia Fuldenſis, Epiſcopatus Wormatienſis, Spirenſis, Argentinenſis, Baſileenſis, M. Prioratus O. S. Joannis, Civitates Liberæ, Auſtraſia, Ducatus Lotharingiæ, & Sabaudiæ, omnes Prælaturæ Rhenanæ. 9. Ad Circulum Weſtphalicum numerantur Epiſcopatus Monaſterienſis, Leodienſis, Paderbornenſis, Oſnabrugenſis, Abbatia Corbejenſis, Ducatus Weſtphaliæ, Cliviæ, Juliæ, & Montiū, Epiſc. Mindenſis, & Verdenſis, Principatus Oſt-Friſiæ, Comitatus Oldenburgenſis, & alii vicini. 10. Ad Circulum Saxonię inferioris referuntur Archi-Epiſcopatus Magdenburgenſis, & Bremenſis, Epiſcopatus Halberſtadienſis, Hildeſienſis, & Lubecenſis, Electoratus Brunſuicenſis, Ducatus Meckelburg. Civitates liberæ Scamni Rhenani ſunt Colonia, Aquiſgranum, Lubecum, Wormatia, Spira, Francofurtum, Hombergum, Hagenovia, Colmarium, Schlettſtadium, Goslaria, Brema, Mülhuſium, Northena, Weiſſenburgum, Landavium,

Obe-

Obernheim, Kayſersberg, Monaſterium, Roshemium, Turchemium in Alſatia, Fridbergum, Gelhauſen, Wezflaria, Dortmundum. Civitates liberæ Scamni Svevici ſunt: Ratisbona, Donavverta, Auguſta, Norimberga, Ulma, Eslinga, Reũtlinga, Rottenburgum, Halla Svevorum, Rotwila, Uberlinga, Hailbrunna, Gemunda, Memminga, Lindavium, Dunckelſpilium, Bibracum, Revensburgum, Schweinfurtum, Campidunum, Winsheim, Kaufburium, Willa, Wangum, Pfullendorfium, Offenburgum, Leütkirchiũ, Wimpina, Weiſſenburgum, Ginga, Gengenbachum, Zella, Buchornium, Aala, Buchovium, Bopfingen. Civitates Imperiales in Congregationibus, & Diętis comparent in Scamno Svevico, aut Rhenano: Anſeaticę ſunt Collegiales Lubeco, Coloniæ, Brunſuico, & Danzico. Omnes recognoſcunt Imperatorem, à quo Feuda poſſident; & tempore Belli contribuunt ad ſumptus neceſſarios. Novæ Domus Principum in Germania ſunt, Arenbergenſis, Hohen-

henzolleranæ, Eggenbergensis, Lobkowizia, Salmia, Nassovia, Aversbergica, Ost-Frisiæ, Furstenbergica, Schwarzenbergica, Ottingia, Waldeccia, Lichtensteinica, Ditrichsteinica, Piccolominea, Portia à Leopoldo, Marleburgica, Lŏwensteinia, Sorana.

Domus antiquæ Principum in Germania sunt. 1. Comites Palatini, Bipontini, Birckenfeldenses, Veldenses, Sulzbacenses. 2. Duces Saxoniæ, Weissenfelssenses, Merseburgenses, Citizenses, Weinmarienses, Eisenacenses, Gothici, Coburgenses, Meinungenses, Romhildenses, Eisenbergenses, Hilpershausenses, Salfeldenses. 3. Marchiones Brandenburgenses, Bareythenses, Anspacenses, Duces Brunsuicenses, Lunneburgenses, & Hannoverani. 5. Duces Württenbergenses. 6. Duces Meckelburgenses, Swerinẽses, & Strelicenses. 7. Landgravii Hassiæ, Cassellenses, Darmstattenses, Rheinfelssenses, Homburgenses. Marchiones Badenses, & Durlacenses. 9. Duces Holstein. 10. Principes Anhal-

haltenſes. Comitum, Baronum, & Nobilium nomina vide *apud Bucel.* In Stemmatog., & infrà hìc.

§. 1. *De Archi-Ducatibus, Auſtriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carnjolæ: Comitatibus Burgundiæ, Tyrolenſi, Pfirdt, & Windiſmarck.*

Status hæreditarii hodierni Imperatoris Auguſtiſſimi Caroli VI., ſunt Auſtria Superior, & Inferior, Carinthia, Styria, Carniola. Auſtria eſt ad tractum Danubii, Carinthia, & Styria, ad Dravum; & Carniola reſpicit Meridiem; Limites ejus ad Septentrionem ſunt Bohemia; ad Orientem Hungaria; ad Meridiem Italia; ad Occidentem, Tyrolis, Comitatus Pfirdt, & Bavaria. Auſtria eſt ſolus Archiducatus in Europa, & poſſet habere milliaria germanica triginta in latitudine ab Oriente ad Occidentem, & 15. à meridie ad Septentrionem. Aër ſalubris eſt; tellus vini, ac frumenti feraciſſima. Ducatus Carinthiæ, Styriæ, & Car-

& Carniolæ dependent à Domo Austriaca, & habebunt simul in latitudine milliaria germanica 35. ab Oriente ad Occidentem, & 25. à Meridie ad Septentrionem.

Fluvii principaliores sunt Danubius, qui perlabitur totam Austriam, ab Occidente ad Orientem. Ensius etiam in Austria reperitur, alluens muros Civitatis Ensensis. Dravus, & Savaria scaturiunt in Carinthia, & tractum faciunt per totam Styriam, ab Occidente ad Orienté. Savus pertransit per Carniolam: Carniola comprehendit etiam Marchionatum Vinidorum, & Comitatum Cillensem. Civitas principalis Austriæ inferioris Vienna est. Linzium, Civitas principalis Austriæ superioris. Civitas S. Viti situata est ad confluentiam Glani. & Villachium Carinthiæ est Metropolis. Græcium ad Savariam caput est Styriæ. Labacum caput est Carniolæ. Mettlingen Civitas principalis est Vinidorũ Marchionatus, cui accedit Rudolphi Vvertia, Goritia, Gradisca. Religio Catholica

exa-

exactè observatur in omnibus Statibus hæreditariis Cæsareis. Comitatus Pfirdt concessus est Imperatori ab Episcopo Basileensi, quasi in feudum. Comitatus Tyrolis Europæ maximus est, quia comprehendit ad minus quindecim milliaria germanica à Meridie ad Septentrionem, & viginti quinque ab Oriente ad Occidentem: Limites ejus sunt ad Septentrionem Svevia, & Bavaria; ad Orientē, Carinthia; ad Meridiem, Italia, & Rhętia; ad Occidentem, Helvetia. Territorium profert bonum frumentum, & vinum, sed non adeò in magna quantitate; pratis abundat patria, nec desunt venæ argenti, cupri, ferri, & aliorum mineralium. Fluvii sunt Oenus,& Athesis. Ænipontum, vulgò Inspruck, caput est Tyrolis, ibi nova erecta est Universitas Studiorum tempore Leopoldi I. Alia loca notabilia sunt Crembsa, Neostadium, Laxenburg, Ebersdorffium, Schönbrun, Thermæ Austriacæ, Anissus. In Comitatu Tyrolensi comprehenditur etiam Episcopatus Tridentinus: Caput

est

eſt Tridentina Civitas famoſa reddita ob Concilium Generale contra Lutheri hæreſes, temporibus trium Summorum Pontificum, ex eo quòd duraverit annis octodecim, quia inchoatum fuit 13. Decembris anno 1545., & finem habuit 4. Decembris anno 1563. 18. Cathedralis ſunt Canonici, quorum 12. Nobiles, 3. Doctores, 3. Diœceſani eſſe poſſunt; Organum in Archipresbyterali Eccleſia S. Mariæ Majoris famoſum eſt. Florent & in Tyroli, Oenipons, Arx Tyrolenſis, Meraniũ, Umbras, Martini Mons, Bolzanum, Halla, Sebatum, Ehrenberg, Kuſtein. In Styria notantur Grecium, Rachelburgum, Czackenthurn, Eggenberga, Judenburgum, Seccovium, Mariæ Cella; in Carinthia ſunt Clagenfurtum, Gurcum, Lavantum, Fanum S. Viti, Sonneck, Ortenburg. In Carniola, Labacum, Carnioburgum, Aversbergia, Lacus Circonienſis famoſus, quia in eodem anno ibidem piſces, & animalia capiuntur, grana ſeruntur, & metuntur.

Auſtriæ Monaſteria celebriora ſunt

Ord. S. Benedicti, Aſpacum, Crembs Münſter, Garſten, Glunick, Köttwein; Lambach, Scotorum Viennæ; Neoburgum propè Viennam conditum an.1128. ubi Corpus S.Leopoldi quieſcit; Melliccnſe, ad ripam Danubii in excelſo ſcopulo conditum ann. 1121. à Calliſto II. conſecratum; undè exemptum, indeq; celebris Congregatio Mellicenſis profluxit; quieſcit ibi Auſtriȩ Apoſtolus S. Colomannus; Abbatialem Infulam hodiè ad an.1712.moderatur Reverendiſs.Bertholdus, Conſiliarius intimus Sac.Cæſareæ, & Catholicæ Majeſtatis, Vir doctiſſimus. In Styria Benedictini poſſident famoſas Abbatias Admontii, S.Lamberti, Mariæ Cellæ, &c. Canonici Regulares S. Auguſtini gaudent Monaſteriis S.Dorotheæ Viennæ; Thürnſtein in inferiori; S.Floriani in ſuperiori Auſtria. Ciſtercienſes habent Abbatias Stambs, Lilienfelt, Neüburg, & S.Crucis in Auſtria, ubi Monachum profeſſus Conradus S.Leopoldi Auſtriȩ Marchion. filius; quorum aliqui Præſides, reliqui omnes

Ab-

Abbates, aut Præpoſiti deputati inclytorum Statuum Auſtriæ, aut Styriæ audiunt. In Tyroli Abbatiæ ſunt Neuſtifft Can. Reg. Mons S.Georgii Ord. S.Ben. Wiltau, Præmonſtr. Schnalz Carthuſianorum in Diœceſi Curienſi, aliæque Abbatiæ in Diœceſi Tridentina.

Ad Status Imperatorios etiam pertinet Comitatus Burgundiæ, quem in dotem accepit Maximilianus Imperaror, ob matrimonium Mariæ, hæredis Burgundiæ. Numeratur inter Status Germaniæ, quia Circulum proprium conſtituunt; & Archi-Epiſcop. Biſuntinus, Imperii Princeps inter Archi-Epiſcopos Germaniæ numeratur, imo titulum Ducis Burgundiæ Imperator hodiè retinet, quamvis ille Status hodiè ſit in manu Gallorum. Poterit iſte Status habere viginti milliaria germanica à Meridie ad Septentrionem, & quindecim ab Oriente ad Occidentem. Videatur *Robbè* P.1. l. 2. c.4. §.20. limites illius Comitatus ad Septentrionem ſunt Lotharingia; ad Orientem Helvetia; ad Occidentem Burgundiæ.

Ducatus. Populata est hæc patria, feraxque vini, & frumenti, lignis, & venatione abundat. Dola caput est Comitatus, situata ad Daucum, à Carolo V. Imperatore firmis munita propugnaculis. Bisuntium, Civitas pariter Archi-Episcopalis est ad Daucum, quæ olim fuit Imperialis Civitas libera; & adhùc videntur 2. Aquilæ in foro.

§. 2. *De Lotharingia*.

In Lotharingia fons aquę saluberrimę in sanguinem vertitur an. 1011. ita *Musantius*, Germaniæ Ducatus est, eo titulo donatus ab Othone Imperatore, Incolæ utuntur utplurimùm linguâ germanicâ: Varii fuerunt Duces Caroli nuncupati, omnes fideles Imperio, & in specie Carolus I. frater Lotharii, à quo etiam patria nomen Lotharingię accepit; & etiam Carolus V. Generalis Generalissimus Exercituum Leopoldi I. Imperatoris, qui immortalem famam sibi acquisivit in Hungaria contra Turcas; & in Germania in famosa obsidione Mogun-

guntina, & Bonnensi an. 1689., cujus etiam filius Carolus hodiè Elector, & Archi-Episcopus Trevirensis, Episcopus Osnabrugensis, & Abbas Bonē existit. Lotharingia potest habere in longitudidine ab Oriente ad Occidentem viginti milliaria germanica, & forsan triginta à Meridie ad Septentrionem: Limites ejus sunt Archi-Episcopatus Trevirensis, cum Statu Luxenburgensi ad Septentrionem; Palatinatus Rheni inferior, & Alsatia ad Orientem; Comitatus Burgundiæ ad Meridiem; Campania ad Occidentem: Aër est admodùm temperatus, & Territorium ferax frumenti, & Vini; nec desunt venæ ferri, argenti, & Cupri; Animalia domestica in pratis, & sylvestrica in nemoribus, saltibus, & montibus, plurima videntur; Sal etiam exteris Provinciis suppeditatur; Rivi abundant piscibus, maximè anguillis, & stagna carpionibus scatent: Fluvii, & rivi Lotharingiæ principaliores sunt Mosella, Saraus, Meura, Saona. Lotharingia dividitur in Statum Lotharingicum,

& Barensem : Primus est ad Orientem, ad tractum Mosellæ, Saræ, & Meurtæ; alter ad Occidentem versùs Mosam. Subdividitur Status Lotharingicus in tres Præfecturas, Nanciensem, Vaugensem, & Vaudrevagensem; non comprehendendo Episcopatus, Metensem, Tullensem, & Verdunensem, qui quidèm à Lotharingia non dependent, nihilominùs sunt veluti claves illius Statûs. Nanceju Civitas principalis est Lotharingiæ, ibi quidèm nullus Episcopus, attamen Præpositus mitratus est. Civitas dividitur in veterem, & novam. Civitates Metensis, Tullensis, & Verdunensis sunt, aut fuerunt Imperiales liberæ, antequàm fuerint occupatæ à Gallicis Legionibus.

§. 3. *De Alsatia, Sungavia, Brisgovia.*

Ad Circulum Rheni Superioris numeratur Alsatia, quam Otto III. Imperator erexit in Landgraviatum, situata est ad Occidentem Rheni, ejus extensio

à Me-

à Meridie ad Septentrionē poteſt eſſe viginti milliarium Germanicorum, & decem ab Oriente ad Occidentem. Ad Septentrionem Palatinatus inferior Rheni limites conſtituit:ad Orientem Svevia: ad Meridiem Helvetia: ad Occidentem, Lotharingia. Patria feraciſſima eſt, & vini generoſi, & frumenti optimi. V. *Robbè* P. 1. l. c. 4. §. 22. Fluvii principaliores Alſatiæ ſunt Rhenus, & Illus influens in Rhenum infra Argentinam. Alſatia particularis dividitur in Superiorem, & Inferiorem, una eſt ad Meridiem, altera ad Septentrionum. Alſatia ſuperior comprehendit Sundgaviam, ſeu Comitatus Ferretenſem, & Altkirchenſem. Inferior comprehendit Præpoſituram Weiſſemburgenſem, & ſtatum Landavienſem. Partes ad Orientem Rheni dividuntur in tres: Meridionalis, Briſgovium audit; Septentrionalis, Badenſis, & illa verſus medium, Ortnawium. Caput Alſatiæ inferioris Argentina eſt, Civitas Imperialis, cujus Epiſcopus eſt Suffraganeus Moguntino

Archi-Episcopo, Canonici Cathedralis omnes sunt Comites; adsunt Collegiatæ in illa Civitate S. Petri Veteris, & Junioris. Pulchra adest Commenda Fratrum Capellanorum Ordinis S. Joannis, cujus Commendator usum Mitræ, & Baculi Pastoralis obtinet. Caput Langraviatûs est Enseshemium ad Illam. Colmària, Caput audit Alsatiæ Superioris; Brisacum Brisgoviæ, aut Friburgum. Mülhausen, Civitas Imperialis est, uti & Hagenovia, Schlettstadium, Obernhemium, Argentina, Cæsaris mons, Monasterium, Roshemium Turckhemium Colmaria, & Weissemburgum, & Landavium. Civitas Lauterensis, est sub jurisdictione temporali, & spirituali Episcopi Spirensis. Weissenburgi Præpositus Collegiatæ, Principatûs titulo illustris ast, unita est Episcopatui Spirensi; Equestris in Bruchsal floret translata ex Odenheim. Landavium in principio hujus sæculi magnum nomen sibi acquisivit; cum ibi egregium fortalitium Galli construxerint, quod bis ex eorum

ma-

manibus ereptum fuit à milite Germano, & decoratum præsentia Regis Romanorum Josephi I. Hunc pertinent Episcopatus Basileensis, cum residentia Episcopi Brunduti, Mons bellicardus. *In Sundgavia*, Ferretta, Befortium, & Huninga. *Brisgovia*, Brisacum, Friburgum, Neoburgum, Villingen. *In Alsatia*, Ensishemium, Murbacum, Laudera, Rupes Raboldi, Tabernę Alsaticæ, Luzelstein, Buswiler, Fortalitium Ludovici, Andlau cum Abbatissa Principissa Imperii.

§. 4. *De Palatinatu Inferiori Rheni.*

Nuncupatur hic Palatinatus inferior, & contradistinctionem Superioris, dicitur Rheni, ad differentiam alterius, qui est ad Danubium. Fridericus V. Comes Palatinus Rheni, unus ex Electoribus Imperii, ab Hussitis, Protestantibus, & seditiosis vocatus ad Regnum Bohemiæ; quem Ferdinandus II. Imperator citari fecit ad Diætam Ratisbonensem,

quo

quo contumace, armis, proſcriptionis ſententiam exequi decrevit, conflictuſq; commiſſus fuit prope Pragam in Bohemia anno 1620. ſuperatuſque Fridericus, Palatinatum perdidit, & Electoratus donatus Duci Bavariæ, cum quibuſdam Statibus; qui tamen inferior Palatinatus poſtmodum reſtitutus fuit Carolo Ludovico, vigore Pacis Monaſterienſis, & cum titulus Electoralis jam datus fuerit Electori Bavarico, octavus Electoratus Palatinatûs inſtitutus fuit, quem tamen auxit Joannes Wilhelmus Elector, acquirendo etiam Palatinatum Superiorem, & Archidapiferarum ablatum Duci Bavariæ, ſuperato in prælio, prope Hochſtett. a. 1704.

Fluvii, qui reperiuntur in Palatinatu Inferiori ultra Rhenum ſunt Nicarus, qui influit in Rhenum prope Manhemium, & Navus influens in eundem prope Bingium, Civitatem propriam, & territorialem Canonicorum Metropolitanæ Moguntinæ. Caput Palatinatûs inferioris eſt Heidelberga, famoſa ſtudio-

diorum Univerſitas, in qua Electores plerunque reſidere ſolent. Ibi famoſa olim fuit Bibliotheca, quam Comes Tillius, Generaliſſimus Imperatoris miſit Romam Summo Pontifici, poſt captam Civitatem anno 1622. Poſtquam illa à Gallis, cum variis aliis Civitatibus vicinis exuſtę fuerit ad annum 1688. nihil illuc reliquerunt, quam illud prodigioſæ magnitudinis dolium. In hoc Palatinatu reperiuntur 16. Præfecturæ, Heidelbergenſis, Ladenburgenſis, Mosbacenſis, Brettenſis, Boxbergenſis, Uzbergenſis, Neoſtadienſis, Germersheimenſis, Lutrenſis, Alzejana, Oppenheimenſis, Crucinacenſis, Strombergenſis, Baccharacenſis, Simmerenſis, Kirchbergenſis, adiungitur C. Veldenz.

§. 5. *De Principatibus, & Statibus in Palatinatu Inferiori exiſtentibus.*

Varii Principatus, Epiſcopatus, Ducatus, Comitatus, & Dominatus, uti

uti & Civitates Imperiales liberæ repe-riuntur in territorio, vel de territorio Palatinatûs Inferioris Rheni: tales ſunt Epiſcopatus, & Civitates liberæ Imperiales, Spirenſis, & Wormatienſis, Ducatus Bipontinus, Simmerenſis, & Birckenfeldenſis, Abbatiæ Klingenmunſteriana, Eyſerſtalliana, Herdenſis, & Præpoſitura Infulata Selzenſis. Principatus Spirenſis, & Wormatienſis, cum annexis Satrapiis Dürmſtein, Deutesheim, Kyrweiler, Bruchſal, Comitatus Leinigen. Dominatus Sikingen, &c. Domus Kloſter-Heimbacenſis Ord. S. Joannis, Langraviatus Darmeſtatt, Comitatus Erbach, Turckheim &c. Adeſt & Marchionatus Badenſis ſuperior, & inferior, cum Præfecturis Stolhofen, Raſtatt, Durlach, Pforzeim: Comitatus Reingraffeſtein, Salm, & Finſtringen, Naſſovia, Chrichingen, Falckenſtein, Obernſtein, Reiſaltskirch, Bitſch.

§. 6. *De Archi-Episcopatu, & Principatu Moguntino.*

Ultra Diœcesim Moguntinam, Archi-Episcopus, & Princeps Elector Moguntinus, varios habet Comitatus, & Status, in Franconia, Hassia, & Thuringia, de quibus vid. Meum Comp. Geograph. Eccles. Caput Diœcesis Moguntinæ Moguntia est, Civitas fortissima, quæ anno 1688. Gallica fuerat, ast Germanorum virtus suo Principi eam restituit anno 1689. Famosa hìc est studiorum universitas: Jungito strada Montana; *in Palatinatu*; Germersheim, & Sobernheim; in Franconia, Aschaffenburgum, Seligenstad, Klingeberg, in Thuringia Erfurtum. *In Eichsfeldia*, Duderstad: *In Hassia*, Frizlariam, & Amænoburgum.

§. 7. *De Archi-Episcopatu, & Principatu Trevirensi.*

Archi-Episcopus, & Principes Elector Trevirensis, hodiè Carolus è Ducibus

cibus

cibus Lotharingiæ, nullos alios Comitatus, aut Status, extra propriam Dioecesim existentes habet; sed integer Principatus unitus extitit ex hac, & altera parte Rheni, ejus limites sunt Lotharingia, Francia, Archi-Episcopatus Moguntinus, & Coloniensis. Caput Status Trevirensis; Urbs antiqua; unde prodiit versus:

Ante Romam Treviris, stetit annis mille trecentis.

Hùc pertinet Confluentia, Ehrenbretsteinium, Mons Thabor, Vesalia superior, Vitelliacum, Castellum Tabernarum, Cochemium, Monasterium Meinfeldiæ, Sarabrugum, Prumia, Mons Regius, Beilstein.

§. 8. *De Archi-Episcopatu; & Electoratu Coloniensi.*

Archiepiscopus, & Elector Coloniensis, Dominus, & Protector est variorum locorum Westphaliæ, ultra suam Dioecesim, & Principalem Electoratum.

Co-

Colonia Agrippina ad Rhenum Civitas principalis Diœcesis est, libera Imperialis existit, & tricoronata ibi est studiorum universitas, variæque nobiles ibi notantur Typographiæ; ædificata à Germanico a.C.15.de ejus statu vid. Meum Comp.Geographiæ Eccles.fol.201. Huc pertinet Bonna, Novesium, Rheimberga, Cæsaris Verda, Andernacum, Dorsta, Rechlinghausen, Rhens, Mullendonck, cum Ducatu Westphaliæ.

§. 9. *De Clivia, Julia, Montibus, Ravensberg, Ravenstein.*

Ducatus Cliviæ, Iuliæ, Montium ad tractum Rheni existunt, & eorum extensio à Meridie ad Septentrionem posset esse circiter triginta milliarium Germanicorum; non potest autem fieri computus extensionis ab Oriente ad Occidentem, cum varii status, ad Archi-Episcopatus pertinentes sint immixti. Limites autem Cliviæ, Juliæ, & Montium sunt Westphalia,& Hassia ad Orien-

tem:

tem: Ad Meridiē, Palatinatus Rheni inferioris, & Lotharingia: ad Occidentē Flandria: ad Septentrionem, Hollandia. Aër admodùm frigidus hic eſt, nihilominus territorium admodùm fertile eſt; variæ in his Ducatibus reperiuntur ſcaturigines aquarum calidarum. Principales fluvii ſunt Rhenus, Moſella, Roera, & Lippa, qui omnes influunt in Rhenum, & Moſella quidem prope Confluentiam, Royra prope Doysburgum; Lippa prope Weſalium; nec deſunt varii Canales ob commodum communionis, & tranſportationis.

Poſt obitum Joannis Guilielmi nullos liberos legitimos relinquentis, variæ diſcordiæ, imo bella exorta fuerunt in Germania, ob ſucceſſionem Juliæ, Cliviæ, Montium, Marchiæ. Prætendentes horum ſtatuum fuerunt, Joannes Sigiſmundus Marchio, & Elector Brandeburgenſis nepos Joannis Guilielmi ex parte ſuæ matris Mariæ Eleonoræ. Phipus Ludovicus Dux Neoburgicus Joannis Guilielmi frater, ex parte ſuæ conjugis

gis Annæ. Joannis II. Dux Bipontinus, etiam frater propter conjugem Magdalenam: Carolus Archidux Auſtriæ, etiam frater ob coniugem Sybillam. Quibus etiam acceſſit Carolus Gonzaga, Dux Cliviæ, & Nevers, Potentiores inter hos prætendentes erant Marchio Brandenburgenſis, & Dux Neoburgicus, qui etiam ad arma devenerunt, Brandenburgenſis fretus ope Hollandorum; Neoburgicus confiſus in auxilio Hiſpanorum: tandem hæc res amicabiliter compoſita fuit, & remanſit Neoburgico Ducatus Juliæ, & Montium, cum Dominatu Ravenſteinenſi ad Moſam; Brandenburgico vero acceſſerunt Ducatus Cliviæ, Comitatus Marchiæ, & Ravensberg. Loca principaliora ſunt Duſſeldorpium, Solinga, Clivia, Veſalia inferior, Reeſium, Orſojum, Duisburgum, Emmericum, Comitatus Mörs.

§. 10. *De Weſtphalia*.

Weſtphalia, aliàs fuit patria vete-

rum Saxonum, ejus extensio comprehendit circiter quadraginta milliaria Germanica ab Oriente ad Occidentem, non comprehendendo Ducatus Juliæ, & Cliviæ, qui sunt in eodem circulo Westphalico. Territoriũ ferax est multi graminis, & herbarum, unde abundat animalibus, bobus, porcis, & similibus. Principales Westphaliæ fluvii sunt Wesara, Emsius, & Lippa, qui scaturiginem habent in Episcopatu Paderbornẽsi; Wesera alluit Monasterium, plerumque suum tractum habet à Meridie ad septentrionem. Inveniuntur septendecim differentes status in Westphalia, videlicet Episcopatus Monasteriensis, Comitatus Bentheimensis, & Lingensis; Principatus Ostfrisiæ: Episcopatus Osnabrugensis, Comitatus Lippensis, Ravensburgensis, Teclemburgensis, & Dieboltensis: Comitatus Oldenburgensis, & Hoyensis, Episcopatus, & Principatus Mindensis, Comitatus Schaumburgensis; ad Meridiem, Comitatus Marchiæ, Episcopatus Paderbornensis,

Du-

Ducatus Westphaliæ. Monasterium, Sedes Episcopalis, pulcherrima Westphaliæ Civitas est, Cujus Episcopus ad minus, vigiati millia armatorum hominum in campum educere, & potest sustentare. In Ducatu Westphaliæ reperitur Arnsberga, & Werle. Episc. Monasteriensis habet Cosfeldiam, Meppenam, Vechtam, Stromburgum, Burckelum. In Episc. Osnabrugensi, principaliora loca sunt, Osnabruga, & Iburgum. In Paderborn. Episc. Paderborna, & Neuhusium. Sub Abbatia Corbejensi habetur Corbeja, & Huxaria. In Episcopatu Mindensi Minda, & Petershagen. Adsunt alii Comitatus Marchiæ, Ravensberg, Schaumburg, Spigelberg, Lipp, Pyrmont, Rietberg, Hoya, Diebholt, Bontheim, Tecklemburg, Stenford, Lingen.

§. 11. *De Saxonia Inferiore, & Electoratu Hannoverano.*

Saxonia inferior situata est ad Meri-

ridiem Daniæ, & habebit quadraginta milliaria Germanica in extensione ab Oriente ad Occidentem, & totidem à Meridie ad Septentrionem comprehendendo etiam Ducatum Holsteinensem. Frumenta in abundantia tellus hic producit, multi etiam notantur saltus, & animalia sylvatica. Dividitur in octo, vel novem partes principales. Electoratus Hannoveranus, Ducatus Lunneburgensis, & Lavenburgensis sunt in medio; Ducatus Brunsvicensis, Episcopatus Hildesheimensis, Archi-Episcopatus Magdenburgensis, Episcopatus Halberstadiensis sunt ad Meridiem: versus Septentrionem reperitur Archi-Episcopatus Bremensis; Episcopatus Verdensis, versus Occidentem: Ducatus Meckelburgensis versus Orientem: Ducatus Holsteinensis, respicit Septentrionem, dependet dictus Ducatus à Rege Daniæ in parte. Fluvii considerabiliores sunt in Saxonia Inferiori, Albis, Wesera; Allerus, Hamma, Ilmenovius, Leinius, Ocerus, Eldus. Quidam dicto-

rum

rum Principatuum gubernantur à ſuis Principibus propriis, præſeferentibus titulum talis Principatûs. Status, Bremenſem, & Verdenſem Rex Sveciæ; Magdenburgenſem, & Halberſtadienſem Rex Pruſſiæ obtinent. Civitates Hamburgenſis, & Lubecenſis ſunt liberæ, Hanſeaticæ, olim erant *66*.

Capita Statuum ſunt Lunneburgum ad Ilmenovum, Lavemburgum, ad Albim: Brunſvicum, ad Ocerum: Hildeshemium ad fluvium ejuſdem nominis: Magdenburgum ad Albim: Halberſtadt, & Brema ad Weſerum: Verdena, ad Alerum; Roſtocejum ſtatûs Meckelburgenſis. Electoratûs Hannoverani Reſidentia eſt Hannovera, Civitas munita, cui ſubſunt Calemberg, Hernhauſen, Neuſtad, Wunſtorff, Grubenhagen, Oberwalt, Mons Bructerus; Status Brunſvicenſes, & Zellenſes.

§. 12. *De Saxonia Superiore, & Electoratu Saxonico.*

Saxonia superior in se continebit quadraginta milliaria germanica circiter, computum faciendo ab Oriente ad Occidentem, & comprehendendo etiam Lusatiam; à Meridie ad Septentrionem circiter numerantur milliaria viginti quinque: Territorium frumentorum feracissimum est, sed non vini, ob aërem rigidiorem: Fluvii principaliores sunt Albis, Mulda, Sala, Elyster, Unstructũ; Sprea, & Neissus perlabuntur Lusatiam à Meridie ad Septentrionem.

Dividitur Saxonia superior in Ducatum particularem, & Electoratum Saxoniæ cum Marchionatu Misniæ, qui sunt in medio; unus versùs Septentrionem, alter versùs Meridiem: Landgraviatus Thuringiæ est ad Occidentem; Marchionatus Lusatiæ ad Oriẽtem. Comitatus Thuringię sunt Schwarzenburg, Stalberg, Hohenstein, Beichlingen, Gleichen:

chen : Civitates liberæ, Mühlhusa, Nordhusa : Ballivus Ord. Teut. Zwezenæ residet. Wittemberga, Civitas principalis est Ducatus Saxoniæ; Dresda, principalis Misniæ, ubi ordinariè resident Electores Saxoniæ; Erfurtum, Civitas principalis Thuringiæ est, cujus Dominus est Archi-Episc. Moguntinus. Bautzena, ad Spream, Civitas principalis est Lusatię. Abbatia Quedlimburgensis hùc pertinet. Ad Circulum Misniæ pertinet Pirna, Haganoa, Königsteinium, Bischoffstwerda, Schandavia, Hohensteinium, Mauriciburgum, Stolpa, Wurcena, Oschatz, Strela, Mühlberga, ubi an. 1547. à Carolo V. Joannes Fridericus Elector captus fuit. Misniæ remansit Capitulum Canonicorum Cathedr. Ad Circulum Lipsicum pertinet Lipsia, Grimma, Ilenburgum, Borna, Rochlitium, Doebelen, Leisnick, Colditium, Pegavia. Ad Districtum Metalliferum pertinet Freyberga, Chemnitium, Cygnea, Stolberga, Annabergum, Schneberga, Catharinæberga. Adsunt & alii

Circuli, Weissenfelsensis, Merseburgensis, Ziticensis, &c.

§. 13. *De Franconia Orientali.*

Franconia Orientalis, ad contradistinctionem Regni Franciæ Occidentalis continebit ab Oriente ad Occidentem circiter triginta milliaria, & viginti à Meridie ad Septentrionem. Franconia in quibusdam partibus saxosa, montosa, & inculta est; in aliis locis ferax est frumenti, & vini. Fluvii Franconiæ principaliores sunt Mœnus, Tubera, Rednitz, Pegnitz, Sala. Civitas principalis Franconiæ potest esse Herbipolis, quia ejusdem Civitatis Episcopus, Franciæ Orientalis Dux audit. Norimberga Civitas libera Imperialis est, Artificibus abundat. Mergenthemiũ Sedes est Magni Magistri Ordinis Theutonici; numeratur etiam ad Circulum Franconium Norimberga cum Rottenberg, & annexis Statibus Civitati concessis à Josepho I. Imperatore, necnon Episcopatus,

tus, & Principatus Eichstettensis, cum Oppidis Spalt, Herried, &c. Hùc pertinet Episcopatus Bambergensis cum Forchemio, Cronachio, & Lichtenfels. Ad Episcop. Herbipol. spectat Ochsenfurt, Kizingen, & Mainburg. Ad Marchionatum Culmbacēsem numeratur Bereit, Hof, Vonsidel, Neustad, Erbeng, March. Ansbach, Princip. Coburg., Comit. Henneberg, Schwarzenberg, Castellensis, Wertheim, Löwenstein, Hohenloe, Erbach, Reinech, Dernbach, Dynast, Limburg, & Reichelsberg. Civitates liberæ sunt Schweinfurtum, Rotenburgum ad Tuberam, Weissenburgum, Weinshemium.

§. 14. *De Hassia.*

Varios Status comprehendit Hassia, ejus extensio ab Oriente ad Occidentem potest esse viginti milliarium germanicorum, & totidem à Meridie ad Septentrionem. Hùc Refer, Cassellium, Zigenheim, Homburg, Creüzberg, Marburg,

Princ.

Princ. Hirschfeld, Comitatus, Schaumburg, Cazenelenbogen, Darmstat, Gissa, Itter, Nidda, Butsbach, Rheinfels, Rottenburg, Abbatia Fuldensis potens. Videatur *Robbè* P. 1. l. 2. c. 5. §. 7.

§. 15. *De Wetteravia; Historiis, Observationibus, & Cæremoniis, quæ fieri solent Francofurti in Electione, & Coronatione Imperatoris.*

In Wetteravia varii reperiuntur Comitatus, & Civitates liberæ Imperiales. Nonnulli Wetteraviam Provinciam distinctam ab Hassia benè constituunt. Alii illa in Hassia, tanquam partem in toto includunt.

Francofurtum ad Wetteraviam pertinet, estque Imperialis Civitas libera, ubì juxta Auream Bullam Caroli IV. solet eligi, & coronari ab Electoribus Imperator, cum sequentibus cœremoniis, & Observationibus, & anno 1659. ibi electus, & coronatus fuit Leopoldus I.

dus I. Imperator: uti & anno 1711. undecimo Octobris Carolus VI. Rex Hispaniarum. V. Meum Comp. Geogr. Eccl. fol. 172.

Imperium directum fuit per progenitos è Domo Caroli Magni Regis Galliarum per spatium centum, & decem annorum; è Domo Saxonum 117. è Domo Francorum 102. è Domo Suevorum 110. è Domo Austriaca, plusquam 250. annis. Quando declaratus est Imperator, conducitur ad Altare majus, pallio pretiosissimo Caroli Magni indutus, quod Pallium in veneratione custoditur à Senatu Norimbergensi. Fridericus Comes Palatinus, fuit in Exilium missus anno 1620. vigore proscriptionis Imperialis, privantis eum Dignitate Electorali; quæ dignitas collata fuit Maximiliano Duci Bavariæ in Conventu Ratisbonensi anno 1622. à Ferdinando II. Imperatore, & Carolo Ludovico, filio supradicti Comitis Palatini, legitimè descendenti, collatus fuit Octavus Electoratus institutus à Principibus Imperii anno 1628.

Em-

Emmanueli Duci Bavariæ a. 1705. Electoratus ablatus, Archidapiferatusque collatus Palatino 1710. 3. Aprilis. Confirmatur in Electoratu Dux Hannoveranus, ipsique commissa Monetæ, & Thesauri Præfectura, cum Archi-Signiferatu.

Urbs Francofurtensis dividitur in duas partes, ultra & cis Mænum: Major Francofurtum, minor Saxenhusium vocatur, quasi dicas Saxonum Domum. Utraque verò, uno eodemque jure, & Magistratu regitur. Insignis autem est hæc Urbs jure Cœsarum Romanorum ibi deligendorum, quod inde usque ab Arnulpho I. usurpatum, ac lege tandem Imperiali à Carolo IV. lata: (quam Auream Bullam vocant:) confirmatum est. Adeo, ut si forte in Electione duo Cœsares nominentur, alter alterum cum exercitu in agro suburbano exspectare teneatur, & vel prælio decernere, vel sponte cedere. Ac tunc quidem Victor in Urbem recipitur, & Rex Romanorum salutatur. Tale certamen fuit inter Henri-

ri-

ricum Landgravium Thuringiæ, & Conradum Friderici II. filium. Idem inter Ludovicum Bavarum, & Fridericum Austriacum, & inter Guntherum Schwartzenburgicum Comitem, & Carolum IV. Habet propterea hæc Urbs ædificia sacra, & profana quam plurima.

Aliàs in Wetteravia quinque Imperiales liberæ Civitates numerantur; inter quas principaliores sunt Francofurtum, Fridberg, Gelnhausen, & Wezflaria, in qua ultima Civitate hodiè Imperialis Camera residet; numerantur etiam in Wetteravia Domus Nassovica, Siegen, Dillenburg, Schaumburg, Dietz, Hadamar, Weilburg, Idstein, Thermæ Emsianæ, Comitatus Hannoviensis, Solms, Westerburg, Isenburg, Sayn, Witgenstein, Hazfeld, Vvied, Cronberg, Vvaldeck, Corbach, Vvildungen.

§. 16. *De Pomerania*.

Pomerania aliàs fuit Provincia Veterum Vandalorum, pertinet ad Circu-

culum Superioris Saxoniæ; aliqui Geographi nominant hanc Provinciam Pomeraniam ulteriorem; ad distinctionem Prussiæ, Pomeraniæ citerioris nuncupatæ. Situata est ad Mare Balticum; & posset habere quadraginta milliaria ab Oriente ad Occidentem; decem vero tantùm à Meridie ad Septentrionem. Limites ejus sunt ad Septentrionem, mare Balticum: ad Orientem, Prussia: ad Meridiem inferior Polonia, & Status Electoris Brandenburgici: ad Occidentem Ducatus Meckelburgensis. Quamvis clima sit admodum frigidum, non impedit tamen, quo minus tellus proferat frumenta, & fructus in abundantia. Plurima animalia domestica, & Sylvestria hic notantur, Pisces etiam sunt boni saporis, & in maximo numero. Varii lacus, fluvii, & rivi notantur in Pomerania; quorum principaliores sunt Odera, dividens Pomeraniam in duas partes: *Pena*, *Rega*, *Persante*, *Wipera*, *Stolpa*, *Leba*; omnes hi fluvii influunt in mare Balticum, excepto fluvio Penæ, influentis in Oderam.

Di-

Dividitur Pomerania in duas partes; illa quæ eſt ad Occidentem Oderæ nuncupatur Superior; & alia, quæ eſt ad ejus Orientem, inferior: hæc ſubdividitur in quatuor alias partes; illa quæ eſt ad Occidentem ſubdividitur in quatuor alias partes, videlicet in Veterem Ducatum Pomeraniæ, in Caſſubiam, in Vandaliam, & Pomerelliam, comprehendendo Ducatus Lewenburgenſem, & Buttovenſem. Stetinum; Civitas principalis eſt Pomeraniæ, illa eſt prima inter Civitates Anſeaticas in Collegio Lubecenſi; famam acquiſivit hæc Civitas ob obſidionem factam ab Electore Brandenburgico anno 1677. ejuſdemque longam, ac protractam defenſionem, nihilominus tamen poſtea reſtituta fuit Regi Sveciæ. Pomeraniam Superiorem obtinet Rex Sveciæ, vigore pacis Monaſterienſis de anno 1648. ultra Stetinum, notabiliora loca ſunt, Damum, Uckermunda, Gartia, Anclamum, Demminum, Cutskovia, Vvolgaſtia, Gripſwaldia, Bardum, Damgartum, Tribe-

besium, Stralsundia, Rugia, Usedomia, Vvollina.

§. 17. *De Regno Prussiæ Brandenburgicæ.*

Prussia situata ad Mare Balticum, primitus fuit Equitum Theutonicorum postmodum divisa, & una pars relicta fuit Polonicæ Coronæ, & altera Marchionatui Brandenburgico; unde dicebatur Prussia Regalis, & Prussia Ducalis. Per Regalem intelligebatur illa, quæ erat Marchionatus Brandenburgici; sed cum Leopoldus I. Imperator Titulo Regni decoraverit etiam hanc Ducalem Brandenburgicam; ideo imposterum dividenda erit Prussia in Regalem Polonicam, & Regalem Prussicam Brandenburgicam. Hæc subdividitur in 3. partes Sambiam, Natangiam, Hockerlandiam.

Civitas Principalis Regni Prussiæ Brandenburgicæ est Königsberg, seu Mons Regalis, ad fluvium Bregelum,

qui labitur poſtmodum in lacum Fricenſem, iſte lacus in longitudine continebit milliaria Germanica octo circiter; unum vero tantùm in latitudine. Non procul ab illo alius reperitur lacus Curicenſis nuncupatus, ejuſdem longitudinis ut alter, ſed multo largior. Ultra illa notabilia ſunt Pillavia, Velavia, Fiſchauſen, Memelia, Brandenburg, Heiligenbeil, Bartenſtein, Raſtenburg, Joanneſburg, Marienwerder, Holland, Gilgenburg, Chriſtburg, Riſenburg, Oſterode.

§. 18. *De Marchionatu, & Electoratu Brandenburgico.*

Inter Collegas Circuli Saxoniæ Superioris, numeratur etiam Marchionatus Brandenburgicus, ita nuncupatus à Civitate quadam ejuſdem nominis principali Marchionatûs, & Electoratûs. Habebit hic Electoratus ab Oriente ad Occidentem in longitudine milliaria Germanica quadraginta; & viginti in

ſua latitudine à Septentrione ad Meridiem. Limites ſunt, ad Orientem, Polonia: ad Meridiem, Sileſia, & Saxonia ſuperior: ad Occidentem, Saxonia inferior: ad Septentrionem Ducatus Meckelburgenſis, & Pomerania. Clima frigidum hìc eſt, & protactio hyemis admodum longa. Tellus producit frumenta in magna quantitate, & alia neceſſaria ad ſuſtentationem humanæ vitæ: fluvii ſunt Albis, Odera, Havelus, Sprea alluens Berlinum, & Spandavii irruens in Havelum: Vvarta influit in Oderam Kuſtrinii.

Dividitur Electoratus in tres Marchionatus, veterem, Medium, & novum: Primus eſt ad Occidentem ad Albim; inter Albim, & Oderam ſituatus eſt ſecundus; cum Dominatibus Pregnitz, Ruppin, & Ukermarck verſus ſeptentrionem: ad Orientem Oderæ reperitur tertius Marchionatus, cum Dominatu Sternbergenſi.

Berlinum, ad Spream, hodiè Civitas principalis Electoratûs eſt, ubi etiam

etiam ordinariè residere solet Elector, qui inter Electores, & Imperii Principes, admodùm potens est; obtinet enim Regnum Prussiæ Brandenburgicæ, Electoratum Brandenburgicum, & in Vvestphalia Episcopatum, seu Principatum Mindensem, Ducatum Cliviæ, Comitatum Marchiæ, & Ravensburgi: & in Saxonia Inferiore, Archi-Episcopatum, & Principatum Magdenburgensem, Episcopatum, seu Principatum Halberstadiensem, Præfecturam Grossensem in Silesia; habet & Pomeraniam Ulteriorem in parte. Ubi Stadgardia, Caminium, Ducatus Cassubiæ, Colberga, Belgardia, Coslinum, Ducatus Venedorum, Rügenwalda, Stolpe; Dynastiæ Lavenburgensis, & Buttaviensis.

§. 19. *De Bavaria.*

Ratisbona, Civitas Imperialis est, ubi residere solent Deputati Principum Imperii ad Diætam, in suo districtu plures continentur Status immediati: Ipsa

Civitas Ratisbonensis; Episcopus Ratisbonensis, Abbates SS. Emmerani, & Cornelii; Abbatissæ Monasteriorum Superioris, & Inferioris. Ædificata fuit Ratisbona, olim Imbripolis a. C. 32. Dux Elector Bavariæ, Dominus in temporalibus nequaquam est Provinciæ Bavaricæ, sed adsunt variæ Civitates liberæ, Comitatus, & Dominatus independentes ab illo Electore. V. *Robbè* P. 1. L. 2. c. 5. §. 4. *Hund*, in sua Metropoli, *Bleau*, Coronell.

Divisa est Bavaria in duas partes; in Superiorem nempe, & Inferiorem: Hæc Orientem, illa Ooccidentem spectat. Superior versus Meridiem, alpibusque vicina, magnis lacubus, & stagnis, nec non fluviis, & saltibus abundat: Inferior, populis frequentior est, agerque ejus excultior, & ad Danubii, Laberæque, & Isaræ confluentes fertilis, imò feracissimus. Comprehendit Bavaria plurimas Regiones, Archi-Episcopatum Salisburgensem; Episcopatus, Passaviensem, Frisingensem, & Ratisbo-

sbonensem; Ducatum Neoburgensem, Landgraviatum Leuchtenbergensem, & Urbem Imperialem liberam Ratisbonẽsem. Tota quidem hæc Regio, Administrationi Cæsareæ, loco Ducis, & Electoris Bavariæ, paret, exceptis Diœcesibus Ecclesiasticis, Urbe Imperiali Ratisbonensi, Ducatu Neoburgensi, Palatinatu Superiori, & Landgraviatu Leuchtenbergensi, quæ suis quæque Dominis reguntur: ita ut 34. Urbes, 46. Oppida, 72. Abbatias, exceptis adhuc innnumeris Castellis contineat. Superioris Bavariæ Urbes sunt; Monachium, situm ad Isaram flumen, quod ex AlpıbusPenninis lapsum Septentrionem versus volvitur, inque Danubium sese exonerat. Exstructa, murisque cincta fertur ab Ottone Duce anno C. 1162. Ultra Monachium, considerabiliora loca sunt, Burchusia, Landshutium, Straubinga, Ingolstadium, Kelheim, Donawarta, Braunodunum, Scherdingen, Landsberga, Frideberga, Mosburgum, Dingelfinga, Landavia ad

Isaram, Vvasserburgum, Ottingen.

In Bavaria reperiuntur immediata bona Ecclesiastica, Episcopatus Frisingensis, Ratisbonensis, Passaviensis, Prępositura Berdolsgadensis, Abbat. S. Emerani, & Collegia superiùs, & inferiùs Canonissarum Ratisbonæ: Adsunt duo Comitatus Orttenburgensis, & Hohenwaldecensis, Dynastiæ Machselrainia, & Breittenecensis.

§. 20. *De Palatinatu Superiori, & Ducatu Neoburgico.*

Illa pars Bavariæ divisa per Danubii fluvium versùs Septentrionem nuncupatur Palatinatus superior, ad contradistinctionem inferioris ad Rhenum. Primitùs erat sub dominio Electoris Palatini, adjunctus postmodùm Ducatui, & Electoratui Bavarico; & hodiè iterùm à Statu Bavarico separatus, restitutus fuit Electori Palatino; itaut Ducatus Neoburgicus, Palatinatus superior, & inferior eundem Dominum recognoscant.

Neo-

Neoburgica Civitas Ducatus ejusdem nominis Caput est; & Palatinatûs superioris, Amberga ad rivum Vils propè Nabum ultrà Neoburgum principaliora loca sunt in Ducatu Neoburgico, Laugınga, Kaysersheim, Höcstett, celebris ob famosam Confœderatorum victoriam contra Bavarum an. 1704. Et ultrà Ambergam florent in Palatinatu superiori, Neo-Marchia, Cambum, Landgraviatus Leuchtenbergæ, Ducatus Sulzbachius, Neustadel, Sulzberg, Pfreimbda.

§. 21. *De Svevia*.

Vini, & frumenti ferax est hęc Provincia, & aër est salubris. Fluvii Sveviæ sunt Danubius, qui hìc scaturiginem habet. Ultrà Danubium notatur etiam Isara, Nicarus, Lycus, Verdavus, Brentz. Augusta Vindelicorum, Caput Sveviæ audit. Vindus quippè in Lycum se exonerat in Rhętia, & ab hoc confluxu, qui qui ad Augustam fit, dicta est Augusta Vindelicorum: Est autem vetus admo-

dum, & antiqua hæc Urbs, imò antè Romanorum Imperium celebris inter Rhętos, & Germanos; sed in eam postea auspiciis Cœsaris Augusti deducta est Colonia, ex illoque Augusta dici cœpit. Templa complura habet, pulchritudine, & antiquitate spectabilia, quæ inter primaria sunt tria, Templum Cathedrale, ubi ex suprema Chori parte suspensum videtur vexillum Caroli V. Imperatoris, ejusdemque inibi repositus gladius, Sceptrum, & Corona aurea, veluti pacis trophęa, constituta eo loco an. 1555. Templum Societatis Jesu mirabile est: Templum D.Udalrici, cujus ibi sepulchrum, ex quo eruta terra vim habet, ut ajunt pellendi glires; ideòque peregrè adversantibus portiuncula ejus donari solet. An.1690.Josephus I. filius Leopoldi I. Imperatoris, Rex Romanorum Augustæ coronatus fuit, qui tamèn Josephus Imperator Viennæ obiit 17. Aprilis 1711.

Ad Sveviam plurimi pertinent Status liberi, in sola Civitate Augustana re-

pe-

periuntur Principatus; ipsa Civitas libera, & Episcopatus: Archi-Dux Austriæ habet in Svevia Marchionatum Burgaviç, Comitatus Montfortii, Breganzii, & Feldkirch, & Hohenberg, Civitatem Constantiensem, Dynastiam Nellenburgicam, Urbes Eghingen, Rheinfeld, Sickingen, Lauffenburg: Episcopatus Constantiensis etiam huc refertur; numerantur sex Principatus Abbatum, & sex, aut quinque Abbatissarum; quatuor Principes sæculares, scilicèt Wurttembergensis, Princeps Hohenzollern, Hechingen, & Fürstenberg: Marchionatus Badensis, & Durlacensis; octo Comitatus, quinque Baroniæ; Magnus Prior Alemanniæ Ord. S. Joannis, Præpositus Vetenhausensis, & triginta quatuor Civitates Imperiales liberæ: Donawerta, Ratisbona, Augusta, Ulma, Memminga, Campidunum, Lindavia, Uberlinga; Rodewila, Eslinga, Heilbronna, Nordlinga, Dünckelspila, Leutkircha, Kaufbeüra, Isna, Wangena, Buchornia; Ravenspurgum, Biberacum, Pful-

Pfullendorfium, Buchavia, Gengenbachium, Offenburgum, Cella, Wilam, Reutlinga, Wimpina, Hala, Gemunda, Alena, Bobfinga, Gienga. *Duces Würtenbergenses* habent in Svevia Studgardiam, Tubingam, Schorndorfium, Calvam, Leobergam, Sulzam, Weiblingam, Wirtembergam, Teccam; Uracum, Duellium, Dutlingam, Heidenhemium, Neostadium, Weitlingiam, Freudenstadium. *Principes Hohenzollerani* possident Zollernum, Sigmaringam, Hechingam; Heigerlocham, Veringam. *Principes Ottingani* gaudent Ottingâ, & Wallenstein. *Principes Fürstenbergenses* obtinent Landgraviatum Barensem, Fürstenbergam, Doneschingam, Stülingam, Heiligenbergam, Trochtelfingam. *Dux Bavariæ* habet Dynastiam Wiesensteigensem propè Ulmam, ubi Collegiata cum Preposito. *Dux Marleburgicus* an. 1706. obtinuit à Cæsare Dynastiam Mindelheimensem prope Memmingam. Reperiuntur & in Svevia Comitatus, Ottinganus, Furstenbergi-

gicus, Pappenheim, Fugger, Sinzendorf, Fridberg, Waldburg, Königfeck, Montfort, Sulz, Geroldfeck, Eberftein, Helffenftein. Comprehenditur & in Svevia, Abbatia Campidunenfis, Præpofitura Elvacenfis, Abbatiæ Marchtalenfis, Elchingenfis, Salmanfweilerenfis, Weingartenfis, Ochfenhufanus, Irfingenfis, Petershufanus, Ursbergenfis, Rodenfis, Roggenburgenfis, Weiffenojenfis, Schuffenridenfis, Wettenhufenfis, Gengenbacenfis, SS. Uldarici, & Afræ Augufte, S. Georgii in Civitate Ifnienfi. Abbatiffæ Principiffæ notantur Buchavienfis, Lindavienfis, Rottenmünfter, Guttencellenfis, Hechenbacenfis, Baindenfis.

§. 22. *De Silefia*.

Silefia olim pars fuit Poloniæ, longitudinis quadraginta milliarium, & in latitudine circiter quindecim: Dominum recognofcit Imperatorem, qui ibi habet Capitaneum Generalem, & is plerumque folet effe Epifcopus Uratislavien-

vienſis. Aër mediocriter ſalubris eſt, & Territorium æquale, ac frumentorum feraciſſimum: Nemora, & agri pleni ſunt animalibus ſylveſtribus, & domeſticis: Rivi, & fluvii abundant excellentibus piſcibus. Principaliores fluvii ſunt, Odera, Viſtula, Neiſſa, Weſtrizza, Zatbach, Bartsch, & Baberus. Odera in Sileſia ſcaturire incipit, & illam pertranſit à Meridie ad Septentrionem: Viſtula etiam hìc ſua prima ſcaturiginis fundamenta palam facit; reliqui fluvii, & rivi omnes influunt in Oderam: hæc Provincia continet ſeptendecim Ducatus reperibiles ad tractum Oderæ, & quatuor Baronias liberas Poloniæ vicinas, ac nonnullos Dominatus.

Uratislavia ad Oderam, Caput eſt Sileſiæ, ibi noviter erecta eſt famoſa Studiorum Univerſitas; adeſtq; etiam Epiſcopus Exemptus. Civitas Uratislaviēſis regitur mediante quodam Senatu, in quindecim perſonis conſiſtente, quorum undecim debent eſſe Patritii, nobiles, aut familiæ honoratæ; reliqui quatuor Opi-

Opifices, aut Artifices, aut mechanici esse possunt.

Silesia dividitur in superiorem, & inferiorem. Superior continet Ducatus Teschenensem, Oppaviensem, Carnoviensem, Ratiboriensem, Oppoliensem, Grotkoviensem, & Munsterbergensem, cum Dynastiis Plessensi, & Beutheniana. Inferior comprehendit Ducatus 10. Dynastias 4. Ducatus sunt Uratislaviensis, Swidnicensis, Jauraviensis, Ligniensis, Brigiensis, Oelsnensis, Wolaviensis, Glocaviensis, Saganensis, Grosnensis. Satrapiæ sunt Vvarttenbergensis, Militiensis, Trachenbergensis, Bethaniensis.

§. 23. *De Moravia*.

Moraviam inhabitabant olim Marcomanni, primitùs titulum Regni habuit, postmodùm Ducatûs, tandem Marchionatus; nomen Moraviæ à uno suorum fluviorum mutuata est; figuram triangularem format; continet circiter viginti quinque milliaria germanica in extensio-

ſione ab Oriente ad Occidentē, & quindecim à Meridie ad Septentrionem; frumenti, & vini ferax eſt Provincia, maximè propè fluvium Tayam, ſeparantem Moraviam ab Auſtria, & versùs montes; ſeparantes eam ab Hungaria: Variæ in hac Provincia reperiuntur ebullitiones, & ſcaturigines aquarum calidarum. Fluvii, & rivi principaliores ſunt Moravia, pergens à Septentrione ad Meridiem; Swarta, Igla, & Teya. Bruna Caput eſt Provinciæ, ibi inſignis Collegiata fundata eſt, cujus Præpoſitus infulatus eſt. Ab illo tempore, quo fortiter reſtiterunt Svecis, Congregationes Generales ibi celebrantur, quo honore privati fuerunt Olomucenſes, cum abſque ſufficienti reſiſtentia ſeſe Svecis dederint; reliquit ſolùm Imperator Epiſcopum Olomucii cum Canonicis. Loca principaliora ſunt Moravia, Olmucium, Brinnum, Hradiſca, Znoimum, Iglava, Nicolaiburgū pertinent ad Principem de Dietrichſtein.

CA-

CAPUT X.

De Regno Bohemiæ.

Aër non adeo salubris est in Regno Bohemiæ, & sæpè subjacet pestilentiæ. Territorium ferax est frumenti, & variarum herbarum ordinariarum, & medicinalium. Multi Montes sunt in Bohemia, habentes venas auri, argenti, cupri, & plumbi. Pauci fluvii reperiuntur hìc, unde arguendum est excelso in loco situatam esse Bohemiam. Hoc Regnum semper fuit electivum, nihilominùs Domus Austriaca, sæculo præterito, illud sibi fecit hereditarium, exceptis quibusdam partibus septentrionalibus Silesiæ, pertinentibus ad Regem Prussiæ; quæ omnia fuerunt confirmata vigore Pacis Monasteriensis. Aliàs Bohemiæ fluvii sunt Sazawa, Voldavia, Moldavia, Miza, Egra.

Civitas principalis Bohemiæ Praga est ad Moldaviam, ibi Status Regni cō-

gregantur, & Comitia celebrant, inter quos numerantur Archi-Episcopus Pragensis, Sacri Romani Imperii Princeps, & duo sui Episcopi Suffraganei, videlicet Episcopus Litomericensis, & Episcopus Reginæ Græciensis, Magn. Prior Bohemiæ, Ordinis S.Joannis; Magister Ordinis Rubeæ Stellæ, & Abbates variorum Ordinum. Famosa item Studiorum Universitas Pragæ est, ubi, uti, & in Regno floret Religio Catholica. Ædificata fuit Civitas an.686. Dividitur Regnum in 18. Circulos, Pragensem, Raconicensem, Slanensem, Zatecensem, Litomericensem, Boleslaviensem, Gradeciensem, Chrudimensem, Czasláviensem, Bechinensem, Caurzimensem, Vvltaviensem, Pracensem, Pilsensem, Poderbocensem, Egranum, Cubitanum, & Glacensem. De Moderno Archi-Episcopo, & Suffraganeo Pragensi, & aliis. Vid. Meum Compend. Geograph. Eccl. fol.219.

CA-

CAPUT XI.

De Regnis Daniæ, Nortwegiæ, & Sveciæ.

§. 1. *De Regno Daniæ.*

SÆculo 9. Haraldus Rex Danorum baptismo expiatus, totum Regnum ad fidem pertrahit. Aër admodum frigidus est; tellus ferax est frumentorum, & pascuorum, undè hìc nutritur maxima quantitas equorum, & bovum, qui postmodùm transportantur in Germaniã: Venatio hìc optima est, quia multi in sylvis conspiciuntur cervi, & apri. Haleces plurimi hìc capiuntur. Flumina considerabilia non notantur in Regno Daniæ, solùm observatur quidam Lacus satis largus in partibus Nordiudlandiæ.

Regnum Daniæ dividi potest in decem partes principales, seu totidem Insulas Judlandicas, & illas, quæ sunt ad

ejus Orientem . Judlandia Insula est, quę olim vocabatur Cimbria Chersonensis, quæ subdividitur in Judjudland, & Nortjudland; una Meridiem; altera Septentrionē respicit, prout exprimunt nomina. Judjudlandia comprehendit Ducatus Holsteinensem, Holsatiæ, & Sleswicæ. Ducatus Holsteinensis comprehendit quatuor minores Provincias, videlicet Holsteinensem, Ditmarensem, Stormarensem, & Wagerensem.

Nordjudlandia subdividitur in quatuor Diœceses, videlicet Rypen, Arhusen, Wiborg, Alborg: Prima est ad Meridiem; secunda, & tertia in medio, quarta ad Septentrionem.

Novem Insulæ numerantur Danicę, extensionis notabilis, cùm etiam mimima habeat milliaria germanica quinque. Nomina autem Insularum sunt Zelandia, Fioninia, Langelandia, Salandia, Falsteja, Mona, Alsen, Femeren, & Bornholmia. Zelandia in circuitu habebit triginta milliaria, in longitudine novem, in latitudine octo. Fui-

nen,

nen in circuitu se extendit ad milliaria viginti tria, in longitudine octo, in latitudine septem. Reliquæ Insulæ minorem habent extensionem. Ultra dictas Insulas videntur aliæ Insulæ, videlicet *Lesso* ad Orientem, Diœcesis Alborgensis, Anhoutensem etiam notant inter Vviborgum, & partes Hollandiæ: Heselum ad Septentrionem Zelandiæ; famosum ad Septentrionem Fuinen; Arröe ad ejus Meridiem. In Insula Vvenensi conspiciuntur ruinæ Castri Uraniburgensis.

Inter Insulam Zelandiæ, & Provinciam Schonensem in Svetia inveniuntur partes Sund: & inter eandem, & illam Fuinensem, invenitur illa nuncupata *Belt*; & inter hanc ultimam Insulam, & Judlandiam, invenitur Midelfart, aut *minor Belt* vocata. Videatur *Coronell. Bleau.* Habet & Rex Daniç partem Ducatus Slesvicensis, Medietatem Ducatus Holsteinensis, Comitatus Oldenburgensem, & Delmhorstensem, & aliquid in partibus Africæ.

Civitas principalis Daniæ, est Hafnia, aliàs Coppenhagen in Insula Zelandiæ, versus partes respicientes Sveciam; celebris est, quia ibi coronantur Danorum Reges, ibidem ordinariè residentes; plurima etiam ibi Mercatores habent commercia. Rex Danorum semper eligebatur, sed hæreditarium factum fuit Regnum an. 1659. in persona Friderici III. gloriosè Svecos Coppenhagen obsidentes expugnantis. Regimen est Monarchicum, & Subditi fideles sunt Regi. In Dania, & Svecia primus Scholas aperit S. Ansgarius an. 831. Ultra Hafniam reperitur Roschilda, Helsingora, Coronæburgum, Fridericoburgum, Sora, Segersburgum, Ottonia, Neoburgum.

§. 2. *Regno Nortwegiæ*.

Hoc Regnum nomen habet à duobus vocabulis Germanicis, *Nort*, & V*veg*, quasi sit via ad Septentrionem. Habuit semper Reges particulares usque

ad

ad Vveldemarum II. qui poſt ejus obitum unicam reliqut filiam, quæ matrimonio juncta fuit Haguino Regi Daniæ; & ſic iſta duo Regno fuerunt unita, & Haguinus ejuſque Succeſſores aſſumpſerunt, & retinuerunt titulum Regum Daniæ, & Nortwegiæ.

Aër admodùm frigidus eſt verſus Septentrionem, tellus ſterilis. Multi montes inveniuntur verſus Orientem, & lacus verſus Occidentem. Fluvius Glama notabilior eſt inter alios. Prope *Dronthem* lacus reperitur, cujus aqua nunquam glaciem inducet, etiam maximi frigoris tempore, ut refert *Maginus*.

Quinque ſunt Præfecturæ in Regno Nortwegiæ, Aggerhuſa, Bergenhuſa, Drottemhuſa, & Vvardhuſa, Componunt Lapponiam Danicam. Bahuſin hodiè ad Svecum pertinet. Varias habet hoc Regnum Inſulas, maximè verſus partes Occidentales, Maghero, Suro, Samen, Trommos, Stegen, Loffaten, Hitteren, quæ ultima Inſula circumdata eſt aquis, nuncupatis Maelſtrom, ubi

naves, etiam majores triremibus sese perdunt, sicut in Abyssu.

Olim *Dronthem*, hodiè *Bergen*, Civitas principalis Regni est, ubi etiam Pro-Reges, & Gubernatores residere solent; exceptis quinque aliis Gubernatoribus nuncupatis, residentibus *Aggerbus*, Bergenhus &c.

§. 3. *De Regno Sveciæ*.

In Svecia Bruma rigorem suum exercet, aërque frigidus existit per excessum, sed admodùm salubris, unde Sveci pertingunt ad annos ætatis centum, & viginti, & adhuc plures. Glacies ibi videtur à mense Octobris, usq; ad Aprilem; in aliquibus locis tellus profert sufficientia frumenta; abundat autem lignis, Sylvis, Montibus, & Animalibus, sylvaticis, nec desunt venæ ferri, cuprì, stanni, & argenti. Haleces, aliique pisces hìc in maxima quantitate capiuntur, ac transportantur in Germaniam.

Va-

Varii lacus, & rivi sunt in Svecia, uti & fluvii, quorum autem tantùm quippe Lapponiæ sunt navigabiles: Lacus considerabiliores sunt Ladoga, & Oega ad limites Finlandiæ, Ula, & Pejenda in eodem Ducatu. Vvenerus & Vvetherus in Gothia. Melerus in Svecia.

Dividitur Regnum Sveciæ in Septem principales partes, quæ sunt Gothia, Svecia, Lapponia, Finladia, Livonia, Ingria, & Pomerania. Tres priores sunt ad Occidentem Maris Baltici, & Lacus Bothniæ; tres aliæ ad eorum Orientem; Postrema ex una parte versus Mare Balthicum; ex altera parte versus Germaniam inferiorem.

An. 1257. ædificata Stockolmiensis Civitas, situata inter mare Balticum, & lacum Melerum, Civitas principalis Regni, & residentia Regis est. Regimen Monarchico-Aristocraticum est, ob Dominatus in eo existentes. Reges aliàs eligebantur; sed à tempore Gustavi I. illud hæreditarium est factum.

Principaliora loca ſunt Upſalia, Alandia, Nicopia, Aroſa, Arboga, Orebroa, Lincopia, Stegeburgum, Calmaria, Jenecopianga, Vexſia, Veſtrovicum, Brombſebroa, Borckolmia, Oſtenbua, Visbia, Gothenburgum, Elfsburgum, Philippoſtadium, Caroloſtadium, Dalesburgum, Helmoſtadium, Laholmia, Varburgum, Lundis, Coronia, Malmogia, Helſingoburgum, Chriſtianopolis, Caroli-Corona, Chriſtianoſtadium, Caroli portus. Norolandia Comprehendit Geſtriciam, Helſingiam, Medelpadium, Jemptiam, Angermaniam, Bothniam, Lappiam Svevicam. Jungito Finlandiam, Cajaniam, Sarolaxiam, Traſthiam, Nilandiam. Ingermannia ab a. 1703. eſt in manu Moſcorum, cum Civitate Nervæ, & Rigenſis capta a. 1710.

CA-

CAPUT XII.

De Polonia.

POlonia olim fuit pars Veteris Sarmatiæ; habet in Longitudine ab Oriente ad Occidentem milliaria Germanica, centum, & quinquaginta; & centum à Meridie ad Septentrionem.

Versus Occidentem aër Poloniæ frigidus est, & purus, & tellus profert frumenta, & fructus in abundantia: versus Meridiem, territorium montosum est, & in iis variæ sunt venæ argenti, cupri, ferri, plumbi, & mineralium: ad Orientem, versus Lithuaniam aër frigidus, sed est insalubris: Patria plena est Sylvis, lacubus, & rivis, & fluminibus, quorum principalior est Vistula alluens Craccoviam, Sandomiriam, Varsaviam, Uladislaum, Thornium, Culmium, & Dantzicam, Caput Civitatum Anseaticarum Alemanniæ. Warta progreditur per Siradiam, & Posna-

niam,

niam, influit in Oderam: Dugus irruit in Vistulam: Duna influit in lacum Rigensem. Nieperus, aliàs Borsthenes, alluit Smolenskum, Lithuaniam, Kioviam, Ucraniam, tandem irruit in mare nigrum: Niesterus, & Bogus pariter in idem mare nigrum influunt.

Dividitur Polonia, in Regnum Poloniæ, & Magnum Ducatum Lithuaniæ; & Regnum, & Ducatus, distinctos habet officiales, veluti Mareschallos, Cancellarios &c. Regnum continet varias Provincias, & partes Poloniæ contiguas, & imprimis Superiorem, & inferiorem Poloniam, partem Prussiæ versus Occidentem: Russiam, Poloniam, Ucraniam, excepto Chiovio, & quibusdam villis versus Meridiem: Mazoviam, Polacciam, Polesiam, Volhiniam: versus Orientem, Lithuaniam, cujus limites tangunt Ducatus Novogrodecensem, & Smolenskensem dismembratos; & tandem ad Septentrionem etiam Lituaniam, cum Samogitia, & Ducatu Curlandiæ. Samogitia dependet à Corona

rona Polonica; Ducatus Curlandiæ est solum feudatarius, & sub Regni Protectione. V. Meum Comp. Geogr. Eccles. fol. 221. Gnesna à Lech conditur à 550. Craccovia a. *686*.

In Polonia minore sunt Palatinatus Craccoviensis, Sandomiriensis, Lublinensis; In Polonia majore sunt Palatinatus Posnaniensis, Calissinensis, Siradensis, Lencizilensis. In Masovia notatur Varsavia, Villa nova, Ploscum, Dobrinum. In Polachia reperitur Bielca, & Drogiczinum. In Cujavia, Palatinatus Perstiensis, Inoloczensis. In Russia Rubra habetur Palatinatus Lembergensis, Belzensis, Chelmensis. In Podolia eminet Caminecia. In Ucrania, Palatinatus Kioviensis, & Braclaviensis. Ad Lituaniam pertinent Palatinatus Vilnensis, Trocensis, Bressiciensis, Novogrodensis, Minsciensis, Witepskiensis, Polocensis, Smolenscensis. In Samogitia, habetur Rosienia, Mednicia, Birsen. Prussia Polonica dividitus in 4. Præfecturas, Mariæburgensem, Culmensem,

Var-

Varmienfem, Pomerelliæ, in qua Dantifcum. In Curlandia, & Sem Gallia habetur Mittavia, Godlinga, Vinda, Liba.

CAPUT XIII.

De Mofcovia, feu Rufsia, & Tartaria.

MOfcovia, vel alba Ruffia eft pars antiquæ Sarmatiæ, & magis extenfa, quam reliquæ Europęicæ Provinciæ, nomen accepit à Civitate principali *Mofco*w, vel fluvio ejufdem nominis, qui eandem perlabitur; fe extendit in longitudine ad centum, & plura milliaria: limites ejus funt ad Septentrionem Mare glaciale: ad Orientem Magna Tartaria: ad meridiem fluvius Tanais, & minor Tartaria: ad Occidentem Polonia, Svecia, & Nortwegia.

Sylvæ, & lacus plurimi adfunt; in aliquibus locis territorium eft frugiferum, in aliis fterile. Volga fluvius eft Mo-

Moſcoviæ tractûs longioris : Tanais, Datina, Obyus, Jeneſcius, Betzora, Weima, Koma, Occa, Onega, fluvii ſunt non exiguæ conſiderationis. Non adeo conſiderantur lacus *Biel Oſero*, *Iranowoſero*; & latus *Ilmentus*.

Civitas Principalis eſt Moſcua, ubi ordinariè reſidere ſolet Dux, aut Czar. Novogrodum, Suſtalum, & Roſtowum Civitates Archi-Epiſcopales, & Status Notabiliores ſunt. Provincia itaque Moſcoviæ eſt inter Occam, & Volgam, ad tractum hujus fluvii ſunt Provinciæ Rſchowa, Tueria, Roſtovia, Jaroslavia, Suſdal, & Niſi-Novogardia: ad Meridiem ejuſdem fluvii ſunt Czeremiſſi-Nagornoi, Morduates, & alii ſtatus tangentes minorem Tartariam. Ad tractum Occæ, ſunt Provinciæ Worotin, Rezan, & Wolodimer, jungendo Lithuanicas partes Sewieræ, Smolenski, & Bielskię, cnm parte Orientali Palatinatûs Kioviēſis. Intra tractum Volgæ à Meridie ad Septentrionem, & Status Svecicos, reperiuntur Novogrodweliki, & Pleſcovia:

via: ad Septentrionem ejusdem fluvii eundo ab Occidente ad Orientem, inveniuntur Provinciæ Biel-Ozero, Vologda, Westioug, & Czeremissi-Logowoi, Wiarka, Permiski. Versus Oceanum Septentrionalem, seu mare Moscoviæ, eundo ab Oriente ad Occidentem occurrunt Provinciæ Petzora, Juhora, Condora, Dwina, Karpapol ad mare album, cum Lapponia Moscovitica.

Partes, quas Magnus Dux Moscoviæ sibi reddidit tributarias in Tartaria, dividi possunt bifariam, quarum una est circa Meridiem, & circa Volgam; altera ad Septentrionem, vel ad tractum Obii. Ad tractum Volgę sunt Regna Cazan, Bulgariæ, & Astracaniæ: ad Orientem sunt Zavolha, & Nagaya, cum partibus Cosaccorum, & Scibanscorum. Ad sinistram Obii, sunt Provinciæ Siberiæ, & Obduræ: ad dextram existunt Lucomoria, Loppia, populi Samoyedes, & Tingoenses.

Maxima hæc Europæ Provincia gubernatur à Magno Duce, Czar, seu Im-

Imperatore nuncupato. Monarchia hæreditaria est, ubi absque liberis discedit Imperator proximè conjunctus succedit in Statibus. Regimen despoticum est, quia habet potestatem vitæ, & necis, in subditos. Totius Europæ ditissimus Princeps audit; Græcus Schismaticus. Habet enim in Russia Occidentali Ducatum Plescoviensem, Lacum Ilmenum, Tueriam, Reschoviam, Bielkiam, Ducatum Smolescensem, Severiensem, Czernichoviensem, Vvorotinensem, Novogardiensem inferiorem, Volodimeriæ, Susdaliæ, Moscoviæ, Vvologdam, Dynastiam Polæ, Mortuæ, Rosthoviæ, Jeroslaviæ, Bielæ, Ozoræ, Cargapoliæ, Duinæ. In Moscovia Orientali comprehenduntur Ducatus Vviatkæ, Dynastiæ Jugriæ, Petzoræ, Condinsiæ, Premæ, Ustiugæ. In Moscovitica Tartaria comprehenduntur Regna Astracanum, Bulgariæ, Casanum, Siberiæ, Samocedæ. Leporia Maritima, Tersa Granduicensis.

Tartaria triplex est, Magna, Russica,

ſica, Minor, ſeu Europæica. In Semi Inſula Taurici Cherſoneſi ad mare nigrum moratur Cham, ſeu Rex Tartarorum, Vaſallus Turcici Imperatoris, ubi principaliora loca Bacaſara, Crimæa, Præcopia, & Capha, ac Aſach a. 1696. capta à Moſcis, 1712. reſtituta Turcis. Coſacci alii ſunt Zaporovienſes, alii Donskii; quorum alii Polonis, alii Turcis, alii Moſcis adhærent.

CAPUT XIV.

De Hungaria, & Turcia Europæica.

OLim fuit hæreditarium Regnum Hungaricum, poſtmodum Electivum, ab anno autem 1527. iterum hæreditarium effectum eſt, quo Ferdinandus Caroli V. Imperatoris frater electus fuit Rex Hungariæ poſt obitum Ludovici Regis; in hoc Regno ad S. Guntheri Anachoretæ preces, pavo aſſatus avolavit è menſa S. Stephani Hungariæ Regis, ita Muſantius: ad Septentrionem Bohemia,

mia, & Polonia : ad Meridiem Servia, & Bosnia, à quibus separatur per Danubium, & Savum : Illyricum existit situatum etiam inter Danubium, & Savum.

Aër in Hungaria insalubris est, & aquæ plerumque fœtentes, excepto Danubio. Territorium feracissimum est vini, & frumentorum, ac fructuum. Equi Boves, & oves in Hungaria optimi sunt: Pisces in maxima quantitate in Hungaria capiuntur. In montibus reperiuntur venæ auri, argenti, cupri, ferri &c. Aquæ calidæ etiam sine igne naturaliter hìc oriuntur.

Fluvii principales in Hungaria sunt Danubius, Dravus, Savus, Teyssa, Tibiscus, Mariscus, Rabus formans Insulam ejusdem nominis, Vagus, Granus, Sarwiza, lacus Balatan, lacus Neusidleranus, & Beczkerkianus. In hoc lacu Ludovicus II. Hungariæ Rex, à Solimanno victus, fugiens perit a. 1526.

Hungaria est alia Superior, cujus caput est Possonia ; & inferior cujus caput est Buda, post longam obsidionem

capta à Cœsareanis an. 1686. Hìc olim residere solebant Reges Hungariæ.

In Hungaria Superiore notabile est fortalitium Comorræ in Insula Schuttensi; cum fortalitiis Neuheusel, & Leopoldstat. Magnum Varadinum famosum pariter fortalitium est versus Transylvaniam. Temesvar, fortalitium Turcicum est. In Hungaria inferiore post Budense fortalitium, notantur varia Fortalitia, Jaurinense, Strigoniense, Stulweissenburgense, Caniskense, & Sigethense, cum Agriensi. Buda, olim Sicambria, ædificata fuit a. C. 234. In Sclavonia, seu Illyrico, Eseccum fortalitium famosum existit, uti & Petri Varadinum, & Carolovicum, ubi anno 1699. pax conclusa est cum Turcis. V. Meum Comp.Geogr.Eccl.& in Croatia, Caput Carolostadium est, & Vvichizia fortalitium Turcicum.

In Bosnia, duo sunt bona fortalitia, Banialuca, & Jaicza, quæ adhuc occupant Turcæ. In Dalmatia Cœsareum fortalitium est Sensium; Jadera Veneto-

rum;

rum ; Arcegovina, Turcarum. Ragusium, libera Republica est sub protectione Turcica. In Servia, Bellogradum, vel Bellegradum Turcicum, Janua est in Hungariam. In Transylvania, Hermannostadium Caput, & Cronstadium, fortalitium est versus Vallachiam. Alba Julia, urbs pariter nominata est. Transylvania primitùs erat Tributaria Turcis, hodiè Cæsari.

In Vallachia, Residentia Tervisco est, territorii Dominus est Princeps proprius Illyricus, Turcis subditus, Hospodar in linqua Vvallachica nuncupatus. Similiter in Moldavia, Urbs principalis Jessy est, habens similiter proprium Principem, sed Turcæ subditum. In Bulgaria Turcica, Urbs Mercatorum Sophia, magnum nomen habet. Romania insignis Provincia est Imperii Turcici, in qua Constantinopolis, & Adrianopolis. Prope Constantinopolim in angustia maris duæ sunt arces fortissimæ, Dardanellæ nuncupatæ. Constantinopoli Justinianus Templum S. Sophiæ erexit,

eique 565. suburbia pro dote assignavit, & Clericos 1000. Deo quotidiè servientes constituit.

Bibliotheca Constantinop. corruit Codices continens 220000. ann. 426. Leo IV. Imperator, coronam auro, gemmisque insignem, ex S.Sophiæ Æde raptam, suo capiti imponens, mox febre correptus moritur an. 780. Constantinopolis ædificata fuit 633. annis ante adventum Christi à Pausania, Rege Spartanorum, dicta Byzantium a. 332. sedes fuit Constantini Imperatoris, capta à Turcis, & postmodum iterum à Venetis, qui 4. equos supra portam Ecclesiæ S. Marci existentes Venetiis Constantinopoli sustulerunt, qui olim erant supra arcum Titi, & Vespasiani Romæ translati illuc à Constantino, novam Romam Constantinopoli construere volendo. Hæc pars Turcica, Regnum Thraciæ olim nominabatur, postmodum nomen Romaniæ accepit à translatione Imperii ad Orientem; unde Constantinopolis, Roma; & Provincia, Romania dicta

fuit;

fuit ; ejus extenſio poteſt eſſe ab Oriente ad Occidentem, milliarium Germanicorum quinquaginta, & triginta quatuor à Meridie ad Septentrionem ; limites ejus ſunt ad Orientem, Mare nigrum, Boſphorus Thraciæ, Mare Marmoræ, & Helcſpontus ; ad Meridiem Archipelagus : ad Occidentem pars Macedoniæ, & Bulgariæ : ad Septentrionem Mons Derventus, aliàs Hæmus, qui ſeparat Thraciam à Bulgaria. Peſtilentia ſæpiùs furorem ſuum ibidem exercet, quod aliqui ventis de mari nigro flantibus attribuunt ; aliqui vero, quod incolæ plerumquæ dormiant in terra veſtiti, & uniant multos humores, aërem peſtiferum facilè ſuſcipientes. Vini non adeo, potiùs frumentorum, & fructuum ferax eſt Provincia ; nec deſunt venæ argenti, plumbi, & aluminis. V. *Bleau* in Atlante Majore.

Principalis fluvius Thraciæ, ſeu Romaniæ eſt Mariza, in cujus fundo inveniuntur in aliquibus locis venę aureæ; oritur is fluvius in pede montis Rodo-

pes, versus Macedoniam, qui ab Occidente ad Orientem fluit usque Adrianopolim, & in medio se retorquet versus Meridiem, lambendo Trajanopolim influit in Archipelagum. Non procul ab inde videtur lacus Bistognienfis, qui habet in circuitu 12. milliaria Germanica. Turcarum Imperator potius residet Adrianopoli ad Marizam, quam Constantinopoli, ob pestem, quæ sæpissimè invadit illud Provinciæ Caput, Constantinopolim, ibi Catholici habent exercitium Religionis: Græci etiam, & Hebræi post Turcas.

Bulgaria, & Servia, olim nuncupata fuerunt Mæsia, occupando in extensione centum milliaria Germanica ab Oriente, ad Occidentem à littoribus maris nigri, usque ad fluvium Drinum, separantem Serviam à Bosnia,& sese extendentem in latitudine inter Danubium, cujus limites sunt ad Septentrionem, & Montes separantes eam à Thracia, & Græcia versus Meridiem. Territorium, fertilissimum est, sed plerumque in-

incultum ob timorem Turcarum; aër admodùm temperatus, & ſalubris exiſtit.

Rivi notabiliores ſunt Savus, recipiens Drinum, & Moravus recipiens Niſſavam, & Iskam, qui omnes influunt in Danubium, limitibus cingentem illas partes ex parte ſeptentrionis. Una pars iſtarum Provinciarum, ad Imperatorem, alia ad Venetam Rempublicam, & alia pertinet ad Turcas. Sophia, Civitas Bulgariæ principalis eſt, ſituata in via Conſtantinopolitana verſus Viennam; muros non habet, ob vaſtitatem Urbis: Beglierbejus Rumeliæ ordinariè ibi reſidet: Semandria Caput eſt Serviæ. Belgradum ad Danubium, Caput eſt Raſciæ, captum ann. 1688. à milite Cæſareano. Græcum Religionis exercitium, ut plurimum hìc floret, habent etiam Eccleſias Catholici, Synagogas Hebræi, Moſcea Turcæ.

Boſnia, Illyricum, ſeu Sclavonia; Croatia, & Dalmatia, occupabunt in longitudine ab Oriente ad Occidentem quinquaginta milliaria Germanica, & à Me-

à Meridie ad Septentrionem quadraginta : ad Septentrionem limites sunt Hungaria; ad Orientem, Servia, & Albania: ad Meridiem lacus Venetus: ad Occidentem Carniola, & Comitatus Cilleyensis. Aër dulcis est, & temperatus; territorium, quamvis montosum, tamen ferax est frumenti, vini, & fructuum. Inveniuntur ibi venæ auri, argenti, & aliorum mineralium.

Fluvii sunt considerabiliores harum Provinciarum. Travus, Savus, Drinus, Bossena, Unna, Kulpa. Divisio probabilior est harum partium, quod Bosnia, sit ad Orientem, versus fluvium Bossenam, inter Savum, & Dalmatiam. Illyricum, seu Sclavonia est versus septentrionem inter Dravum,& Savum. Croatia est versus Occidentem, circa Unnam, & Kulpam. Dalmatia, est versus Meridiem ad extensionem Lacus Veneti, comprehendendo etiam Statum Reipublicæ Ragusinæ. Bosna Serajo, ad fluvium ejusdem nominis hodiè, & olim Jaycza Caput fuit Bosniæ: Posega in Illy-

lyrico: Wihitz, & Scardona in Croatia, Civitates principales ſunt Regnorum: uti & Raguſina Civitas florentiſſima, populatiſſima, & mercatoribus ditiſſimis refertiſſima, Caput eſt Reipublicæ: Religio Catholica hìc ùt plurimùm floret: nec deſunt tamen ſectatores Græcorum, & Turcarum.

Quandam partem Hungariæ poſſidet adhuc Turcia, & videtur poſſe dividi in duos Beglierbejatus, ſeu Satrapias, Temeſvarienſem ad Temeſium, & Kaniſienſem prope Salam. Primitus erat etiam in eorum poteſtate Budenſis, & Acrienſis, ſed hodiè ſtant in manibus Cæſaris. Territorium ejuſdem eſt fertilitatis, ac Hungariæ Chriſtianæ. Fluvii etiam ſunt iidem.

Dacia dicitur, omne id, quod partes Turcis Tributarias comprehendit, & ſunt Valacchia, Moldavia, Beſſarabia. Quæ Provinciæ per longum temporis ſpatium ſubditæ erant Regibus Hungariæ, & Poloniæ, qui illuc mittebant Gubernatores, quorum jugo excuſſo auxilium

lium

lium Turcicum imploraverunt, & sese illis tributarias fecerunt.

Hæc Provincia minor Tartaria dicitur, ad contradistinctionem majoris, quæ est in Asia. Extensio ejus posset esse centum milliarium Germanicorum ab Oriente ad Septentrionem; & triginta à Septentrione ad Meridiem, absque comprehensione Crimeæ, quæ ab eadem parte potest esse 25. milliarium, & quadraginta ab Oriente ad Occidentem. Constringitur inter Nieperum, & minorem Donum, separantem eam in parte à Moscovia, cujus limites habet versus Septentrionem, & Orientem; ad Meridiem tangit mare nigrum, mare Zabachiæ, & majorem Donum: ad Occidentem attingit Nieperum, & Montes separantes à Polonia. Aër admodùm salubris est, territorium in quibusdam locis ferax est vini, & frumentorum: in quibusdam vero locis admodum est sterile, & incultum. Considerabiliores Scythiæ fluvii sunt Nieperus, aliâs Boristenes, major, & minor Donus. Dividitur minor

nor Tartaria in duas partes, quarum prima est versus Septentrionem inter Nieperum, & Minorem Donum; altera Semi-Insula est, Crimea nuncupata, cujus caput est Krim, ibi Chammus Tartariæ ordinariè residet. Prima Tartariæ pars quasi deserta est, habitata tantùm à Tartaris Nogaiskis, nullam manentem Civitatem, aut stabiles domos habentibus.

CAPUT XV.

De Græcia, seu Rumelia.

GRæcia, ab Originariis Hellas, à Turcis Rumelia nuncupatur. Ejus extensio à Septentrione ad Meridiem poterit esse circiter centum milliarium Germanicorum, interdum sexaginta, quinquaginta, aut quadraginta ab Oriente ad Occidentem. Limites ejus sunt ad Septentrionem Montes excelsi: ad Orientem, Archipelagus: ad Meridiem, mare Mediterraneum: ad Occidentem idem mare, & etiam Adriaticum. Aër admodum

dum salubris est, territorium ferax frumentorum, vini, & fructuum.

Dividitur in Macedoniam, Thessaliam, Albaniam, Epirum, Achajam, Peleponesum; Macedonia, & Tessalia situata existunt versus Archipelagum; sequuntur Albania, & Epirus, quorum unum existit versus lacum Venetum, alterum versus mare Joniæ. Achaja est ad Meridiem Epiri, & Thessaliæ. Peleponesus, vel Morea est ad Meridiem Achajæ, à qua separatur per lacum Lepanticum, situatum intra Archipelagum; & mare Meditertaneum.

Macedonia, quondam patria, & Regnum hęreditarium Alexandri Magni, maxima Provincia est totius Græciæ. Prope Syderocapsam inveniuntur locupletissimæ venæ auri, quas veteres nominaverunt Chrysites. Notatur etiam in hac Provincia Mons Athos, seu Mons Sanctus, in quo monte numerantur vigint tria Monasteria Monachorum græcorum, qui terram colendo vivunt de labore manuum suarum: Civitas Princi-

pa-

palis Macedoniæ est Thessalonica ad lacum ejusdem nominis.

Albania, quondam pars Macedoniæ, patria fuit famosi Scanderberg, qui obtinuit 22. victorias contra Turcas: Alexiensis Civitas ad Ostia Trini, Civitas principalis est Albaniæ. *Thessalia*, patria fuit Achillis, & Jasonis; Cæsar hìc vicit Pompeum, & Augustus Cassium, & Brutum. Civitas principalis Thessaliæ, est Larissæa, situata ad fluvium Penæum, quem Turcæ nominant Asababam, versus lacum Thessalonicæ.

In *Epiro* Civitas principalis est Arta ad lacum ejusdem nominis, quondam vocabatur Ambraccia, & ibi ordinariè residere solebant Reges; Adest & Chimera, Buthrodum, Promontorium, Actium. *Achaja*, Græcia particularis, & Livadia dicitur, attingit ex parte Orientis Beotiam, Megaridem, & Atticen, qui Ducatum Atheniensem constituit, in medio comprehendit Doridem, & Phocidem, ubi fuit famosum Oraculum Delphicum, Mons Helicæus, & Parnas-

naſſus : ex parte Occidentis Etoliam , & Locridam; patriam Ajacis. Celebriores Achajæ Civitates ſunt Athenæ, & Thebæ : Stives Beotiæ, & Megaræ Megarides, patria *Euclidis* inventoris Elementorum, & Mathematicæ. *Morea*, aliàs *Peleponeſus* ſeparatur ſolum à Megaride per Iſthmum. In medio reperitur fluvius, aut rivus *Stix*, cujus aquæ ſunt mortiferæ, propter frigus in extremo gradu. Bajaſethus II. Imperator Turcarum hanc Provinciam anno 1500. Venetis abripuerat, cujus ſucceſſores illam retinuerunt uſque ad annum 1685. quo anno ſub directione Generalis Moroſini, Veneti receperunt meliores partes hujus Provinciæ cum Corona, Paſſava, Calamata, Novarin, Modon, & Neapoli Romaniæ. Dividitur hæc Provincia in quatuor partes, primò in Zaconiam, comprehendentem partes veteres Laconiæ, & Arcadiæ; ſecundò in Belvedenſes partes, includentes Elidam, & Meſſeniam; tertiò in Chiarenzam, comprehendentem totam Achajam; quartò

in

in Saccaniam, vel Romaniam, includentem Argiam, & ann. 1687. captæ à Venetis, partes Corinthicæ, & Sicyonicæ. Notabiliores Civitates ſunt Corynthus, Argus, Lacedemon. An. 1687. expugnata Modon. Lat. Methone a. 1686. Corona ann. 1685. capta à Venetis, & Neapolis Romaniæ &c. Incolæ Corinthiaci fuerunt excellentiſſimi in Græcia, propter Architecturam, & Sculpturam. Argus caput eſt Regni Agamemnonis, quorum Rex erat primus inter alios Græciæ Reges Trojam obſidentes. Lacedomonia, vel ſparta, hodiè Miſitra celebris eſt propter antiquam Rempublicam, Tributariam ſibi facientem quaſi totam Græciam. Menelaus, conjux ſpecioſæ Helenæ Rex fuit ſpartæ.

Inſula Candiæ quondam titulum habuit Regni Cretici: habet 40. milliaria Germanica in extenſione ab Oriente ad Occidentem, & duodecim in latitudine à Meridie, ad Septentrionem. Aër admodùm ſanus eſt, & territorium abundanter vina, fructus, & frumenta

pro-

producit; & hìc fiunt vina Malvatica Candiæ; ficus, mala Aurantia, & Citrina, mira in magnitudine, & quantitate hìc reperiuntur. Oleum hìc conficitur optimum: prata plena sunt ovibus, & bovibus; vulpes, cervi, & nulli lupi hìc notantur, minus animalia venenosa, excepto Palangio, cujus morsus sunt mortiferi; est autem Palangium species aranei. Flumina navigera nulla sunt in Candia, soli duo rivi, Armirùs, & Istonia observantur. Inter montes solus Philoritus notatur, appellatus olim Mons Ida. Anno 1494. Veneti possessionem Insulæ acceperunt, qui ibi longo tempore rexerunt mediante Provveditore Generale; hodiè Turcis subest, qui illam cœperunt ann. 1669. post plurium annorum obsidionem. Græci Catholici ibi multi reperiuntur; primitùs ibi erat Archi-Episcopatus. In tractatu pacis concluso inter Venetos & Turcas ann. 1669. remanserunt sub potestate Veneta, 3. fortalitia Garabusæ, Sudæ, & Spinælongæ, situatæ ad littus versus Ar-
chi-

chipelagum. Garabusam an.1692. cœperunt Turcæ.

Insula Negreponti, aliàs Euboæa dicitur, habet in circuitu Sexaginta milliaria Germanica; admodum ferax est frumenti, vini, & olei. Civitas Negreponti, aliàs Chalcis facit Caput Insulæ, situata est versus Boetiam, cum qua habet etiam communicationem mediante aliquo ponte. Gemit adhuc illa Insula sub immani Turcarum Tyrannide; Serenissima Respublica Veneta possidet Insulas Maris Jonii, Corcyræ, Leucadiæ, Cephaloniæ, Zazynthi, Cytheræ, Echiradis, ubi ann. 1572. Classis navalis Turcica profligata.

Insulæ Archipelagi sunt Cyclades, Sporades, & Neutrales, Lemnus, Mityllene, Chius, Scyrus, Salamis, Samus, Icaria, Delus, Tenos, Andros, Parus, Naxus, Melus, Astypalæa, Pathmus, ubi S. Joannes Evangelista relegatus fuerat. In istis Insulis repe- riuntur 145000. Christiani, tributum dantes Turcico Imperatori. M. *Ricaut*,

Historie del Estat present de l'Eglise Greque p.1. c.19.

Notandum pro folio 88. Narnium, cũ Utricolo ejusdem Civitatis pago, potius in Umbriam, quam ad partes Sabinenses transferendùm esse; Joannes XXII. PP. Narniensis fuisse dicitur, uti & 4. Cardinales de Domo Cœsia, Bernardinus Scotus, Bernardus Ærulus, & Josephus Sacripantes, adornator Confessionis S.Juvenalis, & erector Hospitii, pauperum Juvenum, addiscentium artem lanificam, seu pannorum texendorum; inter homines illustres Narnienses numerandus famosus Gattamelata, Generalissimus terrâ marique Serenissimæ Reipublicæ Venetæ, cui Paduæ erecta fuit Statua marmorea Equestris. In Cathedrali reperitur corpus S. Juvenali primi Episcopi, uti & S. Cassii, similiter Episcopi Narniensis. Pes B. Luciæ Narniensis separatus à corpore, quod integrum conservatur apud Moniales S. Catharinæ Civitatis Ferrariensis, cujus fundatrix exstitit, & di-

& dictam Reliquiam obtinuit Eminentiſſimus Sacripantes, prout diffusè legitur in vita ejuſdem Beatæ, conſcripta à P. F. Dominico Pontio Ord. Præd. impreſſa Romæ a. 1711.

FINIS.

LIBER V.

De Asia, Africa, & America.

DE Asia videantur tractantes *Jacobus Gastaldus*; Nicolaus de *Nicolais*, in Observationibus Orientalibus; Andreas *Taveta*, in Cosmographia Orient.

CAPUT I.

De Asia.

IN Asia sunt octo Maria. 1. nigrum. 2. Caspium. 3. Mediterraneum. 4. rubrum. 5. Arabicum. 6. Indicum. 7. Tranquillum. 8. Tartaricum. Vid. *P. Coronellus* in suo Atlante Veneto fol.45. ubi & de Archipelagis, & lacubus ejusdem.

dem. In menſe Septembri flumina *Caor*, *Mazebam*, *Pegù*, & *Menan*, exeunt littoribus ſuis, & irrigant vicinos campos.

Flumina Aſiæ principaliora ſunt quatuor, videlicet Euphrates, Obius, Indus, & Ganges: quibus adjungendus eſt Jordanus, memorabilis ob tranſitum Populi Iſraëlitici; & ob baptiſmum, quem in ejuſdem aquis ſuſcepit Redemptor Mundi per manus S. Joannis Baptiſtæ. Videatur Pater Magiſter *Coronellus* in ſuo Atlante Veneto de Aſia, fol. mihi 46.

Aſia dividitur in ſex partes, videlicet ? in Ditionem Turcicam. 2. in Ditionem Perſicam. 3. In Orientalem Indiam. 4. In Magnam Tartariam. 5. In Imperium Sinarum. 6. In Inſulas Aſiaticas.

Turcæ in hac parte Euphratis tres habent Provincias. 1. Natoliam. 2. Soriam. 3. Arabiam: & in altera parte fluminis. 1. Georgiam. 2. Turcomanniam, & 3. Diarbecker ad confluentiam Euphratis, & Tygri. O 3 In

In Provincia Natoliæ, Smirna Urbs famosa est mercantilis pro Europæicis. Bursia antiqua residentialis Turcæ. Cyprus pulcherrima Insula est totius Mundi. Rhodensem Insulam 1522. tempore Adriani VI. Papæ, prediderunt milites S. Joannis Hierosolimitani. Captam ab iisdem ann. 1309. V. Meum Comp. Geographiæ Eccl., imo leguntur nomina Equitum dicti Ordinis, quando capta fuit Insula à Turcis in Mea Germania purpurata, ad Vitam Adriani Papæ. Ad Insulas Natoliæ etiam pertinet Nicosia, ubi Turcicus Bassa residet, Famagusta, Ceraunia, & Papha.

In Soria, Aleppi magna Urbs est, Caput, & de maxima consideratione. Scanderona lat. Alexandria, Civitas mercatorum est. Hierosolyma, Passione Domini nostri illustris etiam in hac continentur Provincia, quæ habet in se antiquam Syriam, Phæniçem, & terram firmam. Hierosolyma fuit ædificata à Melchisedech an. Mundi 2220. possessa

ab

ab eodem an. 50. postea à Jebusais 824. expulsis à Daride, auxit Urbem Salomon, ædificando templum Domino, in quo statu permansit an. 477. destructa à Nabuchodonosore desolata mansit a. 70. restaurata à Juda Machabæo, & iterum destructa à Tito Vespasiano.

In Arabia tres potissimum considerantur Civitates, Mecca, Medina, & Balsora; hæc ultima mercatoribus plena est; Mecca, patria fuit Mahometis; Medina ejusdem Sepulchrum, natus erat Mahomet a.570. diem clausit extremum a.637. In Arabia felice Adenum eminet, cujus princeps potentissimus Arabiæ est. Bahreina, Insula est in Sinu Persico, Persis subdita.

In Greorgia sunt nonnulli Principes, quorum aliqui sunt Turcæ tributarii; alii Regi Persarum: Turcis subditæ sunt Principes Mingresiæ, Imeretiæ, Guriæ: Persis subditi sunt Principes Carduelíæ, & Gaquetiæ.

In Turcomannia, Erzerum, Turcicum est fortalitium limitiale. In hac

Provincia montes sunt Ararat, supra quos Arca Noë se demisit. Notatur & Carse ad Originem Euphratis, Turcicum fortalitium; olim Turcomannia, vocata fuit Armenia Major.

In Diarbeckera Provincia duæ potissimùm considerantur Civitates Bagdadum, & Musilum; ubi Bagdadum, ibi olim erat Babylona; & ubi Musilum, ibi olim erat Ninive; notantur & Ophra, & Haran, seu Carræ veteres, ubi Romanorum Generalis Crassus trucidatus fuit.

CAPUT II.

De Persia, & India Orientali.

MAgnum Regnum Persiæ ab uno Rege regitur Schach, vel Sefi vocato, & in illo Regno, Aspahanum moderna residentia Regis est; olim erat Casvvinum, & Dabris. Derbentum viam sternit in Moscoviã; Ormus olim erat dives Urbs Mercatoribus plena Lusita-

ſitanis. Perſia comprehendet 400. milliaria germanica in longitudine, & totidem in latitudine. Dividitur in 12. Præfecturas, Fariſtaniam, Carmaniam, Gedroſiam, Candahariam, Sigiſtaniam, Sabluſtaniam, Choraſaniam, Gilaniam, Servaniam, Adyrbeizaniam, Itacam, Suſianam, ubi Indiæ Orientalis Princeps, Mogol vocatur: Agra ſuperba ejuſdem reſidentia eſt. Suſa, olim Aſueri reſidentia. Goa, Urbs excellens Luſitanorum. Calecutium Hollandorum eſt. Siami Regnum hucuſq; multos toleravit Chriſtianos. Totus Status dividitur in Imperium Magni Mogolis, & in peninſulas intra, & extra Gangem. Continet in ſe Imperium ad minus 35. Regna, videl. Agram, Guſuratem, Bengalam, Decanum, Cuncanum, Calecutium, Cananarium, Cochinum, Avam, Peguanum, Siamenſe, Cochinchinæ, & Tuchinum, & Cambojæ. Malaca pertinet ad Regnū Siamenſe: Magnæ Tartariæ plerumque incognitæ Princeps, Magnus Chanus vocatur. In Regno Sinarum magno, pul-

pulchro, & diviti dominantur Tartari. Inter Sinas, & Magnā Tartariam murus 500. reperitur milliar. Antiquissimum est Regnum Sinarum, quippè quod stetit annis 4000., quo tempore imperarunt 236. ex 21. diversis familiis; reperiuntur in illo Regno Civitates muris cinctæ 4402. Sinenses habent literas 54409., quæ plerumque sunt figuræ, verba autem habent 370. plerùmque monosyllaba. Imperator an. 1683. profectus in Magnam Tartariam 60000. Peditibus, & 10000. Equitibus. *Magaillans* in nov. Rel. de la Chine. Peckinum, Civitas principalis ita magna est, ut viginti quinque milliaria germanica, seu centum, & quinquaginta Italica in circuitu cōtinere dicatur. Nanquinum, & Quancheum notabiles Civitates sunt Mercatorum. Infra Sinas conspicitur famosa Urbs Macaensis, in qua an. 1710. obiit Cardinalis Maylard de Turnon. Mogol redditibus annuis gaudet 300. millionū. Insulæ Asiasticæ sunt septem. 1. Ceylanum, Hollandorum est, Cinnamomife-

ra. 2. Insulæ Maldivicæ sunt innumerabiles, habentq; Regem proprium. 3. In Insula Sumatra, Angli exercent Mercaturam. 4. In Insula Java habent Hollandi illud excellens fortalitium, Bataviam nuncupatam, ubi Orientalis Indica Societas Pro-Regem sustinet. 5. Insula Bornea, Adamantium ferax est. 6. Insulę Philippicæ sunt Hispanorum. 7. Japponia Regentem habet, Cæsarem nuncupatum, Hollandi illic mercaturam exercent. Insulæ Moluccicæ sunt 5. Ternate, Tidor, Machian, Motir, & Bachian. Insulæ Japponiæ 3. præcipuè majores sunt, Niphonia, Ximo, & Sai*k*oc*k*, ubi plusquàm 20. Reges sunt, subjecti Cæsari Japponię residenti in Civitate Jeddo.

CAPUT III.

De Africa.

DE Africa scripserunt particulariter *Diego di Torres*; *Gio:Battista Gramaja*; *Io:Baptista Grimago*, de Africana

na Historia ; *Balthasar Tellez*, Historia de Æthiopibus ; *Bernardus de Alderette*, de Antiquitatibus Africanis; *Damianus de Goez* , de moribus Æthiopum ; Itinerarium *Thomæ Herberti*, de Africa ; *Daperus*, de Africa.

Europæicis Africa est versùs Meridiem , in ejusdem vicinia est Æquator , vel linea Meridionalis , propterea sat calida Regio est , protegitque in maximis desertis feras in abundantia , Leones videlicet , Tygrides , Camelos , Elephantes : Mediterraneum Mare supra est : Atlanticum ad sinistram : Æthiopicum infra : Rubrum ad dextram . Nilus ad terram Mare Mediterraneum ingreditur; & Niger fluvius ad sinistram Atlãticum . Africa multò major est Europâ .

Ad sinistram Africæ situata est Barbaria , Campus Bilidulgerid , Desertum Zaara, Campus Nigritiæ,Partes Quineę: In dextra est Regnum Ægypti ; Regnum Nubien , Regnum Abyssiniæ ; infra observantur partes Congo , Caffern , Zanguebar , Regnum Monomotapa . In Mari

ri diversæ sunt Insulæ. Flumina Africæ sunt Sus, Nilus, & Niger, Tephetnetensist, Asifnual, Sefava, Habid, Sifemel, Nifis, Ommìrabili.

Barbaria dividitur in sex Regna, Fessanum, Maroccum, & Algericanum, Tunctanum, Tripolitanum, Barcanum.

Fessanũ Regni Metropolis est, cujus Legatus Reginæ Brittannicæ Annæ anno 1711. varia obtulit munuscula Leonum, ac similium Animalium, eandemque ad confœderationem animavit, maximè pro liberatione Septæ ad Fretum Herculeum, quæ Civitas maxima Fortalitium Hispanorum est. Salee, potiùs Spelunca Latronum est. Regnum Fessanum dividitur in septem Regiones.

Marocchensis Regni idem Dominator est, ac ille Fessensis, Imperatorque de Marocchio nuncupatur. Marocchium Metropolis Civitas est, ac Residentia Regis. Marocchi Regnum, pars est Mauritaniæ Tingitanæ; Civitas maxima est Marocchium in tota Africa.

Rex Algericanus Magnus Negur nun-

nuncupatur ; non sunt famosæ Urbes in ista Patria, sed Rex cum suis Tentoriis de uno loco migrat in alium; multi Piratæ in illo Regno sunt, & dant tributum Turcę. Regnum Algericanum comprehendit viginti quatuor Civitates.

Regnum Tunesium octodecim Civitates, seù Oppida continet. Et Regnum Tripolitanum sexdecim similia loca comprehendit, quorum Reges dant tributum Turcico Imperatori. Regnum Barcense Turcæ immediatè obtemperat, & habet Oppida sex. Tunetum Regni Metropolis est, ædificatum post destructionem Chartaginis ab Africanis. Vid. *Sanutus* ib.5. Stulti in illa Civitate adorantur, & habentur pro Sanctis. Videatur idem *Sanutus* lib.5. fol. 61. Pulchra ibi sunt Palatia, Portæ, Templa, Collegia, Monasteria.

Campus Bilidulgerid comprehendit quinque Civitates, aut Oppida. Atlas ibi considerabilis est, unde nomen accepit Mare Atlanticum. Provincia est Numidiæ ; siccitas ibi est per excessum ; vi-

no caret Provincia; abundat fructibus, & in specie Dactilis optimis, qui ad partes Tunetenses, & alias transportantur.

In Campo Nigritio tredecim Regna notantur; multa in iis commercia habent Hispani, & Lusitani.

Septem Regna, Desertum Zaara cõtinet, quæ tamen non sunt adeo populata, ut Melli, Tombut, Agades, Cano, Zanfara; ad littus notatur Caput Viride.

In partibus Quineicis duo Regna, & Principatus Malaguettæ numeratur; magnum Fortalitium Hollandicum est, Civitas S.Georgii de Mina, ubi Angli, & Dani in commerciis communicant. Partes Quineicæ comprehendunt quinquaginta Civitates, aut Oppida. Hollandi possident arcem S. Georgii, Nassoviam, Aximum, Cormentinum; Angli, Caput Carsum; Dani, Fridericoburgum, & Christianoburgum.

Ægyptus dividitur in Regimen Cairicum, & Alexandrinum, olim octo-

de-

decim millia Civitatum, & Castrorum comprehendit.

Magna Memphis Civitas, non tantùm Ægypti, sed totius Orbis maxima Civitas esse dicitur; insunt huic Urbi sexdecim millia platearum; ædificata fuit à Johar Saraceno an. 968.; Bassa, vel Calif, hìc residet, ob abundantiam fructuum, ac frumentorum una ex optimis Provinciis Turcicis est. Adsunt etiam aliqui Christiani, Coptici nuncupati; Urbs quinque habet Suburbia. Nilus ibi pluviæ loco est; & ubi Nilus non excurrit, omnis terra arena est, ità ut sæpè integræ itinerantium societates arenâ obruantur, & tunc Caravancen dicuntur.

Regnum vocatur Misia, in mense Augusti littoribus suis exit Nilus, & superminet sexdecim vlnis omnem terram, fertilemque reddit.

Alexandria, Urbs famosa Mercatoribus plena est, residet adhùc ibi Patriarcha Copticorum. Damiata Fortalitium, & Portus est. Juxtà Aziruth Urbeculam

Iam ad Rubrum Mare filii Israel illud sicco pede transierunt.

Viginti Civitates in Regno Nubiæ considerantur; Rex Nubiæ inconstans est, & modò Parti Turcicæ, modò Abyssinæ adhęret. Fertilissimum Regnum est, & producit omnis generis fructus, imò auri ferax est. In hoc Regno numerantur centum, & quinquaginta Ecclesiæ, & videntur adhùc ad muros depictę Imagines Crucifixionis Domini nostri, necnon B. Virginis, & Sanctorum. Dancala Metropolis est.

In Abyssinia, seu Æthiopia quatuordecim numerantur Regna, & sunt Tygræ, Regnum Barnagas, Regnum Angottæ, Regnum Faticarę, Regnum Xoæ, Regnum Bagamedri, Regnum Amaræ, Regnum Nareæ, Regnum Malembæ, Regnum Gojama, Regnum Damuti, Regnum Dambeę, Regnum Ximenchæ, & Insulæ Guegueræ, quæ Regna varias inter se habent Civitates, & Præfecturas. Rex, Magnus Neguz vocatur, ubi Tentoria figit, ibi Residentia

Regis est. Abyssini venerantur nomen Joannis; severas agunt pœnitentias, & strictissimè observant jejunium, quod ad quinquaginta dies extendunt in Quadragesima.

Duo Regna sunt in Imperio Monomotapæ, videlicet Monomotapæ, & Budæ, quæ ab uno eodemque Gubernantur Imperatore; & unumquodque Regnum, septendecim, aut octodecim sub se continet Civitates. Armatas habet fœminas numero 6000. cum quibus, & aliis militibus coercet rebelles.

Imperium Monoemugi octo habet Civitates, seu Castra, & Oppida inferiùs specificata; Incolæ de Religione Christiana parum sciunt. Imperator residere solet Monoemugi, Civitate bona. V. *Robbè* P. 2. Cives, domus ibi habent, velut tentoria, sine portis, nisi nobiles; Unde ex domibus altis, & earum portis cognoscitur nobilitas inhabitantium.

Octo Regna sub se habet Biafara, primum Regnum est ejusdem nominis;

Se-

Secundum vocatur Regnum Gabon; tertium est Regnum Pongo; quartum Regnum Medræ, quintum Regnum Macoca; sextum Regnum Mujac; septimum Regnum Loangi, & Angolæ; octavum Regnum Congo. Quę regna varias habent Provincias, Civitates, & Oppida, infra specificata. In Civitate Loandæ, quæ ad Regnum Congo pertinet, Lusitani dominium habent, & mercimonia ibi exercent.

In Caffern Incolæ vocantur Hottentotten, suntque furtis addicti; territorium consistit in tredecim Civitatibus, oppidis, & pagis. Plurima ibi sunt mancipia coloris nigri.

In partibus Zangvebar, quinque Regna numerantur, Regnum Mongellæ, Mozambiæ, Quiloæ, Mombazzæ, Melindæ. In Civitate Mozambicensi Residentia est Pro-Regis Lusitani. De abundantia auri harum partium, uti & nuditate, superstitione, idolatria, & colore inhabitantium, uti & partium illarum climate. V. *Sanutus* lib. 12. fol. 140.

Partes Ajan, comprehendunt Regna Adeæ, & Adeli. Regnum comprehendit quatuor Civitates; & Regnum Adeli decem loca.

Partes Abex comprehendunt Regnum Dungali, cum Degibildera, Degiqilcora, & Vella; adſunt etiam nonnulla loca Turcia Suaguen, Ercocco, & Mazua.

Africæ Inſulæ ad centum, & triginta numerantur. In Atlantico Mari inſulæ ſituatæ ſunt, & recognoſcunt Hiſpanos Dominos, interjacent Inſulæ viridium præmontanorum, ſuntque domini, & Patroni Luſitani: Inſula Madagaſcar infra eſt, & viſitatur ſæpè à Gallis. Videatur *Sannutus* lib. 3. f. 25. *Robbè* P. 2.

Ultra Inſulas Canarias, famoſiores ſunt Inſulæ Comorræ, Inſulæ verſus Zanguebar, Inſulæ verſus Quineam, Inſulæ Capitis viridis, Inſulæ Teneriffæ, Inſulæ Maderæ, Inſulæ Acoræ, Inſulæ in Oceano Æthiopico, verſus Occidentem, & Orientem, Inſula S. Thomæ

an.

an. 1405. in festo S. Thomæ à Lusitanis occupata fuit: Adsunt, Insulæ Principis, Ferdinandi, Anniboni, S. Mathæi, S. Helenæ, Ascensionis, Mauritii, & Borbonia.

CAPUT IV.

De America,

AD Septentrionem limites Americę sunt maria illam separantia à Grölandia: ad Orientem, Mare Atlanticum: ad Meridiem, partes Magellanicæ: ad Occidentem Mare pacificum. V. *Robbè* P. 2.

Sedes Americæ est sub tribus zonis differentibs, unde aër ejusdem est frigidus, & calidus, secundum diversam proportionem, ac situationem partium. Territorium producit varias species fructuum, & frumentorum, quorum aliquæ sunt cognitæ, aliæ incognitæ, ut Yuca, ex quibus panis cacavæ conficitus; tantum auri & argenti in diversis

Americæ partibus invenitur, ut plures populi hìc propterea confluant. Nec desunt omnes species animalium ferocium, sylvestrium, & domesticorum. V. Jo: *Laet*. Qui particulariter scripsit de America.

Tres magni fluvii reperiuntur in America; primus est Amazonum, alter Plata, vel Paraguay, currentes versus partes Meridionales. Tertius est S. Laurentii, qui perlabitur totam Canadam in parte Septentrionali. V. *Coronellus*.

Duæ partes Americę sunt duæ quasi Semi-Insulæ habentes in latitudine novem, aut decem milliaria Germanica, & continent plures Provincias. V. *Blaviana Cosmographia*.

Ante adventum Hispanorum America habebat suos Reges; hodiè autem pars Americæ pertinet ad Regem Hispaniarum; qui ibi habet duos Pro-Reges, unum Limæ pro parte Meridionali; alterum Mexici, pro parte Septentrionali. Conadæ pars pertinet ad Regem Galliarum, & ille suum habet Pro-Regē Que-

beci. Aliæ partes pertinent ad Reges Lusitaniæ, & Angliæ. Quædam loca etiam obtinent Hollandi. Quidam Capitaneatus etiam èliguntur ab Originariis populis, qui populis dant leges, & illos instruunt in rebus bellicosis. Nonnulli etiam Americanorum vivunt sine conductore, sine lege, non habentes permanentem Civitatem. V. *Robbè* P.2.

Subditi Hispaniarum, & Galliarum exercent exercitium Religionis Catholicum. Angli, Dani, & Hollandi Reformatorum sectam sequuntur. Alii Americani, qui vivunt in libertate, sunt idolatræ, aut Solem, aut Lunam adorantes.

America Meridionalis habebit milliaria Germanica septingenta in longitudine à Septentrione ad Meridiem; sexcenta in latitudine ab Oriente ad Occidentem; trecenta autem in circuitu. V. Jo: *Laet* de America.

Ad Septentrionem, & Orientem est mare Septentrionale: ad Meridiem, Magellanicum: ad Occidentem, quie-

tum seu pacificum . V. *Coronellus* .

In 7. partes dividitur in terram firmam , vel Castiliam auri : in Peruanam: in Turcomanniam , in Chilium : in partes Magellanicas , Pâraguay : in Brasiliam , & partes , quæ sunt circa fluvium Amazonem . V. *Blaviana Geographia* .

In Meridionali America Hispani habent terram firmam , in qua Panama ad Isthmum Urbs bona ; maritima . Regnum Peruanum ad littus tranquilli maris existit Urbs Limana Residentiam Hispanici Pro-Regis constituit . Cusco residentia est Prioris . Potosi opulenta sunt montana . Lusitani possident Brassiliam, in qua S. Salvatoris Civitas Metropolis est , & Phernambuco Portus bonus . V. Jo: *Laert.* in tractatu de America .

America Septentrionalis habet milliaria Germanica sexcenta circiter in longitudine ab Oriente ad Occidentem ; ducenta & quinquaginta in circuitu . V. *Coronellus* .

Ad Orientem , & Septentrionem est mare ejusdem nominis; ad Meridiem, & Oc-

& Occidentem mare tranquillum, & nonnulla alia maria, varia nomina à vicinis Provinciis accipientia. V. Blaviana Cosmographia, & Geographia impressa Ambstelodami.

America Septentrionalis dividitur in terram firmam, & Insulas, quorum aliquæ sunt in Dominio Hispanorum, aliæ Gallorum; aliæ vero Anglorum.

Nova Hispania, vel Mexicum dives Hispanorum est, situatum ad mare tranquillum, est Residentia Pro-Regis. Veracrux Portus est ad Mexicanum lacum. Aquapulea Portus est ad mare tranquillum. Galli possident novam Franciam, qua Quebee Residentia Gallici Gubernatoris est. Nova Anglia Anglorum est, & habent Virginiam, & vicinas alias parvas Provincias, inter quas Pensylvania Asylus est multorum pietatistarum Europeicorum.

In America quinquaginta sex Insulæ Principaliores notantur, inter quas nominationes sunt Insulæ Azoricæ, seu accipritum, Insulæ Antlicæ, & Bermudica.

Azoricæ Insulæ sunt in media via, versus Americam, & Patroni, aut Domini sunt in temporalibus Lusitani; vocantur etiam Insulæ Accipritum, ob multitudinem illarum avium, suntque novem.

Insulæ Antlicæ, sive Insulæ ante Americam sunt Hispanorum, ubi Hispaniola Cuba, in qua famosus portus Havana est; Jamaica Anglorum; Portus dives Hispanorum; Mantinicia, Gallorum; S. Christophorus Anglorum.

In Aliis Americæ, hinc & inde repertis Insulis, consideratur nova terra Gallorum, & Bermudicæ Insulæ similiter Franciam recognoscunt. California Hispanis obedit. Sebastianus Carmelita Discalceatus, postmodum Episcopus Tiphernas in suo Itinerario Ind. Orient. refert, ex ovis circa horas matutinas partis, versus vesperam pullos nasci absque Gallinâ incubâ, ita enim proportionatus est illarum Regionum calor naturalis; unde ut conserventur ova recentia, statim ea rumpuntur, &

sac-

saccharum inspergitur.

Alię Provinciæ sunt nova Francia, & Lovisiana, Gallorum; Virginia, Anglorum; nova Svecia, nova Hollandia, nova Anglia, ubi melior Civitas, Bristavium. In America Meridionali, observantur Provinciæ terræ firmæ, Peru, Chili, terræ Magellanicæ, Tucumanniæ, Brassilia. In Provincia Chilio notantur Civitates S. Jacobi, Conceptionis. In Tucumannia Civitates sunt, Fanum S. Michaelis, & S. Jacobi de Storea. In Paragay, notantur Civitates Assumptionis, & Fanum S. Trinitatis. Brassilia à Lusitania an. 1501. detecta fuit, & in ea farmosæ sunt Civitates, Fanum S. Salvatoris, Pernambucum, Fanum S. Sebastiani, Spiritus S. In terra firma, seu Castilia aurea notantur Panama, Portus pulcher, Chartagena, nova Germania. In Regno Peruano; Præfectura Guiti, Civitas Regum, Cuscum, Præfectura Charcarum, Argentea, Potosium. Adsunt & Provinciæ Apanta, Surianamum. Insulæ accipitrum, Anti-

ti-

tiliæ, Caribes, Luaciæ, Terceras, S. Michaëlis, Hispaniola, Cuba, Jammaica, Portus divitis, Gnadelupia, Martinica, S. Crucis, S. Luciæ, Testudinis, Barbaræ, Montis Serrati, S. Christophori, Nivium.

FINIS.

Notanda, seu corrigenda in lib. IV. & V.

p. 8. captura piscium 40000. scud. jungatur, fides sit penes Authorem; uti & f 9. de Caradignis. f. 10. lin. 1. loco repelluntur, l. reperiuntur. f. 15. de Rege Christ. junge, ut aliqui scribunt. f. 20. l. 15. loco uris, l. uvis. f. 29. lin. 11. loco populi, l. populis. f. 47. lin. antepen. l. collus, l. colles. f. 68. l. 5. loco Hannoviam, l Hannoniam. f 95. loco Princeps, l. Marchio. f. 97. millionem Ducatorum, junge, visum est aliquando accedisse. f. 111. de Vesperis Siculis pro impresso non habeatur. f. 136. l. 20. loco ast, l. est. f 168. ponatur fama apud aliquos est, terram Augustanam habere virtutem pellendi glires. f. 169. & 221. ad Reg. Prussię, & Angliæ, junge, ut vocant eorum Subditi, & Confœderati. f. 187. lin. penult. loco dividitus, l. dividitur. f. 189. l. 6. loco latus, l. lacus, ibidem omittatur Excellentissimus f. 218. lin. penult. l. Asiasticæ, l. Asiaticæ. f. 229. lin. ult. l. conficitus, l. conficitur.

IN-

INDEX.

LIBRI IV., & V.

CAP. I. *De Limitibus Europæ.* pag. 1
CAP. II. *De Lusitania.* 3
CAP. III. *De Hispania.* 7
CAP. IV. *De Gallia.* 25
CAP. V. *De Regnis Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ.* 46
§. 1. *De Regno Angliæ.* 46
§. 2. *De Regno Scotiæ.* 55
§. 3. *De Regno Hyberniæ.* 63
CAP. VI. *De Flandria.* 66
CAP. VII. *De Helvetia.* 75
CAP. VIII. *De Italia.* 79
§. 1. *De Statu Ecclesiastico.* 84
§. 2. *De Magno Ducatu Hetruriæ.* 89
§. 3. *De Regno Neapolitano.* 90
§. 4. *De Lombardia.* 93
§. 5. *De Statu Veneto.* 95
§. 6. *De Statu Mediolanensi.* 99
§. 7. *De Principatu Pedemontano, & Ducatu Mõtferratensi in parte.* 102

De Sa-

§. 8. *De Sabaudia.*
§. 9. *De Ducatu Mantuano, cum parte Montferratensis.* 1
§. 10. *De Ducatu Mutinensi.* 1
§. 11. *De Ducatu Parmensi.* 1
§. 12. *De Republica Januensium.* 1
§. 13. *De Republica Lucensium.* Ib.
§. 14. *De Republica S. Marini.* 1
§. 15. *De reliquis Italiæ Statibus, seu Principatibus minoribus.* Ibi
§. 16. *De Sicilia.* 11
§. 17. *De Insula Sardiniæ.* 11
§. 18. *De Insula Corsicæ.* 11
§. 19. *De Insula Melitensi.* 11
CAP. IX. *De Imperio Germanico.* 118
§. 1. *De Archi-Ducatibus, Austriæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ: Comitatibus Burgundiæ, Tyrolensi, Pfirdt, & Windismarck.* 126
§. 2. *De Lotharingia.* 132
§. 3. *De Alsatia, Sungavia, Brisgovia.* 134
§. 4. *De Palatinatu inferiori Rheni.* 137
z. 5. *De Principatibus, & Statibus in*

in Palatinatu inferiori existentibus. 139
§. 6. *De Archi-Episcopatu, & Principatu Moguntino.* 141
§. 7. *De Archi-Episcopatu, & Principatu Trevirensi.* Ibid.
§. 8. *De Archi-Episcopatu, & Electoratu Coloniensi.* 142
§. 9. *De Clivia, Julia, Montibus Ravensberg, Ravenstein.* 143
§. 10. *De Westphalia.* 145
§. 11. *De Saxonia Inferiore, & Electoratu Hannoverano.* 147
§. 12. *De Saxonia Superiore, & Electoratu Saxonico.* 150
§. 13. *De Franconia Orientali.* 152
§. 14. *De Hassia.* 153
§. 15. *De Wetteravia; Historiis, Observationibus, & Cæremoniis, quæ fieri solent Francofurti in Electione, & Coronatione Imperatoris.* 154
§. 16. *De Pomerania.* 157
§. 17. *De Regno Prussiæ Brandenburgicæ.* 160
§. 18. *De Marchionatu, & Electo-*

ra-

ratu Brandenburgico. 161
§. 19. *De Bavaria.* 163
§. 20. *De Palatinatu superiori, & Ducatu Neoburgico.* 166
§. 21. *De Suevia.* 167
§. 22. *De Silesia.* 171
§. 23. *De Moravia.* 173
CAP. X. *De Regno Bohemiæ.* 175
CAP. XI. *De Regnis Daniæ, Nortwegiæ, & Sueciæ.* 177
§. 1. *De Regno Daniæ.* 177
§. 2. *De Regno Nortwegiæ.* 180
§. 3. *De Regno Sueciæ.* 182
CAP. XII. *De Polonia.* 185
CAP. XIII. *De Moscovia, seu Russia,*
CAP. XIV. *De Hungaria, & Turcia Europæica.* 192
CAP. XV. *De Græcia, seu Rumelia.* 203
LIB. V. De Asia, Africa, & America.
CAP. I. *De Asia.* 212
CAP. II. *De Persia, & India Orient.* 216
CAP. III. *De Africa.* 219
CAP. IV. *De America.* 229

Finis Indicis.

